

G Ü M R Ü K T E UZMAN GÖRÜŞ

Yıl : 2 • Sayı : 2 • Ocak- 2003

ISSN: 1303-7722

- 11 EYLÜL VE GÜMRÜKLER
- DIŞ TİCARETTE TEKNİK DÜZENLEMELER VE
STANDARDİZASYON MEVZUATI
- BAVUL TİCARETİ
- T.A.H.İ.R. ?
- NİTELİKLİ SANAYİ BÖLGELERİ
- KUZEY GÜNEY ULAŞTIRMA
KORİDORU VEYA YENİ İPEK YOLU
- ORTAK TRANSİT VE TEMİNAT
- ÇARŞAF BEYANNAMEDEN ELEKTRONİK BEYANNAMEYE
- GENELLEŞTİRİLMİŞ TERGİHLER SİSTEMİ VE TÜRKİYE'NİN
ABD'YE GTS KAPSAMINDAKİ İHRACATI
- KOPENHAG ZİRVESİ'NİN ARDINDAN
- TİCARETİN KOLAYLAŞTIRILMASI VE GÜVENLİĞİ
- İHRACATI ARTTIRMAK

SOLMAZ'dan Çağdaş Bir Hizmet daha...

İnteraktif Gümrükçülük

Interactive, Customs Clearance

Solmaz'a internetten bağlanıp, sipariş bilgilerinizi vererek, gümrük beyannamesinin yazılımını, gümrük vergilerini ve bütün aşamaları takip edebilirsiniz, istendiğinde bilgisayar ortamında elektronik arşivden suret alabilirsiniz.

You can reach Solmaz through internet and place your order. The link to Solmaz through internet also enables you to follow up the issuance of customs declaration, customs tax and duties as well as all stages in general. If you want you can obtain copy of document you need from computerized archives.

Solmaz

Gümrük Tarife İstatistik

Pozisyonu Tespiti

Identification of Customs Tariff

Classification Number

- Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu Tespiti
Identification of Customs Tariff Classification Number
- Proje-Teşvik Ön Müsaade İşlemleri
Projects/Incentives/Pre-Permission
- Banka ve Kambiyo Hizmetleri
Banking and Foreign Exchange Operations
- Sigorta
Insurance
- Uluslararası Taahhütlük
International Freight Forwarding
- Denizcilik
Maritime Agency
- Gümrüklü Antrepo Hizmetleri
Bonded Warehouse Service / Operations
- Gümrük İşleri Hizmeti
Customs Brokerage
- Depolama ve Dahili Dağıtım
Storage and Domestic Distribution
- Teminatların ve Taahhütlerin Kapatılması
Settlement of Guarantee Documents and Commitments

<http://www.turkgumruksistemi.com>

Dış Ticaret Danışmanlığı

Foreign Trade Consultancy

<http://www.solmaz.com.tr>

e-mail: info@solmaz.com.tr

Tel: (0212) 249 40 62 Fax: (0212) 243 35 80

İÇİNDEKİLER

11 EYLÜL VE GÜMRÜKLER	1
<i>Doç. Dr. Nevzat SAYGILIOĞLU</i>	
DIŞ TİCARETTE TEKNİK DÜZENLEMELER VE STANDARDİZASYON MEVZUATI	4
<i>Nuri ÖZTÜRK</i>	
BAVUL TİCARETİ	11
<i>Gürkan ÖZTÜRK</i>	
T.A.H.İ.R.?	25
<i>Murat Engin AKKAŞ</i>	
NİTELİKLİ SANAYİ BÖLGELERİ	32
<i>Fatih BOZKURT</i>	
KUZEY GÜNEY ULAŞTIRMA KORİDORU VEYA YENİ İPEK YOLU	44
<i>Aslı GÜRATES</i>	
ORTAK TRANSİT VE TEMİNAT	51
<i>Özden CESUR</i>	
ÇARŞAF BEYANNAMEDEN ELEKTRONİK BEYANNAMEYE <i>Yasemin DALKIRAN</i>	62
GENELLEŞTİRİLMİŞ TERCİHLER SİSTEMİ VE TÜRKİYE'NİN ABD'YE GTS KAPSAMINDAKİ İHRACAT <i>Fatih BOZKURT-Aytekin DURSUN</i>	71
KOPENHAG ZİRVESİ'NİN ARDINDAN <i>Ahmet DAYIOĞLU</i>	84
TİCARETİN KOLAYLAŞTIRILMASI VE GÜVENLİĞİ <i>Kamile AÇIK</i>	91
İHRACATI ARTTIRMAK <i>İbrahim KUZU</i>	100
GÜMSİS ÜZERİNE RÖPORTAJ <i>Nurcan ÖZYAZICI</i> <i>Mehmet GÜZEL</i>	104
MEVZUAT LİSTESİ <i>Nezaket ADIGÜZEL</i>	113
HABERLER <i>Fatih BOZKURT-Murat Engin AKKAŞ</i>	117

İSİİ Z. AUCI
Ağustos - 2009

UZMAN GÖRÜŞ

Gümrük Uzmanları Derneği Adına Sahibi

Yönetim Kurulu Başkanı

Özlem SOYSANLI

Yazı İşleri Müdürü

Yasemin DALKIRAN

Yayın Kurulu

Kamile AÇIK

Rasim KUTLU

A.Kadir ÖZGEN

Aynur ÇIRAY

Nuray YALTIRAKLI

Özlem KAPLAN

Röportaj

Kamile AÇIK

Yasemin DALKIRAN

Rasim KUTLU

Dağıtım - Reklam - Abonelik

Elif TOPÇU

Fatih BOZKURT

M. Kemal AVCI

Reklam ve Abonelik için İletişim

Murat Çiftçi (0 535 525 20 48)

Okuyucu Mektupları ve Öneriler için

Adres:P.K. 761 Ulus/ANKARA

Yönetim Adresi

Yüksel Cad. No:46 kat:4 Kızılay/ANKARA

Dergi İletişim için Numaralar

Murat ÇİFTÇİ

(Ankara -0 535 525 20 48)

Murat KUTLU

(İzmir-0 532 497 71 20)

Cenk ULU

(İstanbul-0 532 354 14 10)

Web Adresi

www.gumrukuzmanlari.org

e-posta

dergi@gumrukuzmanlari.org

dergiabone@gumrukuzmanlari.org

ISSN:1303-7722

Hesap No:

İş Bankası Ankara Şubesi

4200 304400 555 2949

Posta Çeki Hesap No:

1910815-Ulus

Baskı

ATA Ofset Tanıtım ve Matbaacılık

(0312) 312 42 41

- Gümrük Uzmanları Derneği tarafından yayınlanan 3 aylık bir dergidir.
- Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler yazarlarına aittir.
- 5847 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa göre her hakkı Gümrük Uzmanları Derneğine aittir. Gerçek ve tüzel kişiler tarafından kısmen dahi olsa çoğaltılamaz. Dergide yayınlanan yazıların başka yayın organlarında yayınlanması ancak yayın kurulundan alınacak yazılı izin ve kaynak gösterilmesi koşuluyla mümkündür.

11 Eylül ve Gümrükler

Doç. Dr. Nevzat SAYGILIOĞLU
Gümrük Müsteşarı

Küresel platformda uygulama alanı bulan yeni sosyo-ekonomik düzende, değişimlerden en fazla etkilenen kamu kurumlarından biri de gümrük idareleridir. 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika'da meydana gelen terör eylemlerinden sonra ortaya çıkan yeni güvenlik konseptleri gümrük idarelerinin üstlendiği fonksiyonların eskisinden olduğundan farklı şekillerde yerine getirilmesini gerekli kılmaktadır. Zira, küreselleşme süreci gümrük idarelerinin "gelir" getirici fonksiyonlarının göreceli önemini azaltırken, 11 Eylül sonrası ortaya çıkan daha yüksek güvenlik yönelimli değişim gümrük idarelerinin ulusal ekonominin, toplumun ve çevrenin sağlığı ve güvenliğini sağlamadaki "koruyucu"

rolünü ön plana çıkartmıştır. Ancak, asıl açmaz, gümrük idarelerinin bu koruma görevini etkin şekilde yerine getirmesi beklenirken uluslararası ticaretteki mal akışını ve uluslararası yolcu trafiğini de ilke olarak kolaylaştırması zorunluluğu ile karşı karşıya kalmasıdır.

Bu rol, özellikle organize suçların daha ülke girişinde veya çıkışında engellenmesi yönündeki çabalar nedeniyle giderek sadece önem kazanmakla kalmamış aynı zamanda onun etkinliğinin de bir göstergesi olmaya başlamıştır.

11 Eylül'ün gümrük idareleri üzerindeki uzun vadeli etkisi ne olabilir? 11 Eylül'ün daha önceden öne sürülen güvenlik konseptlerinden belirleyici bir kopuş mu yoksa, çok daha geniş bir siyasal çevrim içerisindeki o-

laylardan biri mi olduğunu belirlemek için bir on ya da yirmi yıl geçmesi gerekebilir.

İşte bu nedenledir ki, ister kendi inisiyatifleri gereği olsun isterse hükümetlerin bir karar veya tercihi gereği olsun, tüm dünya gümrük idareleri yeniden yapılanma ve modernize olma, koruma ve kolaylık fonksiyonlarını en iyi şekilde icra etmenin, bu iki esas fonksiyon arasında hassas bir denge bulmanın ve idame ettirmenin zorunlu araçlarını keşfetme, bu araçlar için idari ve mali yapı oluşturmanın yoğun çabası içine girmiştir.

Artan uluslar arası terörizm dalgasının dünya genelinde endişeye yol açması gerçeği gümrük idarelerinin bu endişeleri gidermede önemli roller üstlenmeleri gereğinin altını çizmiştir. Bu kapsamda gümrük idareleri eşya sevkiyatındaki uluslararası tedarik zincirini muhtemel terörist saldırılardan korurken aynı zamanda ticareti kolaylaştırma amacına da hizmet etmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, 11 Eylül sonrası yeni dönemde;

◆ Uluslararası ticaretin tedarik zincirinde bir taraftan gerekli

etkin güvenliğin diğer taraftan da kolaylığın sağlanması,

- ◆ Gümrük idareleri ile özel sektör için fırsatların tespit edilmesi,
- ◆ Küresel lojistik ve tedarik zincirinin güvenliğine olası etkilerin araştırılması ve elde edilen bulgular neticesinde politika önerilerinin geliştirilmesi,
- ◆ Yeni dönemin bir gereği olarak gümrük idarelerinin üstlendiği güvenlik yönelimli fonksiyonların icrası için bir çerçevenin belirlenmesi ve bu amaca yönelik olarak teknolojinin temini ve geliştirilmesi

Konularında gümrük idarelerinin hazırlık yapması önem taşımaktadır.

Günümüzde birbirine oldukça entegre olmuş olan dünya piyasalarında, uluslar arası ticaretin güvenliğinin çok taraflı bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda Dünya Gümrük Örgütü tarafından geliştirilmekte olan Gümrük Veri Modeli önemli bir enstrüman olacak gibi görünüyor. Bu Model sayesinde yasal ticaretin kolaylaştırılmasına zarar vermeksizin gümrük idareleri şüpheli sevkiyatları etkin bir şekilde izleyip hedef tespiti yapı-

bilecektir. Şüphesiz ki bu işlemler çağın gelişen bilişim teknolojileri sayesinde yerine getirilecektir.

11 Eylül olayından sonra Dünya Gümrük Örgütü üyeleri ile işbirliği yaparak uluslar arası terörizmle daha etkili mücadele etmek için sınır güvenliğini ıslah etme yönünde bir dizi kararları içeren bir eylem planı hazırlamıştır. Bu eylem planında geçmiş dönemlerde de oldukça yaygın uygulama alanı bulan risk yönetimi, eşya ve yolcu bilgilerinin elektronik ortamda değişimi, özel sektör ile işbirliği olanakları yer almaktadır.

Şüphesiz ki sahip olduğu stratejik coğrafi konumu ve bulunduğu coğrafyanın oldukça yüksek risk bölgesi olması ülkenizin güvenlik konularına oldukça önem vermesini gerekli kılmaktadır. 11 Eylül olayı bunun açık bir göstergesidir.

Tabiatıyla Türk gümrük idaresi yukarıda sayılan bu gelişmelere hazırlık yapma gerektiğinin bilincine 11 Eylül olaylarından sonra varmış değildir. Belirli bir sistematik dahilinde gerçekleştirilen modernizasyon ve altyapı projeleri idaredeki hazırlığın ne aşamada olduğu konusunda bizlere fikir vermektedir.

Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Mevzuatı

Nuri ÖZTÜRK
Daire Başkanı^(*)

Uluslararası ticarete malların serbest dolaşımını engelleyen tarife dışı engellerden en önemli grubu “teknik engeller” ya da “ulusal teknik düzenleme ve standartlar” oluşturmaktadır. Teknik engeller; gümrük değerlendirme prosedürlerinden, üretim süreçleri, ürün standartları, test ve analiz yöntemleri, uygunluk değerlendirme prosedürleri, etiket ve ambalaj standartlarına kadar geniş alanda kendilerini göstermektedir.

Ticarete teknik düzenlemelerin kullanımının ve öneminin artmasıyla birlikte, ülkemizde teknik mevzuatı tek bir çatı altında toplamak üzere, Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Mevzuatı hazırlanmış ve ilk defa 1995 yılında uygulamaya konulmuştur.

Dış ticarete teknik düzenleme, standardizasyon, uygunluk değerlendirmesi ve belgelendirme faaliyetlerini içeren, Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Mevzuatı; Rejim Kararı ve bu Karara istinaden çıkarılan

(*) DTM Standardizasyon Genel Müdürlüğü

yönetmelik ve tebliğler ile yürütülmektedir.

Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Mevzuatı ile;

-ihracatta, ürünlerin kalitesini ve rekabet gücünü yükseltmek, dış alıcıların ürünlerimizi tercih etmesini sağlamak,

-ithalatta, ithal malları ile yerli ürünler arasında farklılık yaratmayacak şekilde sağlık, emniyet ve çevrenin korunmasını ve ulusal güvenlik gereklerini sağlamak, düşük kaliteden kaynaklanan haksız rekabeti ve yanıltıcı uygulamaları önlemek,

amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede, Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Mevzuatını,

- ◆ İhracatta Zorunlu Standart Denetimi,
 - ◆ İthalatta Uygunluk Değerlendirmesi,
- şeklinde iki bölümde incelemek gerekmektedir.

I. İhracatta Zorunlu Standart Denetimi

İhracatta kontrole tabi tutulan ürünler ve uygulanacak esaslar Yönetmelikle düzenlenmiştir. Bu çerçevede, ülkemizin önemli ta-

rım ürünleri (kuru ve kurutulmuş meyveler, bakliyat, yaş meyve ve sebzeler, bitkisel yağlar, pamuk vs.) ihracatında kalite kontrolleri gerçekleştirilmektedir. 1930'lu yıllardan beri yapılmakta olan bu denetimler, zaman içinde çeşitli Tüzük ve Tebliğler kapsamında düzenlenmiş olup, bu konudaki mevzuat, Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Yönetmeliği ile tek çatı altında toplanmıştır.

Bu denetimler, Dış Ticaret Müsteşarlığı taşra teşkilatı bünyesindeki Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenleri Grup Başkanlıkları tarafından yapılmaktadır. Söz konusu ürünlerin ihracatında, ihracatçı veya temsilcisinin ilgili Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenleri Grup Başkanlığı'na başvurması gerekmektedir.

Denetleme, en geç yirmi dört saat içinde, depo, antrepo veya işleme yerinden denetlemeye en elverişli olanında, ihracatçı veya temsilcisi de hazır bulunmak suretiyle, ürünün ilgili olduğu tüzük veya standartta belirtilen kriterlere göre yapılmaktadır. Ürün uygun bulunduğu takdirde ve Dış Ticarete Standardizasyon Denet-

menleri Grup Başkanlığı'nca gerek görülmesi halinde, ambalajların üzerine denetlendiğini gösteren işaret konulmakta, ambalajların sonradan açılmasını önlemek için gerekli tedbir alınmakta ve ihracatçısına veya temsilcisine, gümrüklere ibraz edilmek üzere Kontrol Belgesi verilmektedir. Standarda uygun olmayan malların ihracına ise izin verilmemektedir.

Ancak, yurt dışında inşaat, tesisat ve montaj işi alan müteahhitler tarafından, işçilerinin ihtiyaçları olan zorunlu standartlar kapsamındaki maddelerin ihracında, ilgili merci tarafından düzenlenecek ihracat müsaadesinin gümrük idaresine ibrazı yeterli görülmekte, ayrıca Kontrol Belgesi aranmamaktadır. Hariçte İşleme Rejimi kapsamında yapılan ihracat ile Bedelsiz İhracat da, zorunlu standart denetiminden muaf tutulmuştur.

Ayrıca, ilk kez 1996 yılında "Ticari Kalite Denetim Yeterlilik Belgesi" uygulaması başlatılmıştır. Söz konusu düzenleme, belirli bir kalite düzeyini yakalamış imalatçı-ihracatçılara veya bu firmalardan ihracat kaydıyla temin ettikleri malları ihracat edenlerden

Kontrol Belgesi aranmamaktadır. Bu uygulama halihazırda, yemeklik bitkisel yağlar, kuru üzüm ve işlenmiş iç fındıkta sürdürülmektedir.

II. İthalatta Uygunluk Değerlendirmesi

İthalatta yapılan uygunluk değerlendirilmesi ve kontrollere ilişkin hususlar Dış Ticarete Standardizasyon (2003/1), (2002/3), (2003/3) ve (2003/6), (2002/4), (2002/5) sayılı Tebliğler çerçevesinde yürütülmektedir.

DTS (2003/1) Sayılı Tebliğ :

Bu Tebliğ çerçevesinde, iç piyasada zorunlu uygulamada bulunan sanayi ürünleri ile ilgili standartlar kapsamı ürünler, ithalatta ilgili standartlarına göre uygunluk değerlendirilmesine tabi tutulmaktadır. Söz konusu denetimler, Türk Standartları Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmektedir. İthalatta yapılan uygunluk değerlendirilmesi ile, ithal edilen ürünlerin ilgili standartlarına asgari sağlık, emniyet ve çevrenin korunması, tüketicinin doğru bilgilendirilmesi yönlerinden uygun olmaları amaçlanmaktadır. Diğer taraftan, bu uygulama ile Dünya Ticaret Örgütü kurallarına uygun

olarak iç piyasa ve ithalattaki uygulamalar arasında paralellik sağlanmaktadır.

İthalatta uygunluk değerlendirilmesi işlemlerine; ithalatçı veya temsilcisinin, TSE'nin ilgili birimine başvurması üzerine giriş gümrüğünde yirmidört saat içinde başlanmaktadır. Bu aşamada, TSE tarafından numune alınmakta ve standartta belirtilen esaslara göre uygunluk değerlendirilmesi yapılmaktadır. Uygunluk değerlendirmesi olumlu çıkan malların ithali için TSE tarafından, gümrüklere ibraz edilmek üzere "Uygunluk Belgesi" düzenlenmektedir. Uygunluk değerlendirmesinden olumsuz sonuç almış, standarda uygun olmayan malların ithaline ise izin verilmemektedir.

Tebliğ'de özellikle sanayicilere yönelik muafiyetler bulunmaktadır. Buna göre, Yatırım Teşvik Belgesi ve D1 Kodlu Dahilde İşleme Belgesi kapsamında yapılan ithalatta, 6326 sayılı Petrol Kanunu kapsamında gümrük vergisinden muaf olarak ithal edilen eşyanın ithalinde ve Bazı Ticari Mahiyette Eşyanın Bedelsiz İthaline İlişkin Tebliğ kapsamında yapılacak ithalatta 2003/1

sayılı Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği hükümleri uygulanmamaktadır. Ayrıca ithal edilecek maddeler uygunluk belgesi aranmamaktadır. Ayrıca Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan otomotiv üretimine münhasır "İmalat Yeterlilik Belgesi" veya "Tip Onayı Belgesi" almış bulunan otomotiv sanayicileri ve Sağlık Bakanlığı'ndan GMP (Good Manufacturing Practises) belgesi almış bulunan ilaç sanayicileri, uygunluk değerlendirmesinden muaf tutulmuştur. Türk Standartları Enstitüsü'nden TSE, TSEK veya TS EN ISO 9000 belgesi almış sanayicilere de bir takım muafiyetler sağlanmaktadır.

Öte yandan, Avrupa Birliği mevzuatına göre belgelendirilmiş ürünlerin Birlik üyesi ülkelerden ithalinde, ilgili belge ve/veya işaretlemlerin Toplulukça aranan mevzuata göre düzenlenip düzenlenmediğinin kontrolü ile yetinilmekte, ayrıca uygunluk değerlendirmesi yapılmamaktadır.

DTS (2003/2) Sayılı Tebliğ :

İhracatta denetime tabi bazı tarım ürünlerinin ithalatındaki denetim işlemleri ise, bu Tebliğ

çerçevesinde Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenleri Grup Başkanlıkları tarafından yürütülmektedir.

Bu standartlar kapsamında yer alan ürünler gümrüğe geldiklerinde, Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenleri tarafından numune alınmakta ve standartta belirtilen esaslara göre kontrol yapılmaktadır. Standarda uygun çıkan malların ithali için, gümrüklere ibraz edilmek üzere "Kontrol Belgesi" verilmektedir. Standarda uygun olmayan malların ithaline ise izin verilmemektedir.

DTS (2003/3) ve (2003/6)

Sayıli Tebliğler :

Çevre yönünden risk taşıyan kimyasal maddeler ile bazı katı yakıtların ithalatı Çevre Bakanlığı'nın kontrolüne tabidir. Söz konusu ürünlerin ithalinde Çevre Bakanlığı kontrolünü düzenleyen Tebliğ, 2003 yılında iki ayrı Tebliğ halinde düzenlenmiştir. Buna göre, bazı katı yakıtların (petrokok gibi) ve atıkların ithaline ilişkin düzenlemeler (2003/3), çevre yönünden risk taşıyan kimyasal maddelerin ithaline ilişkin düzenlemeler ise (2003/6) sayılı Tebliğ ile yapılmaktadır. Ayrıca,

çevre yönünden risk taşıması sebebiyle ithali yasak olan maddeler de (kimyasal atıklar, hurda plastikler, kullanılmış dış lastikler gibi) bu Tebliğlerde yer almaktadır.

Anılan Tebliğlere göre, Tebliğler eki ürünlerin ithalinde Çevre Bakanlığı'ndan Kontrol Belgesi alınması gerekmektedir. İthalat öncesinde, ithalatçı veya temsilcisinin Kontrol Belgesi'ni doldurarak, ilgili belgeler ile birlikte Çevre Bakanlığı'na başvurması gerekmektedir. Çevre Bakanlığı'nca uygun görülen Kontrol Belgeleri onaylanarak, fiili ithal sırasında gümrüklere ibraz edilmek üzere ithalatçılara verilmekte ve bu belgeler onaylandıkları tarihten itibaren 6 ay süre ile geçerli olmaktadır.

DTS (2003/4) Sayılı Tebliğ :

DTS (2003/4) sayılı Tebliğ kapsamında; ilaç, kozmetik, temizlik maddeleri ile bunların hammaddeleri ve bazı tıbbi sarf malzemelerinin ithalatı Sağlık Bakanlığı'nın kontrolüne tabi bulunmaktadır. Söz konusu ürünlerin ithali için Sağlık Bakanlığı'ndan Kontrol Belgesi alınması gerekmektedir.

İthalat öncesinde, ithalatçı veya temsilcisinin Kontrol Belgesi'ni doldurarak, gerekli belgelerle (analiz sertifikası, menşee ülkenin yetkili merciinden onaylı sağlık sertifikası, proforma fatura veya fatura ve diğer belgeler) birlikte Sağlık Bakanlığı'na başvurması gerekmektedir. Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan değerlendirme sonucuna göre uygun görülen Kontrol Belgeleri onaylanarak, fiili ithal sırasında gümrüklere ibraz edilmek üzere ithalatçılara verilmekte ve bu belgeler onaylandıkları tarihten itibaren 6 ay veya 12 ay süre ile geçerli olmaktadır.

Bu Tebliğ kapsamında ithalatçılara, ürün çeşidine ve ürünün kullanım amacına göre değişen çeşitli kolaylıklar da sağlanmaktadır. Bu gibi durumlarda taahhütname alınmak suretiyle Kontrol Belgesi olmadan ithalat yapılmasına imkan tanınmaktadır.

Ayrıca, Avrupa Birliği mevzuatına göre belgelendirilmiş ürünlerin ithalinde, Toplulukça aranan mevzuata göre düzenlenip düzenlenmediğinin kontrolü amacıyla, CE işaretli ürünler için, uygunluk belgesi ve ürüne ilişkin teknik dosyanın Sağlık Bakanlı-

ğı'na tevdi edilmesi halinde doğrudan Kontrol Belgesi verilmektedir.

DTS (2003/5) Sayılı Tebliğ :

DTS (2003/5) sayılı Tebliğ kapsamında ise gıda maddeleri, tarım ürünleri, hayvansal ürünler, veteriner ve zirai mücadele ilaçları ve bunların hammaddelerinin ithalatı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın kontrolüne tabi bulunmaktadır.

İthalat öncesinde, ithalatçı veya temsilcisinin Kontrol Belgesi'ni doldurarak, proforma fatura veya fatura ve istenilecek diğer belgelerle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na başvurması gerekmektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca yapılan değerlendirme sonucuna göre uygun görülen Kontrol Belgeleri onaylanarak, fiili ithal sırasında gümrüklere ibraz edilmek üzere ithalatçılara verilmekte ve bu belgeler onaylandıkları tarihten itibaren 4 veya 12 ay süre ile geçerli olmaktadır.

Bu Tebliğ kapsamında da ithalatçılara, ürün çeşidine ve ürünün kullanım amacına göre değişen çeşitli kolaylıklar sağlanmaktadır. Bu gibi durumlarda taahhütname alınmak suretiyle

Kontrol Belgesi olmadan ithalat yapılmasına imkan tanınmaktadır.

Avrupa Birliği Mevzuatına Uyum

Diğer taraftan, ülkemiz standardizasyon sisteminin, AB standardizasyon sistemine paralel hale getirilebilmesi; diğer bir ifadeyle, standardizasyon uygulamalarının, ürünlerin şekilsel özelliklerinden çok güvenliklerini temel alacak şekilde yeniden yapılandırılması, anılan güvenlik kriterlerinin AB'dekine uyumlu hale getirilmesi, ürünlerin güvenliği konusundaki sorumluluk zincirinin oluşturulması, piyasadaki ürünlerin devlet tarafından güvenlik ve mevzuata uygunluk açısından denetlenmesi konusunda AB sistemine uygun ve yeknesak bir stratejinin oluşturulması, yine ürünlerin denetimi konusunda devletin üzerindeki yükün hafifletilmesi amacıyla bu denetimlerin piyasaya arz öncesinde üçüncü taraflarca gerçekleştirilmesini sağlayacak yapının tesis edilmesi ve bu kapsamda görev yapacak üçüncü tarafların uluslararası tanınırlığa sahip kurallara uygun olarak faaliyette bulunmasını sağlamak amacıyla, Gümrük Birliği Anlaşmasının kabulünden

sonra başlatılan teknik mevzuat uyum çalışmalarında belirli bir aşamaya gelinmiştir

Gerek yukarıda bahsedilen gelişmeler doğrultusunda ve AB Ortak Pazarına entegrasyonun sağlanabilmesi amacıyla, gerekse yeni gümrük tarife istatistik pozisyonlarına göre Tebliğler eki listelerde gerekli düzenlemeler yapılması ve sene içinde karşılaşılan sorunları giderici düzenlemeler yapılması asmacı ile, Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Mevzuatı her yıl revize edilmektedir.

Mevzuat değişiklikleri Dış Ticaret Müsteşarlığı web sitesinde yürürlüğe girdikleri tarihle eş zamanlı olarak yayımlanmaktadır. Dış Ticarete standardizasyon mevzuatının ve AB teknik mevzuatına uyum çalışmalarının en güncel haline DTM web sitesinden ulaşmak mümkündür.

Bavul Ticareti

Gürkan ÖZTÜRK

Gümrük Uzman Yardımcısı(*)

BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) ile bazı Doğu Avrupa ülkelerinden gelen ziyaretçilerin kendi ülkelerinde tekrar satmak amacıyla Türkiye'den çeşitli türden tüketim malları satın alarak beraberlerinde götürmeleri olarak tanımlanan bavul ticareti takas, kliring gibi karşılıklı ticaret sistemlerinden biridir.

Bavul Ticaretinin Gelişimi

SSCB ve Doğu Bloku'nun dağılması ile birlikte merkezi ekonominin dizginlediği tüketim arzusunun üzerindeki baskının kalkmış olması, bu ülkelerin üretim yapısının birbirlerine bağımlı nitelikte olmasına rağmen dağılmanın ardından bu bağlantının aynı ölçekte tesis edilememesi ve piyasa ekonomisine entegre olma çabaları, söz konusu ülkelerde

tüketim mallarına ciddi bir talep doğurmuştur. Bu talebin karşılanabilmesi için en yakın ve avantajlı ülke olarak göze çarpan ülkemizde, 90'lı yılların başında hareketlenen bu ticaret şekli 90'lı yılların ortalarında en üst seviyesine ulaşmış ancak ilerleyen yıllarda belirli bir düşüşe geçmiştir. Bavul ticaretinin ülkemizin dış ticaretindeki payı 1996 yılında %27.2 iken 1997'de %17.9, 1998'de %11.8 ve 1999'da %7.6 olarak gerçekleşmiştir.

Hukuki Altyapı

Kamuoyunda Bavul Ticareti olarak bilinen yolcu beraberliği eşya ihracatı uygulamasının yasal dayanağını İhracat Rejimi Kararı'na dayalı olarak Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca yayımlanan İhracat: 96/10 sayılı Bedelsiz İhracat Tebliği oluşturmaktadır.

(*) Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü

Tablo 1: Aylar itibariyle bavul ticaretinin gelişimi

Aylar	1997	1998	97/98	1999	98/99	2000	99/00	2001	2002	00/01	01/02
Ocak	419	322	-23.1	123	-61.8	170	38,2	210	226	23,5	7,6
Şubat	444	375	-15.5	160	-57.3	236	47,5	279	*	18,2	*
Mart	541	423	-21.8	161	-61.9	231	43,5	277	*	19,9	*
Nisan	489	369	-24.5	154	-58.2	256	66.2	311	*	21,5	*
Mayıs	355	368	3,6	145	-60.5	194	33.8	212	*	9,3	*
Haziran	304	325	6,9	140	-56.9	200	42,9	191	*	-4,5	*
Temmuz	333	297	-10.8	150	-49.4	257	71.3	215	*	-16,3	*
Ağustos	426	385	-9.6	198	-48.5	242	22.2	277	*	14,5	*
Eylül	712	197	-72.3	271	37.5	285	5.2	280	*	-1.8	*
Ekim	711	225	-68.3	254	12.8	324	27.6	295	*	9	*
Kasım	624	232	-62.8	267	15.1	312	16,9	283	*	-9,3	*
Aralık	491	171	-65.1	232	35.6	237	2,2	209	*	-11,8	*
Toplam	5849	3689	-36.9	2255	-38.8	2944	30,6	3039	*	3,2	*

Kaynak: DİE 30.04.2002

Anılan Tebliğ'in 2/c maddesi- ne göre "Yabancı misyon mensuplarının, Türkiye'de çalışan yabancıların, yurt dışına hane nakli suretiyle gidecek Türk vatandaşlarının, daimi veya geçici görevle yurt dışına giden kamu görevlilerinin, bu durumlarının ilgili mercilerce belgelenmesi şartıyla beraberlerinde götürecekleri, gönderecekleri veya adlarına gönderilecek eşya ve taşıtlar" bedelsiz olarak ihraç edilebilir.

Yine anılan Tebliğ'in 3 üncü maddesi "İkinci maddenin (c) ve (d) bendleri çerçevesinde yapılacak bedelsiz ihracata, doğrudan

gümrüklerce müsaade edilir. Ancak, söz konusu maddenin (d) bendi uyarınca bedelsiz ihracı yapılacak malların yolcu beraberinde götürülmeyip, önce veya sonra gönderilmesi halinde, Türkiye'de satın alındığının belgelenmesi, taşıt götürülmesi halinde ise taşıtın trafik tescil kuruluşları ve vergi dairelerince kayıtlarının kapatıldığının belgelenmesi gerekmektedir."

"...İkinci maddenin (d) bendi kapsamında yer alan ve yabancı turistlerin ve yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarının, Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 11/1-b

maddesinde düzenlenen istisnadan yararlanarak yurt dışına götürecekları eşya ve taşıtların bedelsiz ihracatına, anılan Kanun maddesi uyarınca Katma Değer Vergisi iadesinden yararlanmak isteyen ve bu yönde talepte bulunan yolcular için Türkiye'deki satıcı tarafından doldurulmak suretiyle kendilerine verilecek satış faturası nüsha veya satıcı tarafından onaylı örneklerine istinaden, ilgili gümrük idarelerince izin verilir" hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu tebliğ uyarınca, yolcu beraberinde çıkarılacak eşyaya ait herhangi bir madde, miktar ve değer kısıtlaması getirilmediği gibi eşya ve taşıtların yolcu beraberinde çıkarılması halinde fatura ibraz edilmesi zorunluluğu da bulunmamaktadır.

KDV İstisnası

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun "İstisnalar" başlığını taşıyan ikinci kısmındaki 11/1-b maddesinde "Türkiye'de ikamet etmeyen yolcuların satın alarak Türkiye dışına götürdükleri malların teslimi anında Katma Değer Vergisi tahsil edilir. Ancak gümrükten malın çıkışı anında fatura

veya belgenin ibrazında tahsil edilen Katma Değer Vergisi iade olunur" hükmü bulunmaktadır.

Türkiye'de ikamet etmeyen yolculara yapılan satışlara tanınan KDV istisnasının uygulanmasına ilişkin hususlar 43 (28.07.1994/22004 nolu R.G.) ve 51 (10.01.1996/22519 nolu R.G.) Seri No'lu KDV Tebliğlerince düzenlenmiştir. Ancak uygulamada karşılaşılan çeşitli aksaklıkların giderilmesi amacıyla Maliye Bakanlığı tarafından 3065 sayılı KDV Kanunu'nun 11/2 nci maddesinin verdiği yetki kullanılarak çıkarılan 61 (01.03.1997/22920 nolu R.G.) Seri No'lu KDV Genel Tebliği ile, vergi daireselerinden Türkiye'de ikamet etmeyenlere Döviz karşılığı Satışlarda Katma Değer Vergisi İhracat İstisnası İzin Belgesi alan mükelleflerin özel fatura düzenleyerek KDV tahsil etmeden satış yapmalarına olanak sağlanmıştır.

◆ 43 Seri No'lu Tebliğ Uyarınca Mevcut Uygulama

43 Seri No'lu Tebliğ Uyarınca Türkiye'de ikamet etmeyen yolculara istisna kapsamında satış yapmak için vergi dairesinden izin almış olan mükellefler, satışı

yapacakları kişilerin pasaport veya ikamet tezkerelerini¹ gördükten sonra satışı yapacaklardır. Satış sırasında katma değer vergisi tahsil edilecek, alıcı yurt dışına çıkış sırasında alış faturasını gümrük memuruna onaylatacaktır. Onaydan önce malların gümrük görevlilerine gösterilmesi ve yurt dışına çıkarıldığının tespit edilmesi zorunludur. Onaylı faturanın satıcıya intikalinden sonra tahsil edilen katma değer vergisi satıcıya iade edilmektedir.

◆ **61 Sayılı Tebliğ Uyarınca Mevcut Uygulama**

43 seri nolu tebliğ ile Türkiye'de ikamet etmeyen yolculara yapılan teslimlere ilişkin ihracat istisnası uygulamasında; vergi satış sırasında tahsil edilmekte, malın yurt dışına çıkarılışını müteakip alıcıya iade edilmektedir.

61 seri nolu tebliğ ile mevcut uygulamadan çok farklı olarak, vergi dairesine başvurarak Türkiye'de ikamet etmeyenlere döviz karşılığı satışlarda katma değer vergisi ihracat istisnası izin belgesi alan mükellefler, bu tür satışlarını katma değer vergisi tahsil etmeden yapabilme imkanı getirilmiştir. Gerçek usule katma değer vergisi mükellefi olanlar ile

haklarında sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlediği veya bilerek kullandığı konusunda rapor yazılmamış olanlar vergi dairesine başvurarak söz konusu istisna belgesini alabilirler.

Bu tebliğ kapsamında Türkiye'de ikamet etmeyenlere döviz karşılığı yapılan mal satışlarının faturada gösterilen vergisiz bedelleri toplamının 50 milyon liranın üzerinde olması gerekmektedir. Ancak 71 seri nolu tebliğ ile bu rakam 250 milyon liraya yükseltilmiştir. Bu toplama, aynı faturada gösterilen birden fazla mal çeşidine ait bedeller dahildir. Bu şekilde yapılan satışlar için tebliğ ekinde yer alan Özel Fatura kullanılacak olup, 5 nüsha olarak düzenlenecek özel faturanın birinci nüshası alıcıya verilecektir. 2,3 ve 4 üncü nüshalar malın gümrükten çıkışı sırasında onaylatılacak, 5 inci nüsha ise satıcıda kalacaktır.

Satış bedeline ait dövizin bozdurulduğuna ilişkin döviz alım belgesinin ilgili dönem katma değer vergisi beyannamesine eklenmesi gerekmektedir. Satın alınan malların satın alma tarihinden itibaren en geç üç ay içeri-

sinde belirlenmiş olan gümrük kapılarından yurt dışına çıkartılması gerekmektedir. Yurtdışına çıkartılması sırasında onaylatılan özel faturaların çıkış tarihinden itibaren en geç bir ay içerisinde satıcıya intikal etmesi gerekmektedir.

Gümrükten geçiş sırasında onaylanan 2, 3 4'üncü nüshalardan 4 no'lu nüsha çıkış tarihini izleyen bir ay içerisinde satıcıya intikal ettirilecek diğer nüshalar ise gümrük görevlilerine teslim edilecektir. Gümrükte onaylatma işleminin esas itibariyle satıcılar tarafından yaptırılması gerekmele beraber, alıcıların da özel faturanın 2, 3 ve 4 üncü nüshalarını onaylatıp 4 üncü nüshayı satıcıya intikal ettirmesi mümkündür. Yine aynı şekilde, kargo ile taşımacılık yapan firmalar birden fazla satıcıya ait özel faturaları onaylatarak satıcılara intikal ettirebilirler. Bu duruma göre 61 sayılı tebliğ kapsamında düzenlenen özel faturaların gümrük idaresinde onaylatılma işlemini hem alıcı hem de satıcının yaptırması mümkün bulunmaktadır. Bu kapsamda yapılan satışlar vergi dairesine ihracat istisnasına ilişkin esaslar çerçevesinde beyan edile-

cektir. Özel fatura düzenlenerek katma değer vergisi tahsil etmeden yapılan satışların vergi daireslerine verilen beyannamelerde ne şekilde gösterileceği ve iade-mahsup işleminin nasıl yapılacağı söz konusu tebliğde açıklanmıştır.

Yine aynı tebliğde imalatçılar tarafından katma değer vergisi ihracat istisnası izin belgesi alan mükelleflere ihraç kaydıyla yapılan teslimlerin 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 11/1-c maddesi kapsamında sayılacağı hüküm altına alınmıştır. İstisna belgeli satıcılara ihraç kaydıyla teslimde bulunanların tecil edilen vergilerinin terkin işlemleri için, gümrükçe tasdik edilen özel fatura nüshasının aslı veya noter ya da yeminli mali müşavir tarafından onaylanmış örneğinin ibraz edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamdaki ihraç kaydıyla istisna belgeli satıcılara yapılan teslimler için doğacak katma değer vergisi iade alacakları nakden iade edilmeyip mahsup edilme imkanı bulunmaktadır. İstisna belgeli satıcıların kendilerinin yaptıkları teslimlerden doğacak katma değer vergisi iade alacakları öncelikle mükellefin

borçlarından mahsup edilmekte olup, mahsup edilecek verginin olmaması veya iade alacağının tamamının karşılanamaması halinde nakden iade yapılabilir. tedir.

Konuyla ilgili 64 sayılı Katma Değer Vergisi Genel Tebliği ile de, 61 sayılı tebliğ ile getirilen Türkiye'de döviz karşılığı ve özel fatura ile mal satanlara imalatçılar tarafından yapılan ihraç kaydıyla teslimlere de tecil ve terkin uygulaması imkanı getirildiğinden, bu işlemin daha sağlıklı yürütülmesi için özel faturaya imalatçı bilgilerini de ihtiva eden bir bölüm eklenmiştir,

Ayrıca 65 sayılı Katma Değer Vergisi Genel Tebliği ile, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 11 ve 32 maddeleri gereğince ihracat istisnası veya ihracat kaydıyla teslimlerden doğan katma değer vergisi iade ve mahsup işlemlerinde döviz alım belgesinin aranılmaması uygun görülmüş, gümrük beyannamesinin aslı veya örneği ile alış ve satış faturalarının fotokopileri veya bu faturaların dökümünü gösteren firmaca onaylı listenin vergi dairelerine ibrazı yeterli bulunmuştur. Ancak, hizmet ihracı ile 61

No'lu tebliğde yer alan Türkiye'de ikamet etmeyen yolculara döviz karşılığı yapılan satışlara ilişkin istisna işlemlerinde döviz alım belgesi ibrazına devam edilmektedir.

◆ Sınır Kapıları

61 Sayılı Tebliğ kapsamında alınan malların çıkış yapabileceği kapılar Maliye Bakanlığı ve Gümrük Müsteşarlığı tarafından;

- ◆ İstanbul
- ◆ İzmir
- ◆ Antalya
- ◆ Samsun
- ◆ Trabzon
- ◆ Edirne (Kapıkule)
- ◆ Kırklareli (Dereköy)
- ◆ Iğdır (Dilucu) (Sınırlı olarak verilmiştir)
- ◆ Artvin (Sarp) illerindeki gümrük kapıları ile
- ◆ Çorlu Hava Limanı Gümrük Müdürlüğü olarak belirlenmiştir.

Bavul Ticaretinin İşleyişi

Son yıllarda ülkemiz için önemli bir döviz kaynağı olan Bavul Ticareti, merkezi, özellikle İstanbul'da Laleli Pazarı olarak bilinen Laleli, Beyazıt, Mercan ve Kapalıçarşı semtleri olmakla birlikte, belli ağırlıkta Trabzon,

Edirne, Antalya ve diğer sınır kapılarına yakın yerleşim birimlerinde de yapılmaktadır.

Mekik ticareti veya kişisel ticaret olarak da adlandırılan bu ticaret, özellikle İstanbul'da son derece organize olmuş şekilde çalışmaktadır. Önceki yıllarda yabancı ziyaretçiler aldıkları malları konaklama tesislerine getirmekte, paketlemeyi yaptıktan sonra kendi imkanları ile havalanına götürmekteydiler.

Ancak son yıllarda bu konuda yeni organizasyonların geliştiği görülmektedir. Tur operatörlüğü de yapan bazı turizm şirketleri, bavul tüccarlarının satın aldıkları malları belirlenen belli bir ücret karşılığında, depolamakta, havalanındaki X-RAY cihazından geçebilecek boyutta standart olarak paketlemekte ve limanlara gönderimini sağlamakta bunun yanında uçak veya gemiye yükleme işlerine de yapmaktadırlar. Hatta bazı durumlarda, alım ile satım noktası arasındaki tüm işlemler bu şirketlerce gerçekleştirilmektedir.

Bavul ticaretinin tamamına yakın bölümü nakit döviz ile gerçekleştirilmektedir. İlk zamanlarda ticarete konu olan malların ge-

rek boyutu gerekse çeşitliliği az iken, ticaretin artması ile birlikte mal çeşitliliği de artış göstermiş, hemen hemen her türlü mal bavul ticaretine konu olmuştur. Ancak genel olarak ağırlığı sırasıyla tekstil, deri ürünleri, yapı malzemeleri, ayakkabı, gıda ve plastik ürünleri üzerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır.

Başlangıçta bireyler arasında gerçekleşen Bavul Ticareti, zaman içinde tüccarların tecrübe kazanması, know-how(bilgi birikimi ve deneyim) ve söz konusu ticaretin büyük ekonomik kazanç getirir hale gelmesi, bu alanda birer birer şirketlerin kurulmasına neden olmuştur. Rusya'daki bir çok büyük firmanın geçmişi de bavul ticaretine dayanmaktadır. 1990 lı yılların başında, tüccarlar Türkiye'den aldıkları malları ülkelerine götürmek için trenleri, otobüsleri yada gemileri kullanmaktaydılar, ancak daha sonra hava taşımacılığı da ulaşımda sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır.

Merkez Bankası tahminlerine göre, Türkiye'ye gelen BDT'li turistlerin %64'ü bavul ticareti yapmak amacıyla ülkemize gelmektedir. THY ile Rus ve Ukray-

na arasında sefer yapan charter uçaklar, bavul ticaretinin yoğun olduğu dönemlerde haftada yaklaşık 7 bin kişiyi Türkiye'ye getirmiştir. Türkiye'nin Rusya'dan sonra diğer önemli partnerleri Ukrayna, Romanya, Bulgaristan, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'dır.

Bavul ticareti Türkiye'de ticaret turizmini de kamçulamıştır. Eski SSCB den gelen işadamlarının bir çoğu, Türkiye'deki Ortodoks kiliselere ve kendileri için önemli olan diğer tarihi yerlere büyük ilgi göstermektedir. Ülkemize bavul ticareti amacıyla gelen bir çok yabancı işadamı Ege Bölgesini ve Akdeniz kıyılarını da ziyaret etmektedir.

◆ Müşteri Profili

Bölgede uzun süreler ticaret yapan ve gelen müşterileri yakından tanıyan esnaf, gelen tüccarları iki gruba ayırmaktadır. Tecrübeli olanlar, faks ve telefonla sipariş vererek malları satın almakta ve bunlardan, devamlı müşteri olmaları durumunda, talep edilen mallar yerine ulaştırılincaya kadar her hangi bir ödeme talep edilmemektedir.

İkinci grubu ise daha az tecrübeli ve ülkemize genellikle uçak

yada otobüsle gelen yolcular oluşturmakta, bunlar büyük hacimli alış veriş yapmamakta ve çoğunlukla malları götürmeden önce ödemeyi peşin yapmaktadırlar.

Bölgeye gelen tüccarların büyük bir kısmını düzenli müşteriler oluşturmaktadır. Bu tüccarlar ülkelerindeki pazar talebine ve dolar kurunun durumuna göre, tahminen, yolculuk başına en az 10 bin dolarlık harcama yapmaktadır.²

◆ Bavul Ticaretinde Laleli'nin Önemi

İstanbul, bavul ticaretinin en önde gelen merkezi konumundadır. 1990'lı yılların başında ticaretin %95'ini elinde bulunduran İstanbul'un söz konusu ticaretteki payı, daha sonra, İzmir, Trabzon ve Antalya gibi şehirlerin de bu konuda gelişme kaydetmesi ile birlikte %70'lere düşmüştür.

İstanbul'da ticaretin odaklandığı en önemli yer Laleli bölgesidir. Bavul ticaretinin bu bölgede gelişmesi ile birlikte 5 bine yakın küçük ve orta ölçekli satış mağazası bölgede faaliyet göstermeye başlamıştır. Bölge BDT ülkelelerinden gelen tüccarlara ve turistlere hizmet vermeye başlamış,

bunun sonucu olarak DEİK'e göre bölgede irili ufaklı 3 bin otel açılmıştır. Şu anda yaklaşık on bin vatandaşımızın bölgede hizmet verdiği tahmin edilmektedir.

Bölgedeki dükkanların bir çoğu, küçük, orta ve büyük ölçekli şirketlerin ürünlerine bağımlı durumdadır ve ticaretin getirileri sadece Laleli bölgesi ile sınırlı kalmamakta, Gaziantep, Çorum, Bursa, Çorlu gibi Türkiye'nin diğer şehirlerindeki imalatçılara da önemli bir gelir kaynağı yaratmaktadır. Türkiye genelinde toplam 100 bin yerli tüccarın bu ticaretten kazanç sağladığı tahmin edilmektedir.

Bavul Ticaretinde Mevcut Durum

Bavul ticareti esas itibariyle Rusya Federasyonu'nun³ içinde bulunduğu ekonomik şartların etkisi ile ortaya çıkan bir ticaret şeklidir. Söz konusu ticaret Rusya Federasyonu'nda 1993 yılında başlayarak Ağustos 1998 krizine kadar önemli bir ticaret şekli olmaya devam etmiştir. Ticarete konu olan eşyanın gümrük vergisi

ve KDV oranlarını belirleyen 1996 tarih ve 808 sayılı kararname, daha sonra 10.07.1999 gün ve 783 sayılı kararname ile yürürlükten kaldırılmıştır. Mevcut durumda bavul ticareti 783 sayılı kararname kapsamında yürütülmektedir.

Diğer taraftan, ithalat muafiyetlerinin kısıtlanması konusu 1996 yılından bu yana Rusya Federasyonu'nun gündeminde bulunmaktadır. Bir taraftan bavul ticaretinin R.F. açısından vergi kaybı anlamına gelmesi ve kayıt dışı ekonominin kaynaklarından biri olması⁴ diğer taraftan R.F.'nin Dünya Ticaret Örgütü ile sürdürdüğü müzakereler ile DTÖ' nün bavul ticaretine sıcak bakmaması ve özellikle R.F. içinde gelişmekte olan deri ve tekstil sektörü temsilcilerinin baskısıyla bavul ticaretine uygulanan gümrük kolaylıklarını kaldıran ve 01.01.2003'ten itibaren yürürlüğe girmesi planlanan yeni bir kararname teklifi hükümete sunulmuştur.

Tablo 2: Laleli Dergisi (LASIAD Yayın Organı, Sayı: 24, Kasım 2002)

10.07.2002 gün ve 783 sayılı Hükümet Karar- namesi	01.01.2003 tarihinden itibaren uygulamaya geçmesi teklif edilen Hükümet Kararnamesi
Gerçek şahıslar tarafından R.F.'ye beraberinde toplam ağırlığı 50 kg.'ı ve değeri 1.000 \$'ı geçmeyen eşyayı gümrük vergisi ve KDV ödmeden getirebilir- ler.	Gerçek şahıslar tarafından R.F.'ye beraberinde toplam ağırlığı 50 kg.'ı ve değeri 1.000 \$'ı geçme- yen eşyayı gümrük vergisi ve KDV ödemeden getirebilirler.
Gerçek şahıslar, beraberlerinde olan ve ağırlığı 50-200 kg. veya bedeli 10.000 \$'nı aşmayan mallara, 50 kg ve 1.000 \$'ı aşan kısım için en az 4 €/kg olmak üzere malların gümrük değeri üzerinden hesaplanan %30 oranında tek gümrük vergisi ödeyecektir.	Gerçek şahıslar tarafından R.F.'ye beraberinde toplam ağırlığı 50 kg.'ı ve değeri 1.000 \$'ı aşan her türlü eşyayı gümrük vergisi ve KDV ödeyerek getirebilirler.
Mal değeri 10.000 \$'ı veya ağırlığının 200 kg aşması durumunda, mallar yürürlükteki gümrük rej- mine tabi olacaktır	Gerçek şahıslar Rusya Fede- rasyonuna getirecekleri mallara şah- sen eşlik etmeleri gerekmektedir. Kargo hizmetleri muafiyetler kapsa- mının dışındadır

Bavul ticareti, uygulamaya geçirilmesi düşünülen bu kararname ile gerçek boyutuna çekilmeye çalışılmaktadır. Yolcuların beraberinde getirebileceği eşya bagaj olarak değerlendirilmekte ve bagaj fazlası eşya gümrük ve KDV'ye tabi tutulmaktadır. Sonuç olarak yolcu beraberli eşyayla kargo ile taşınacak eşya birbirinde ayrılmaktadır.

Bu durum genel olarak kargo yolu ile yapılan ticareti etkileyecektir. Ülkemizden bedelsiz ihracat kapsamında yapılan dış ticaret işlemlerinin esas itibarıyla kargo yoluyla yapıldığı düşünüldüğün-

de bu uygulamanın ülkemizin bavul ticareti işlem hacmi üzerinde olumsuz etkisi yaratacağı ortadadır.

Rusya'da yaklaşık 10 milyon kişi bavul ticaretinden elde ettiği gelir ile hayatını idame ettirmektedir. 2001 yılında 155.8 milyar \$ tutarından olan Rusya'nın toplam dış ticaret hacminin yaklaşık olarak %12-15'si bavul ticareti kapsamında gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, ülkede satılan audio ve video ürünlerin %30'u ve ucuz giyim eşyasının %70'i bavul tükercuları tarafından getirilmektedir.

Rus ekonomistlere göre, alınacak yeni tedbirler , bavul tüccarlarının küçük ölçekli iŐyerleri amasına yeşil iŐık yakarak, bavul tüccarlarının birer küçük ölçekli iŐyeri temsilcilerine dönüŐtürülmesini hızlandıracaktır.⁵

Tüm bunlar göz önüne alındığında söz konusu tasarının, gerekli önlemler alındığı takdirde bavul ticaretini yalnızca Şekil yönünden etkileyeceği ortadadır. Ancak bavul ticaretinin yeni Şekli  lkemizde farklı bazı etkilere yol açabilecek niteliktedir.

Rusya Federasyonu'na yapılan bedelsiz ihracat kapsamında ki mal sevkiyatının azalması ve dış ticarete daha fazla uzmanlaŐma gerektiren dış ticaret Őeklini alması küçük çapta ticaretle uėraŐan bir çok kişiyi olumsuz etkileyecek, bavul ticaretinden elde edilen gelir dağılımında farklılaŐmaya ve istihdam kaybına neden olacaktır. Ayrıca ülkemizi ziyaret eden Rus turistlerin ülkemizi ziyaret eden genel turist sayısı içinde ikinci sıraya yükseldiği ve 2001 yılında yaklaşık 750 bin Rus turistin ülkemizi ziyaret ettiği göz önünde bulunduğunda bavul ticareti yolu ile elde e-

dilen turizm gelirlerinde azalma görüleceği aŐıkardır.

Bavul Ticaretinde

Karşılaşılan Diğer Sorunlar

Bavul ticareti ile ilgili olarak yaşanan ve sektörde faaliyet gösteren firmalar tarafından dile getirilen sorunlar aşağıda özetlenmiŐtir:

- ◆ Kargo taşımacılığında kaybolan veya teslim edilmeyen mallarda sigorta olmaması ve mal tesliminde verilen makbuzun geçerliliğinin olmaması müŐterilerin mağduriyeti-ne sebep olmaktadır.
- ◆  zel Fatura uygulamasındaki KDV limitleri yükseltilmesi gerekmektedir.
- ◆ Kargo taŐımacılıėındaki belirsizlikler ve düzensizlikler nedeniyle fiyat istikrarı oluŐmamakta, maliyetler her geçen gün yükselmektedir. 1999 yılında 1.70 \$ olan havayolu taşımacılığı Şu an 6 \$ seviyesindedir. Mevcut durumda kargo ücretleri nakliye ücretlerini geçmiş durumdadır ancak R.F.'ye TIR ile yapılacak nakliyede güvenliğin olmaması nede-

niyle büyük zorluklar yaşanmaktadır.

- ◆ R.F.'de ithalata ilişkin gümrük işlemlerinin gerçekleştirilebilmesi için yeterli altyapı bulunmamakta ve altyapı eksikliğinden kaynaklanan boşluklar yasadışı örgütlenmelerle doldurmakta buda ihracatta risk faktörü oluşturmaktadır.
- ◆ Türkiye'de düzenlenmiş olan evraklar R.F.'de alıcılar veya yasadışı organizasyonlar tarafından değiştirilmekte aksi taktirde eşya R.F.'ye sokulmamaktadır.
- ◆ Bavul ticareti eşyasının taşındığı taşıma araçları "Karayoluyla Uluslararası Yolcu ve Eşya Taşımaları Hakkında Yönetmelik" (20.08.1994/22027 RG), "Karayoluyla Uluslararası Eşya ve Yolcu Taşıma Esasları" (05.06.1980/8-894 sayılı BKK, 29.06.1980/17032 RG) ve ülkemizle diğer ülkeler arasında yapılan Uluslararası Karayolu Anlaşmaları ile belirlenen usul ve esaslara

uygun bulunmamaktadır. Ulaştırma Bakanlığı'nın ilgili birimleri tarafından bu tür taşımacılığa izin verilmediği hallerde ihracatta bazı problemlerle karşılaşmaktadır.

- ◆ BDT ülkelerinden gelen vatandaşlara Çorlu Havaalanının tahsis edilmesi uygulaması söz konusu havaalanının alışveriş merkezlerine uzak olması nedeniyle istenen verimi vermemektedir.
- ◆ Bavul ticaretiyle ilgili olarak yaşanan sorunlar yalnızca eşyanın gümrüklenmesi ve taşınması ile ilgili değildir.
- ◆ Emniyet ve asayiş,
- ◆ trafik ,
- ◆ belediye hizmetleri,
- ◆ konaklama,
- ◆ tanıtım ve
- ◆ esnafın tutumundan kaynaklanan sorunlar da bu tür ticaretin işlem hacmi üzerinde belirleyici etki taşımaktadır.

Bavul Ticaretinin Geleceği ve Çözüm Önerileri

Bavul ticaretinde yaşanan sorunların birçoğu genel olarak mevcut sistemin işleyişine ilişkin yaşanan sorunlardır. R.F.'de ithalat muafiyetlerine kısıtlama getirecek olan önerilen kararname değişikliği 01.01.2003 itibariyle yürürlüğe girmese bile, R.F.'nin DTÖ üyesi olma girişimleri kapsamında er geç yaşama geçecektir. Bavul ticaretinde yaşanan sorunlara çözüm önerileri getirilirken, yeni kararnamenin yürürlüğe girmesi ile söz konusu ticaretin alacağı şekil esas alınmalıdır.

Gerekli tedbirler alındığı takdirde; bavul ticaretine konu olan malların ihracatının normal dış ticaret kuralları içerisinde, yürürlükteki gümrük tarifelerine göre yapılması ülkemiz ile R.F. arasındaki dış ticaret hacmini olumsuz etkilemeyecektir.

Firmalarımız, dış ticaret işlemlerini gerçekleştirebilmeleri için ihtiyaç duyacakları altyapıyı temin amacıyla gerekli çalışmalara ve yatırımlara başlamalı ve müşterilerinin de normal dış ticaret işlemleri çerçevesinde ithalat yapmalarını sağlamalıdır.

Firmalarımızın ortak hareket etmesi özendirilerek ihracata yönelik faaliyetlerinde gönüllü olarak sermayelerini, bilgilerini, üretimlerini ve tecrübelerini bir araya getirerek ölçek ekonomisinin sağladığı avantajlardan faydalanmalarını sağlayacak sektörel dış ticaret şirketleri şeklinde yapılanmaları desteklenmelidir. Firmalarımıza sektörel dış ticaret şirketleri şeklinde örgütlendikleri taktirde elde edecekleri avantajların anlatılabilmesi amacıyla seminerler, bilgilendirme toplantıları düzenlenmelidir. Bu avantajlar arasında sektörel dış ticaret şirketlerinin dış pazarlardaki talep ve müşteri beğenisindeki değişimleri daha rahat izleme, dış pazarlarda daha güçlü tanıtım ile pazarlama faaliyetlerinde bulunabilme gibi avantajlar sayılabilir. Ayrıca firmalara markalı, tüketici haklarına saygılı, garantili Türk malı imajının yerleştirilmesi amacıyla ortak hareket edebilme yeteneği de sağlanmaktadır.

R.F.'de yapılması düşünülen değişikliklerden en çok etkileneceği tahmin edilen kargo şirketlerinin, yeni düzenlemelere uyum sağlayabilmeleri ve dış ticaret kuralları içinde işlemlerini yapabil-

meleri için yeniden yapılanmaları ve gümrük müşaviri hüviyetini kazanmaları desteklenmeli, bu konuda söz konusu şirketler bilinçlendirilmelidir.

Bavul ticaretinde en büyük rakiplerimiz konumunda olan Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan ve Dubai gibi ülkelerin sağladıkları kolaylıklar incelenmeli ve ülkemizde de bavul ticaretini destekleyici uygulamalar faaliyete geçirilmelidir.

DİPNOTLAR

¹ Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının yaşadıkları ülke makamlarından alacakları ikamet tezkeresi

² www.lasiad.net

³ Bundan böyle R.F. olarak belirtilecektir.

⁴ R.F. Ekonomik Gelişme ve Ticaret Bakanlığı Tarifeler ve İç Pazarı Koruma Tedbirleri Genel Müdürü Andrey Kushnirenko'ya göre: Rusya'ya getirilen tekstil, ayakkabı, kürk, oyuncak ve parfümeri ürünlerinin yaklaşık olarak %80'ninin "Gri" (düşük faturalı) olarak getirilmekte ve bu durumunun önüne geçilmesi gerekmektedir. (İzvestiya Gazetesi, 10.08.2002)

⁵ İzvestiya Gazetesi, 10.08.2002

KAYNAKÇA:

1. YALÇIN İbrahim, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Sektörel Dış Ticaret Şirketleri Olarak Örgütlenmeleri".
2. KORKMAZ Rıza Mehmet, Hayali İhracatta Yeni Bir Yöntem Olarak Özel Fatura Yoluyla Yapılan İhracat-1", Yaklaşım, Nisan 2001.
3. VURAL Mahmut, "Bavul Ticaretinde Katma Değer Vergisi İhracat İstisnası Uygulaması".
4. ÇELİK Kenan, "Bavul Ticareti", TESOB, Araştırma Raporları.
5. MAVRAL Ülker, "Türkiye'de İkamet Etmeyen Yolculara Özel Fatura İle Yapılan Satışlar", Maliye ve Sigorta Yorumları, Mayıs 2002, Sayı: 368.
6. LALELİ Dergisi, LASİAD Yayın Organı, Sayı:24, Kasım 2002.
7. www.rusya.ofisi.com
8. www.lasiad.net

T.A.H.İ.R.?

Murat Engin AKKAS
Gümrük Uzman Yardımcısı^(*)

21. Yüzyıl Dünyası, çok çeşitli alanlarda olduğu gibi, “mal” ve “hizmet” piyasalarında da giderek artan bir entegrasyona tanık olmaktadır. Artan rekabet koşulları ve tüketici beklentileri, pazarlama stratejilerinin çeşitlenmesine yol açmaktadır. Pazarlama karması stratejilerinden biri olan ürün stratejisi, “ürün” kavramını, fiziksel bir meta olmaktan çıkararak, “ürünün evde yada işyerinde teslim edilmesi, yerleştirilmesi, garanti ve teknik bilgilerinin verilmesi, bakım ve onarımının yapılması” gibi çeşitli hizmetleri de içeren “ürün-hizmet bileşeni” haline getirmiştir. Uzmanlar bu durumu, çekirdek ürün (core product), genel ürün (generic product), beklenen ürün (expected product), arttırılmış ürün (augmented product) ve po-

tansiyel ürün (potential product) şeklinde beş ayrı ürün tanımı açılımı ile açıklamaktadırlar. Günümüz piyasasında, temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik çekirdek ürünlerden daha çok, çekirdek ürünlerin çeşitli hizmet ve faydalarla zenginleştirildiği arttırılmış ürünler yer almaktadır.

Arttırılmış ürün, satış öncesi ve sonrasını kapsayan çeşitli hizmetleri de içermektedir. Satış sonrası hizmetlerin kanımızca en önemlisi bakım ve onarım hizmetleridir. Kanun koyucu bu önemi, ithalatçı veya imalatçı firmaları, ithal ettikleri veya ürettikleri sanayi malları için garanti belgesi düzenlemelerini zorunlu kılarak göstermektedir¹.

Diğer taraftan lojistik hizmetlerinde ortaya çıkan gelişmeler, bakım ve onarım hizmetlerinin gümrük bölgesi dışında gerçek-

(*) Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü

leştirilmesini kolaylaştırmaktadır. Yazımızın konusunu da, bakım ve onarım hizmetlerinin gümrük bölgesi dışında gerçekleştirilmesi olarak açıklayabiliriz. Kanun koyucunun ifadesiyle, **Tamir Amaçlı Hariçte İşleme Rejimi...**

Hariçte İşleme Rejimi, üretim maliyetlerini azaltarak rekabet güçlerini arttırmak isteyen üreticilerin, gümrük bölgesi dışında yaptıkları işleme faaliyetleridir. İşleme faaliyetinin gümrük bölgesi dışında yapılmasının sebepleri aşağıda sıralanmıştır.

- ◆ Gümrük bölgesi dışındaki ucuz işgücü.
- ◆ Gümrük bölgesi içerisinde gerçekleştirilemeyen işlemler.
- ◆ Gümrük bölgesi dışında yapılacak tamirat.
- ◆ Çeşitli zorunluluklar (sözleşmeye dayalı vb.)

Hariçte İşleme Rejimi kapsamında, hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ve ambalaj malzemeleri için Dış Ticaret Müsteşarlığı; maden cevheri ve konsantreleri için Maden İhracatçı Birliklerinin bağlı olduğu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterlikleri; tamir amaçlı eşya için ise Gümrük Müsteşarlığı yetkili-

dir.² Ancak, Gümrük Müsteşarlığı bu yetkiyi 12.10.2001 tarihinde çıkardığı bir tebliğle³ gümrük müdürlüklerine devrettiğinden, Türkiye Gümrük Bölgesi dışında tamir ettirilmek istenen eşyaya ilişkin hariçte işleme izni gümrük müdürlükleri tarafından verilmektedir.

Gümrük müdürlüğü tarafından onaylanan beyanname tamir amaçlı hariçte işleme izni hükmünde olup, ayrıca izin belgesi düzenlenmemektedir. Tamir amaçlı hariçte işleme izni kapsamı eşya için, gümrük beyannamesinin onaylanması sırasında yükümlüsünden "Taahhütname"⁴ alınmaktadır. Diğer geçici çıkış işlemlerinde olduğu gibi, tamir amaçlı hariçte işleme faaliyeti için de süre üç yıldır. Ancak, zorlayıcı sebep veya beklenmeyen hallerde, süresi içinde ilgili gümrük müdürlüğüne yazılı başvuru yapılarak, durumu tevsik eder belgenin noter veya yurtdışı temsilciliğimizce onaylı Türkçe tercümesinin sunulması halinde yetkili makamlarca değerlendirme yapılmaktadır⁵.

Tamir amaçlı hariçte işleme izni için gümrük müdürlüklerine yapılan başvuruda, eşyanın bozuk

olduğuna dair Sanayi Odaları ve Sanayi ve Ticaret Odalarınca düzenlenen ekspertiz raporu gerekmektedir⁶. Bu kuruluşlarca düzenlenen ekspertiz raporları için tespit edilen ücretlerin, rapora konu eşyanın bedelinden bağımsız olması, başvuru sahiplerinin mağduriyetine sebep olmaktadır. Ekspertiz raporlarının ücretlendirilmesinde, rapora konu olacak eşyanın bedelinin dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir. Bu durumda, özellikle düşük kıymetteki eşya için tamir amaçlı hariçte işleme faaliyeti ekonomik açıdan “uygulanabilir” hale gelecek, gümrük bölgesi dışındaki tamiratın çeşitli zorunluluklardan (kanuni, sözleşmeye dayalı vb.) kaynaklandığı durumlar için de, “ekspertiz raporu” başvuru sahibine bir külfet olmaktan çıkacaktır.

Konu ile ilgili olarak Topluluk uygulamasına bakıldığında ise; tamir amaçlı hariçte işleme izni için, eşyanın bozuk olduğuna dair ekspertiz raporu zorunluluğunun bulunmadığı görülmektedir. Ancak, eşyanın gümrüğe beyanı ve işlemlerin tamamlanması aşamasında, muayene memurunun ihtiyacı görmesi halinde, ekspertiz

raporu veya başka bir belge beyan sahibinden talep edilebilmektedir.

Hariçte İşleme Rejimine ilişkin gümrük işlemlerini basitleştirilmiş usuller çerçevesinde yapmak isteyen kişilerin, gümrükçe onaylanmış kişi unvan belgesi almaları gerekmektedir. Bu belgenin alınabilmesi için, Gümrük Yönetmeliği’nin 136 ncı maddesindeki genel koşulların yanı sıra, bir önceki takvim yılı veya başvuru yılı içinde, en az 100 gümrük beyannamesi kapsamı ve asgari 5 milyon FOB/ABD Doları kıymetinde eşyanın fiili ihracatının yapılmış olması; ya da 10 milyon FOB/ABD Doları kıymetinde eşyanın fiili ihracatının yapılmış olması gerekmektedir⁷.

Ancak, tamir amaçlı hariçte işleme için; basitleştirilmiş usullerden yararlanma izni olmayan kişilere, basitleştirilmiş usulleri kullanma izni vermeye yetkili gümrük idareleri tarafından bu usullerin kullanımına izin verilmektedir. Bu durumda rejim için ibraz edilen ve basitleştirilmiş usulleri kullanım izni başvurusu olarak kabul edilen beyanname, hariçte işleme rejimi kullanımı

izni için gerekli bütün bilgileri içermek zorundadır⁸.

Tamir amaçlı hariçte işleme faaliyetinin vergilendirilmesi, hariçte işleme rejimi için geçerli olan yöntemlerden farklılık göstermektedir.

Gümrük Bölgesi dışında bedelsiz olarak gerçekleştirilen tamiratın;

- ◆ Garanti Nedeniyle Sözleşmeye Bağlı Olması veya
- ◆ Kanuni Bir Yükümlülüğe Dayanması veya
- ◆ Bir İmalat Hatası Nedeniyle Olması

durumunda, tamir kapsamındaki eşya, ithalat vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma girer.⁹ Bu muafiyet ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken bir husus ise; serbest dolaşıma ilk girişi sırasında kusurlu olduğu tespit edildiği halde işlemleri tamamlanan eşya için bu muafiyet uygulanmaz. Ancak, serbest dolaşıma ilk girişi sırasında kusurlu olduğu anlaşılan veya teslimden önce hasar gören eşya, mahrece iade edilebilir¹⁰.

Hariçte İşleme Rejimi'nde ithalat vergileri, "Diferansiyel Yöntem"e göre, vergi tutarlarının indirilmesi suretiyle belirlenirken, gümrük bölgesi dışında bedel

karşılığında gerçekleştirilen tamirat sonucu serbest dolaşıma girecek eşyanın ithalat vergileri, "Katma Değer Yöntemi"ne göre, tamir masrafları üzerinden hesaplanmaktadır¹¹.

Topluluk üyesi ülkelerden İngiltere'de ve Fransa'da, gümrük vergilerinin kıymetini, yenileme ve tamir bedeli, navlunun gümrük bölgesindeki kısmı ve sigorta bedeli oluşturmaktadır. Katma değer vergisi matrahı ise; yenileme ve tamir bedeli, navlunun tamamı, gümrük vergisi ve sigorta bedeli (matrahtan çıkartılıyor) oluşturmaktadır.

Gümrük Vergisi İçin Kıymet = Yenileme ve Tamir Bedeli + Navlun (gümrük bölgesi kısmı) + Sigorta

K.D.V. İçin Kıymet = Yenileme ve Tamir Bedeli + Navlun (tamamı) + Gümrük Vergisi + Sigorta

Tamir amaçlı hariçte işleme faaliyetlerini üç grupta değerlendirebiliriz.

1. Standart Değişim Sisteminin Uygulanmadığı Tamir Amaçlı Hariçte İşleme
2. Önceden İthalatın Olmadığı Standart Değişim Sistemi

3. Önceden İthalatın Olduğu Standart Değişim Sistemi

Standart değişim sisteminin uygulanmadığı tamir amaçlı hariçte işleme faaliyetinde, tamirata yapılacak eşyanın geçici ihracatı yapılır, işlem görmüş eşya, kısmi veya tam vergi muafiyeti ile serbest dolaşıma sokulur. Bu yöntem genellikle nihai tüketim eşyası için kullanılmaktadır.

Standart değişim sistemine dayalı hariçte işleme faaliyetleri ise, geçici ihraç edilecek eşyanın tamir süresindeki faydasının, ithal edilecek ikame eşya ile karşılanması sistemidir. Bu sistem sayesinde üretimde kullanılan makina ve teçhizatın bozulması durumunda, üretim kayıplarının önüne geçilebilmektedir. Sistemin özüne uygun olarak; ikame eşyanın, tamirata konu olan geçici ihraç eşyası ile aynı tarife pozisyonuna girmesi, aynı ticari nitelikte ve aynı teknik özelliklere sahip olması gerekmektedir. Benzer şekilde, kullanılmış eşyanın ikamesi olan eşyanın da yeni olmaması ve kullanılmış olması gerekmektedir. Ancak, satış sözleşmesindeki garanti hükümleri uyarınca veya kanuni bir yükümlülük ya da bir imalat hatası nedeniyle i-

kame eşyanın bedelsiz olarak verilmesi halinde, kullanılmış eşya yerine yeni eşya getirilebilmektedir¹². Standart değişim sistemi, ikame eşyanın ithalat vergileri tutarınca teminat alınarak ithaline izin vermektedir¹³. İkame eşyanın gümrük işlemleri, standart değişim sistemi izin veren ve geçici ihracat eşyasının gümrük işlemlerini tamamlayan gümrük müdürlüğünce yapılması gerekmektedir¹⁴.

İkame eşya ithalatının, tamirata yapılacak eşyanın ihracından önce veya sonra yapılmasına göre sistem ikiye ayrılmaktadır. Önceden ithalatın olmadığı standart değişim sisteminde, ikame eşyanın ithali, tamir edilecek eşyanın geçici ihracından sonra yapılmaktadır. Bu durumda ikame eşyanın gecikmesi süresince üretim kaybı söz konusu olabilir. Hariçte işleme izni veren gümrük idaresi, tamir amaçlı hariçte işleme izin sahibinin, sistemin şartlarını yerine getirmesi ve tamirata yapılan eşyanın ithalinden önce yazılı olarak başvurması halinde, önceden ithalatın olmadığı standart değişim sisteminin kullanılmasına izin verebilmektedir.

Önceden ithalatın olduğu standart değişim sisteminde; ikame eşyanın ithali, tamir edilecek eşyanın geçici ihracından önce yapılmaktadır. Geçici ihraç edilecek eşyanın önceden ihraç edilmesinin üretimi durduracak, ekonomik kayba neden olacak ve sistemin işleyişini bozacak nitelikte olduğunun bir dilekçe ile gümrük müdürlüğüne bildirilmesi ve ithalat vergileri tutarını karşılayan teminat verilmesi halinde bu sistemin kullanılmasına gümrük müdürlüklerince izin verilmektedir¹⁵. Bu durumda ikame eşyanın, serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescili tarihinden itibaren iki aylık süre içinde tamirati yapılacak eşyanın ihraç edilmesi gerekmektedir¹⁶.

Günümüz dünyasında, teknoloji yoğun ürünlerinin kullanımı hızla artmaktadır. Türkiye bu ürünlere olan ihtiyacını ağırlıklı olarak yurtdışından ithal ederek karşılamaktadır. Bu ürünlerin üretimi ülkemizde yapılamadığı gibi bakım ve onarımı da çoğunlukla yurtdışında yapılmaktadır. Teknoloji yoğun ürünlerin üretiminde yapılan hatalar, hatalı ürünlerin piyasadan çekilerek bakım ve onarımını zorunlu kıl-

maktadır. "Sıfır hatalı" üretimin yapılacağı yarınlara kadar, bakım ve onarım hizmetleri, ürünlerin ayrılmaz "arttırmaları" olmaya devam edecektir. Hatasız üretimin olmadığı günümüzde ise, sınırötesi bakım ve onarım hizmetlerinin duyulan gereksinme T.A.H.İ.R.'nin varlığını devam ettirmektedir.

DİPNOTLAR

1. 08.03.1995 tarih ve 22221 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 13üncü maddesi.
2. 20.05.2000 tarih ve 24054 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/674 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 6ncı maddesi.
3. 12.10.2001 tarih ve 24551 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2 Seri No'lu Gümrük Genel Tebliği'nin (Hariçte İşleme - Geçici Çıkış - Geri Gelen Eşya) 2nci maddesi.
4. 2 Seri No'lu Gümrük Genel Tebliği'nin (Hariçte İşleme - Geçici Çıkış - Geri Gelen Eşya) 1 No'lu eki
5. 2 Seri No'lu Gümrük Genel Tebliği'nin (Hariçte İşleme - Geçici Çıkış - Geri Gelen Eşya) 12 nci maddesi.
6. 2 Seri No'lu Gümrük Genel Tebliği'nin (Hariçte İşleme - Geçici Çıkış - Geri Gelen Eşya) 2nci maddesi.
7. 04.11.1999 tarih ve 23866 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun 148 inci maddesi
8. 31.05.2002 tarih ve 24771 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gümrük Yönetmeliği'nin 481 inci maddesi

9. 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun 142 nci maddesi
10. 4458 sayılı Gümrük Kanununun 213 üncü maddesi, 2 Seri No'lu Gümrük Genel Tebliği (Mahrece İade)
11. 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun 143 üncü maddesi
12. 4458 sayılı Gümrük Kanununun 145 inci maddesi
13. Gümrük Yönetmeliği'nin 498 inci maddesi
14. 2 Seri No'lu Gümrük Genel Tebliği'nin (Hariçte İşleme - Geçici Çıkış - Geri Gelen Eşya) 3 üncü maddesi.
15. 2 Seri No'lu Gümrük Genel Tebliği'nin (Hariçte İşleme - Geçici Çıkış - Geri Gelen Eşya) 3 üncü maddesi.
16. 4458 sayılı Gümrük Kanununun 146 ncı maddesi

KAYNAKLAR :

1. Türk Gümrük Mevzuatı
2. 2913/92 Sayılı Topluluk Gümrük Kodu
3. 2454/93 Sayılı Topluluk Gümrük Yönetmeliği
4. Notice 235 Outward Processing Relief
5. Fransız Gümrük Müfettişi C. Makhloufi ve İngiliz Gümrük Uzmanı D.S. Geert ile elektronik ortamda yapılan yazışmalar.

Nitelikli Sanayi Bölgeleri (Qualified Industrial Zones)

Fatih BOZKURT
Gümrük Uzman Yardımcısı(*)

Nitelikli sanayi bölgeleri (NSB), Ortadoğu Bölgesinde barışın desteklenmesi amacıyla ilk kez 1996 yılında ABD Kongresince kabul edilen yasa ile Ürdün İsrail sınırında kurulmuş olan ve buradan ihraç edilen ürünlerin ABD'ye vergisiz ve kotasız olarak girebildiği sanayi bölgeleri/endüstriyel parklardır. Temelde ABD- İsrail Serbest Ticaret Anlaşmasının Ürdün'ü kapsayacak şekilde genişletilmesi ve bir menşe kümülasyonu sistemi oluşturulması esasına dayanır. Bu bölgelerde üretilecek ürünlerin ABD'ye gümrük vergisinden muaf olarak ihraç edilebilmesi için,

asgari katma değer şartının sağlanması gerekmektedir. Ürdün'deki bölgelerde genellikle, bavul, çanta, giyim, ve tekstil gibi ürünler üretilmekle birlikte gelecekte bilgisayar çipi, yazılım geliştirme ürünleri, kozmetik, ilaç, ev eşyası, süs eşyası ve ayak giyeceklerinin de üretilmesi planlanmaktadır.

Nitelikli sanayi bölgeleri, buradaki firmalara yatırım projelerinin finansmanında kredi verecek kalkınma bankası ve diğer ticari bankalar, alt yapı ve diğer hizmetlerin hazırlanmasında katkıda bulunacak ve ticari faaliyetleri düzenleyip kontrol edecek hükümet ve faaliyette bulunacak

(*) Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü

müteşebbislerden oluşan bir üçlü sac ayağı üzerine oturmaktadır. Bölgelerin ekonomik etkilerinin incelenmesi için uygulamada sadece Ürdün ve İsrail'de bulunmaları dolayısıyla yeterli veri ve karşılaştırma yapma imkanı bulunmamaktadır.

Ancak uygulamadaki mevcut modelden elde edilen temel parametreler şöyle özetlenebilir: 1- Bölgeler Amerika'nın sağladığı tavize dayanır. (gerek İsrail ile yapılan Serbest Ticaret Anlaşması (STA) gerekse de Ürdün'e sağlanan tavizler) 2- Üretilecek ürünlerde belli oranlarda tayin edilen girdilerin kullanılması zorunluluğu vardır. 3- Ürünlerde kullanılacak girdiler için belli ülke menşeli olma zorunluluğu vardır.(belli orandaki girdinin İsrail üreticisinden sağlanma koşulu gibi). 4- Tarafların belirleyeceği bir kamu veya özel mülkiyette bulunan ve serbest bölge veya sanayi parkı olarak kurulu halde veya yeni kurulacak bir alanın NSB olarak tahsis edilmesi gerekmektedir. 5-Söz konusu bölgelerde üretilecek ürünlerin yeterli koşulları sağladığını belirleyecek Komite ve bu komitenin yetkilerinin belirlenmesi ge-

reklemektedir. NSB modelinin diğer önemli öğeleri ise bölgelerde üretilecek ürün ve bölgelerin kurulacağı yerdur.

NSB'lerin kurulması planlanan ülke için bu parametrelerin değiştirilerek ülkeye uygun hale getirilmesi, yapılacak müzakereler sürecinde ülkenin çıkarları ve yapısına uygun bir proje çerçevesinde taviz veren ülke olan ABD'ye yeterince anlatılması ve kabul ettirilmesine bağlıdır. Örneğin bölgelerin kurulacakları yer tayininde bölgelere girdi sağlayacak arka bağlantıların (backward linkages) olması, nitelikli işgücünün bulunması, bilim-teknik kuruluşları ile işbirliğinin sağlanması, ürünlerin ihracına imkan sağlayacak yerlerde kurulmaları ve bölgelerin her türlü alt yapı imkanları ile donatılmış olması önemlidir.

1. STA ve NSB

ABD ile Ürdün arasında 24 Ekim 2000 tarihinde STA imzalanmıştır ve 2001'de yürürlüğe girmiştir. Bu durumda NSB ile sağlanmış olan avantajlar STA ile ortadan kalkmamaktadır. NSB ile ABD piyasasına daha hızlı bir şekilde vergisiz ve kotasız giriş

NSB'lerin kurulması planlanan ülke için bu parametrelerin değiştirilerek ülkeye uygun hale getirilmesi, yapılacak müzakereler sürecinde ülkenin çıkarları ve yapısına uygun bir proje çerçevesinde taviz veren ülke olan ABD'ye yeterince anlatılması ve kabul ettirilmesine bağlıdır.

temin edilmektedir. STA'da bu durum belli bir süreç ile uygulanmakta vergi indirimi belli bir zaman almaktadır. NSB'lerinde üretilen ürün için belli menşe ve katma değer şartlarını sağlama koşuluyla, Amerikan piyasasına vergisiz ve kotasız giriş sağlanmış olmakta ve STA ile belirlenen süre kısıtlaması veya belli bir oranda katma değer kısıtlaması (eğer söz konusu ise) kaldırılarak genişletilmektedir. NSB için herhangi bir süre kısıtlaması yoktur.

2. NSB ve Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS)

ABD GTS kapsamında genel itibariyle mamul ve yarı mamul ürünler, bazı tarım, balıkçılık ve birincil sanayi ürünleri bulunmaktadır. Saatler, ayak giyecekleri, tekstil ürünleri, çantalar, bavullar, yer döşemeleri, iş eldivenleri, deri giyim eşyaları (50 ila 64. fasıllar, 4202 ve 4203 pozisyonu kapsamı bazı ürünler) cam, çelik ve elektronik ürünleri gibi hassas ürünler GTS kapsamına alınmamaktadır.¹ Fakat bazı tekstil ürünleri (57, 58 ve 63. fasıllardaki bazı el yapımı eşyalar) belli başlı koşulların sağlanması ve el

yapımı olmaları şartıyla GTS kapsamında bulunmaktadır.

NSB'nin GTS den temel farklılıkları şöyle sıralanabilir:

- ◆ GTS kapsamı ürünlere verilen tavizler ABD Kongresi tarafından birkaç yılda bir gözden geçirilmekte ve yeniden düzenlenmektedir. NSB için herhangi bir süre sınırlaması söz konusu değildir.
- ◆ GTS kapsamında ABD'ye ihraç edilecek ürün miktarları rekabet ihtiyacı limiti ile sınırlı iken NSB'den yapılacak ihraçta bir sınırlama yoktur.
- ◆ Rekabet üstünlüğü sağlanan ürünlerin GTS kapsamından çıkarılması söz konusudur. Ancak NSB için böyle bir durum yoktur.

3. Avantajları:

- ◆ Bu bölgelerde üretilen mallar Amerika'ya gümrük vergisiz olarak ihraç edilebilmektedir.
- ◆ Bu ürünler için herhangi bir kota uygulaması söz konusu değildir.
- ◆ Dünyanın en büyük 2. piyasası olan ABD pazarında

rekabet avantajı sağlamaktadır.

- ◆ Gelir vergisi veya fon muafiyeti sağlamaktadır.
- ◆ Proje mülkiyeti üzerine herhangi bir sınırlama yoktur.
- ◆ Döviz muameleleri serbestisi söz konusudur.
- ◆ Sermaye, kar ve ücret transferi serbestisi söz konusudur.

Serbest Bölgelere göre avantajlarını göstermesi açısından tekstil ve hazır giyim üreten 2 Ürdün firmasına ait maliyetler aşağıda Tablo 1'de verilmiştir. Farklı ülkelerdeki serbest bölgeler ile Ürdün'de faaliyet gösteren NSB'ne ait maliyetler de Tablo 2'de verilmiştir.

Bölgelerin dezavantajı; taviz veren ülke olan ABD kurallarının işleyecek olmasıdır.

4. Uygulama

Taraf ülkelerin (İsrail ve Ürdün) hükümetleri ortak bir komite oluşturur ve bir eş başkan atar. Komitede bir Amerikalı temsilci gözlemci olarak bulunmaktadır. Ortak Komite bölgelerde üretilen ürünün gerekli katma değer ve bu ürünlerde kullanılan girdi ve işgücü maliyetleri ile ilgili menşei-ne ilişkin şartları taşıdığına ve ABD'ye gümrüksüz ihraç edilebileceğine karar verir (Qualificatin of the product). Bu onaylar 1 yıl için geçerli olmaktadır. Ürettiği ürüne NSB ürünü statüsü tanınmasını isteyen müra-

Tablo 1

	Ürdün'deki bir NSB'de faaliyet gösteren Giyim Fabrikası	Jabal Ali Serbest Bölgesinde faaliyet gösteren Giyim Fabrikası	Tasarruf oranı
İşçi:			
Ortalama Ücret (\$)	150	250	%40
Alan:			
1 metrekarelik alan için kira (\$)	2,75	3,53	%28
Fabrika binası için kira yıllık	82,473	121,617	%47
Vergi:			
ABD Gümrük Vergisi	%0	%20	%20

- Not:** 1- Ortalama Değerler alınmıştır.
2- Jabal Ali Serbest Bölgesi Birleşik Arap Emirlikleri Dubai'dir.

Kaynak: www.jordaninvestment.com

Tablo 2

	NSB (Ürdün- lrbid)	Jabal Ali Serbset Bölgesi (Duabi)	Hanfai Serb. Böl. (İs- rail)	Cubic Coast (Filipin)	Saint Aizuru Ser. Böl. (Dominik Cumhuri- yeti)
Vasıfsız işçi maliyeti aylık	114-132	140-220	500-700	134	135-282
Vasıflı işçi maliyeti aylık	168-200	270-540	600-800	183	211-730
Tekniker aylık ücreti	157-429	490-820	900-1400	237	614-1533
İşletmeci aylık ücreti	429-857	1600-2800	1600- 3500	462	668-2878
Su metre-küp	214	2,16	0,30-1,0	6,39-10,45	0,87
Elektrik Kw/s	0,032- 0,052	0,050	0,034- 0,038	0,084	0,12
Fabrika kirası m ² / yıllık	25-30	58-64	65-90	60-72	44-48

Not: Değerler \$ cinsindedir.

Kaynak: www.jordaninvestment.com

caatçının talebi kendi eş başkanı tarafından 10 gün içinde değerlendirilerek diğer ülke başkanına bildirilir. Talebin reddedilmesi halinde müracaatçı itiraz kurulu-na gidebilir. Taraftarlarca atanan itiraz kurulu itirazdan sonra 30 gün içinde toplanarak karar verir. Onay süresinde onaylanan üreticinin anlaşma şartlarına uymadığı anlaşılırsa, verilen onay her iki tarafın eş başkanının ortak kararı ile iptal edilir.

Söz konusu ülke Komitesi tarafından onaylanan ürünün çıkış faturası üzerine, HTS (ABD Tarife Pozisyonu) numarası yanına "N" işareti konulur.² Bu işaret

ABD Gümrük İdaresine ürünün bir NSB'den geldiğini gösterir bir işaretler.

Bu bölgede üretilecek ürünün yeterli niteliği kazanması için gerekli şart; Toplam değerinin asgari %35'inin NSB'de üretilmiş olmasıdır. Ürdün modeli için bu katma değer 3 paya bölünmüştür. % 35'lik katma değer temini şu şekilde belirlenmiştir:

1- % 35'lik değerın 1/3'ü (%11,7 si) NSB'deki bir firma tarafından, 1/3'lük diğer kısım İsraili üretici firmadan (2004' e kadar bu oran %8, yüksek teknoloji ürünleri için ise %7'dir)

geri kalan içeriğin de % 35'e tamamlayacak kısmı için, Amerika, İsrail, Batı Şeria/ Gazze veya Ülke NSB' den gelmesi, (%65'lik kalan kısım diğer herhangi bir ülkeden temin edilebilecektir),

veya

2- %20'şerlik oranlarda Ürdün-İsrail üreticileri tarafından sağlanması (kar hariç toplam üretim maliyetinin %20'si) (kalan %60'lık kısım diğer herhangi bir ülkeden temin edilebilmektedir),

veya

3- Bu her iki metodun karışımı yöntemle elde edilmiş olması,

veya

4 - % 15 'inin Amerika ve % 20'sinin NSB'den temin edilmiş olması gerekmektedir. Burada toplam üretim maliyetleri ham madde, paketleme malzemeleri, ücretler, dizayn ve ar-ge faaliyetlerini içermektedir.

Ayrıca tekstil üretiminde ithal mensucat eğer NSB de çifte transformasyona (hem kesim hem de dikim işlemine) tabi tutulmuş-

sa NSB' de imal edilmiş sayılır. Bölgede kesilen ve dikilen mensucatin maliyeti %35'lik temel katma değer içeriğinin hesaplanmasına dahil edilmektedir. Ancak bu, ilk metotla yapılacak katma değer hesaplanmasında her bir ülkenin görece katkıları hesaplanırken dikkate alınmayacaktır. İç ulaşım maliyetleri de ürün işlemede dolaylı veya dolaysız maliyetlerden sayılabilmektedir. ABD Kongresinde kabul edilen anlaşma metninde malzemelerin maliyetine dahil edilebilecek hususlar değişik durumlarda farklılık arz etmekte birlikte başlıca şunları kapsamaktadır; malzemeler için imalatçının gerçek maliyeti, navlun, sigorta, paketleme ve nakliye giderleri ile dönüştürülebilir atıkların değeri düşülmek suretiyle atık ve artıkların gerçek maliyeti. Ancak basit bir birleştirme veya paketleme işlemleri ve malın veya malzemenin niteliğini maddi olarak değiştirmeyen su veya başka bir madde ile karıştırma, %35'lik kısma dahil edilemez.

5. Ürdün

1996 yılında ABD Kongresinin Ortadoğu'da barış sürecine katkıda bulunmak için onayladığı

NSB'leri ancak 1998'den itibaren hayata geçti. İlk kurulan NSB Al-Hassan Industrial Estate'dir. Söz konusu bölgeler ABD-İsrail 1985 Serbest Ticaret Anlaşması'nın genişletilmiş şeklidir. Bölgelerin kurulmasında hukuki dayanak: ABD- İsrail STA uygulama yasa-sı, ABD Başkanının açıklaması, Ürdün İsrail NSB Anlaşması ve protokolleri ile USTR'nin NSB ilanidir. ABD, İsrail ve Ürdün, NSB'lerinin oluşturulmasına ilişkin yapılan anlaşmada :

- 1- Taraf ülkeler (İsrail ve Ürdün) gümrüksüz alan olarak belirlenen yerleri NSB olarak tahsis etme,
- 2- Taraf ülkeler, ulusal mevzuatlarına uygun olarak bölgelere mal giriş çıkışının sağlanmasını teminen özel gümrük rejimi oluşturma,
- 3- Tarafların Gümrük İdarelerinin, belirlenen katma değerleri sağlayacak düzeyde mal ithalinde, bu malların gümrük vergisinden muafiyetinin söz konusu olması halinde bunu temin edecekleri,
- 4- Tarafların ortak oluşturacakları bir komitenin

NSB'lerinden ihraç edilecek ürünlerin anlaşma gereği şartları sağladığını ve bu konuda verilecek yetki ve sorumlulukları yerine getireceği,

- 5- ABD'den bir temsilcinin oluşturulacak komitede gözlemci olarak bulunacağı, konularında anlaşmışlardır.

Bu anlaşma gereği ortak Komite, bölgeden ihraç edilecek ürünün yeterli menşe ve kıymet şartlarını taşıdığını onaylama yetkisine sahiptir. Ayrıca bölgede üretim yapacak firmaların da onaylanması veya bu onaylarının iptal edilmesi konusunda da yetkilidir. Verilen onaylar yıllık bazdadır. Komite onayladığı firma isimlerini ve üretilecek ürünleri ABD Gümrük İdaresine bildirmekle yükümlüdür. Bölgelerden ihraç edilecek tekstil ve giyim eşyasının menşe tespitinde Uruguay Round Anlaşması 19 USC 3592, 334 üncü bölümde kararlaştırılan tekstil ve giyim ürünleri için menşe kuralları temel alınacaktır.

Yaklaşık olarak 10 adet NSB mevcuttur. Bunlar: Ürdün İsrail kuzey sınırında Gateway NSB,

Irbid'de Al Hassan Industyrial Estate, Amman'da Al tajamount Industrial Estate, Zarka'da Ad Dulayl Industrial Park, Kerak Industrial Estate, Aqaba Industrial Estate, Irbid'de Ürdün Cyber City, Amman'da Al Qastar Industrial Zone, Amman'da Mushatta Int. Complex, Zarqa'da El Zai hazır giyim üretim Şirketi'dir. Bu bölgeler kamu mülkiyetinde, özel mülkiyette veya yarı kamu yarı özel mülkiyettir. Bir kısmı serbest bölge olarak bir kısmı ise serbest bölge niteliği taşımayan sanayi parkı şeklinde kurulmuştur. Bölgelere mal girişi geçici ithalat rejimi çerçevesinde yapılmakta ve gümrük vergileri için teminat alınmaktadır.

Ürdün'de bölgelere sağlanan temel teşvikler:

◆ Bölgenin mülkiyetine sahip özel şirketlere verilen (Jordan Industrial Estate Corporation JIEC için 2 yıllık) gelir vergisinden ve sanayi projeleri için alınan sosyal hizmetler vergisinden muafiyet, (A, B, C bölgeleri³ için bu vergilerde %25, 50, 75 oranlarında ve belli süre için indirim söz konusudur.)

- ◆ Bina ve arazi vergisinden muafiyet,
- ◆ Çeşitli belediye hizmetleri için alınan vergi ve harçlardan muafiyet veya indirim,
- ◆ Yatırım teşvik yasası gereği: Proje için sabit sermaye, geliştirme ve modernizasyon için sabit sermaye ve yedek parça üzerindeki vergi ve benzeri yükümlülüklerde %100 muafiyet, (Proje geliştirme veya modernizasyonunda her ürün artışı için %25den az olmayan ve azami 4 yıllık için ilave sürede muafiyet söz konusu olacaktır),
- ◆ Bölgeden sermaye ve kar transferi serbesttir. Döviz kuru serbesttir.

Bölge bünyesinde alt yapı ağı, yol, enerji, telekomünikasyon ağı, su, kanalizasyon ve atık su sistemi, çevre korunmasına ilişkin bölüm, arazinin korunmasına ilişkin düzenlemeler, Yatırım Hizmetleri Bürosu, Sanayi/ Ticaret Odası, Gümrük İdaresi, Sosyal Güvenlik İdaresi, Yatırımcılar Birliği Şubesi, İşçi bürosu, Sanayi projeleri için Devamlı Fuar/Sergi, Serbest Bölge, Depo/

Antrepo, Emniyet birimleri, Sivil savunma birimi, klinik ve hastane, postane, nakliye, sigortacılık, reklamcılık, müşavirlik şirketleri ve benzeri özel kuruluşlar, ticari bankalar, kafeteryalar bulunmaktadır. Bölgede bulunan binalar yap işlet modeli, anahtar teslim veya benzeri projelerle özel şirketler veya bölgenin mülkiyetinde olduğu şirket tarafından yapılmaktadır.

Bölgelerde bulunan gümrük idareleri bölgeye giren çıkan malların ithalat-ihracat işlemlerinin yerine getirilmesi, beyanname takibi, istatistik tutulması işlemlerini yerine getirmektedir. Özellikle bölgelerde üretilen ürünlerde belli oranlarda ve belli menşeli girdilerin kullanılması zorunluluğunun olması dolayısıyla gümrük idarelerine bu girdilerin ithalinin takip edilmesinde önemli rol düşmektedir. Bölgelerde faaliyet gösterebilecek sektörlerde herhangi bir kısıtlama olmamakla birlikte genelde kurulu sektörler; gıda, ilaç, mühendislik (elektrik, makine), plastik kauçuk, kimya, pamuk veya dokuma, ahşap veya metalik mobilya, baskı ve benzeri kağıt, deri, inşaat sanayisidir.

Ürdün NSB'leri üniversitelerle işbirliği içindedir. Ürdün Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Hashemite Üniversitesi bünyesindeki NSB'leri yapım aşamasındadır. Ürdün'deki NSB lerinde özellikle, sanayi aksam parçaları, tekstil-mensucat sanayi, çocuk giyimi, bayan iç giyim, modern tekniklerle kumaş boyama ve hazırlama alanlarında iş imkanları mevcuttur.

6. Sonuç ve Türkiye için Değerlendirme

ABD tekstil ve giyim eşyalarında yüksek koruma önlemleri uygulayan bir ülkedir. ABD ile dış ticaretin artırılmasında en önemli araç olmamasına rağmen, kota ve vergisiz ihracat olanağı sağlayan NSB'leri, Dünyanın bu ürünlerde en önemli pazarı durumunda olan ABD'ye girişte önemli bir yere sahiptir. Ürdün bölgeleri kullanarak özellikle tekstil ihracatında ve istihdam düzeyinde önemli artış kaydetmiştir. NSB'lerinden ABD'ye ihracatının toplam ihracatı içindeki payı sürekli artmış ve 1999'da %18'lerden 2000'de %40'a 2001'de ise %57lere ulaşmıştır.⁴ Ürdün NSB'lerinin

Tablo 3. NSB'lerinin ihracatı 1999-2001 (1000 \$)

NSB	1999	2000	2001 (ilk 8 ay için)	1999-2001
Al- Hasan	2.442	18.449	41.020	61.912
Al- Tajamouat	-	4.442	11.302	15.744
Karak Estate	-	2.300	15.595	17.894
Ad- Dulayl	-	-	8.353	8.353
Ez-Zay	-	-	593	593
Al- Qastal	-	-	1.076	1.076
Cyber City	-	-	137	137
Toplam	2.442	25.191	78.076	105.709

Kaynak: "Qualifying Industrial Zones as a Model for Industrial Development: the Case of Jordan and its Implications for the Middle East Region" Riad al Khouri. www.fes-jordan.com/Download/qiz.doc

1999-2001 yılı itibariyle ihracatı Tablo 3'te verilmiştir:

NSB'lerin ABD'nin sağlayacağı taviz üstüne kurulu olmaları dolayısıyla bölgelerde ABD'nin belirleyeceği kurallar işleyecektir. Bu kurallardan en önemlisi üretimin belli oranda girdisinin İsrail ve Amerika'dan sağlanacak olmasıdır. Ancak bu durum tarafların kendi aralarında ticaretlerinin artırılması için de önemli bir yoldur. Kurulacak mekanizma ile bir üretim sürecinde teknoloji ve hammaddeye sahip ülkelere bu kaynaklara sahip olmayan ülkeye kaynak transferi yapılırken, nihai ürün için ABD pazarı açılmış olacak ve söz konusu ülkeye sermaye akışı temin edilmiş olacaktır.

ABD ile Türkiye ticaret hacmi çok düşüktür.⁵ ABD ithalatı için-

de Türkiye'nin payı da Türkiye'nin ithalatı içinde ABD'nin payı da küçük oranlarda kalmaktadır. Ancak Türkiye ABD dış ticareti ABD lehine açık vermektedir. ABD'nin en yakın 10 ticaret ortağı ile dış ticaret dengesi ABD aleyhine açık verirken bu durum Türkiye'nin son dönemlerde ticaretini arttırdığı ve ilişkilerini güçlendirmeye çalıştığı Amerika ile dış ticaret açısından olumsuz durum arz etmektedir.

ABD, Ürdün, İsrail ve Mısır arasında oluşturulan işbirliği kapsamında 1996'larda gündeme gelen NSB'leri, 90'larda Türkiye'nin de gündemine girmiştir. NSB'leri için ABD-İsrail STA'sının ve Türkiye İsrail STA'sının kapsamı genişletilerek Ürdün'dekine benzer bir üçlü model oluşturulması planlan-

maktadır. Dış Ticaret Müsteşarlığı bu konuda projeler hazırlamaktadır.⁶ Ancak somut adımlar Başbakan Bülent Ecevit'in 2002 Ocak ayında ABD'ye yaptığı gezi ile atılmış ve daha sonra oluşturulan Türkiye ABD Ekonomik Ortaklık Komisyonu ile sürdürülmüştür. NSB yasa tasarısı Temsilciler Meclisi Genel Kurulunda Ekim 2002'de onaylandı.

Ancak tekstil ürünleri bu yasadada bulunmamaktadır. Özellikle Türkiye'nin önemli ihracat potansiyeli olan tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde ABD Gümrük vergileri çok yüksektir.⁷ Dolayısıyla Türkiye için, bu anlaşmanın emek yoğun sektörleri özellikle de konfeksiyon ve tekstil sektörlerini kapsamaması çok daha önemlidir.⁸

DİPNOTLAR

1. Bu ürünler için ABD'ye ihracatımız incelendiğinde; özellikle ayak giyeceği, saraciyeye eşyası, bavul, çanta vb ürünlerin ihracatı bazı yıllar hariç artış eğilimindedir, iş eldivenleri ihracatı ise azalma eğilimindedir. Bu ürünlerin ihracatının GTS kapsamı dışında tutulmalarına rağmen artıyor olması söz konusu ürünlerin ABD pazarında önemli potansiyelinin olduğu görülmektedir.
2. Kaynak Jordon. Embassy of US.
3. Jordan Industrial Estate Corporation mülkiyetindeki 3 NSB yatırım teşvik
4. Kaynak: "Qualifying Industrial Zones as a Model for Industrial Development: the Case of Jordan and its Implications for the Middle East Region" Riad al Khouri. www.fes-jordan.com/Download/qiz.doc
5. ABD'nin hassas ürünler ithalatında Türkiye'nin payı hazır giyimde 2001 için %1,9, tekstilde %2,9, deri giyimde %1, ayakkabıda %0,002, deri eşyada %0,4 tür. Türkiye'nin tekstil ve deri ithalatında ABD payı da oldukça düşüktür. Ancak bazı tekstil üretimi girdilerinde bu pay önemli yere sahiptir. 2001 yılı için Türkiye'nin pamuk elyafı ithalatında ABD payı %41,5, suni deri ithalatında %11,7'dir. Tekstil ve deri giyimi temel girdilerinin toplamında ABD payı da %8,9lardadır. ABD'nin Türk tekstil ve deri ithalatındaki payı %3,8 iken, Türkiye'nin ABD'nin tekstil ve deri ithalatındaki payı %1,6'dır.
6. Sivil Toplum Kuruluşları da bir model için öneriler getirmektedir. Bu önerilerden biri de şu şekildedir. NSB'ler Ürdün modelinde olduğu gibi tüm sanayi ürünlerini kapsamalıdır. Hassas sektörlerde vergi muafiyetinden yararlanabilmek için minimum ABD direkt girdi kullanımı zorunlu yapılabilir. Bu durumda Ürdün modelinden farklı olarak Türkiye üretim sürecinde hassas ürünlere yönelik daha fazla oranda girdi kullanılabilir. Örneğin %35'lik Katma değer minimum %5-10 ABD, %1-5 İsrail, minimum %10 Türkiye'den kaynaklı temin edilerek asgari %10'luk girdi ABD/İsrail'den temin edilecek. Ayrıca %5'lik ABD direkt girdisi zorunluluğu bulundurulacaktır. Böylece hem hassas ürünlerde ABD ihracatı arttırılacak, hem de ABD girdisi içermeyen 3. ülke ürünleri ithalatı azaltılacaktır.

7. ABD'nin ileri teknoloji ürünlerine uyguladığı gümrük tarifeleri düşük oranlardadır. Ancak emek yoğun sektörlerde uyguladığı gümrük tarifeleri yüksektir ve miktar kısıtlamaları uygulanmaktadır. ABD sanayi ürünleri için Türkiye tarafından uygulanan vergi ortalama %5'tir.
8. Bu konuda da ülke durumu dünya ticaretinin seyri gibi diğer unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Üretim sürecinde derinleşme boyutu, teknoloji ihraç edecek potansiyel oluşturma, dünya ticaretinde ülkenin yerinin en üst düzeye çıkartılması için önemli unsurlardır. Nitelikli Sanayi Bölgeleri modelinde üretilecek ürün de bir değişkendir. Bülent Şahinalp'in değerlendirmesi şöyledir: "...NSB uygulaması /emek yoğun yapısı nedeniyle rekabette zorlanmaya başladığımız, 2004 sonrasında ise daha da zorlanacağımız) tekstil ve giyim sektöründe kotadan kaçışla sınırlı olarak dar kapsamlı değerlendirme tutulmamalıdır. Bunun yerine ülkemize arzu edilen sermaye ve teknoloji transferini sağlayacak bir imkan olarak değerlendirilmelidir....telekomünikasyon, elektronik, ofis makineleri, bilgisayar, yazılım, ilaç, biyo-kimya, uçak parçaları ve otomotiv gibi seçilmiş sektörlerle öncelik ve ağırlık verilmelidir." " .. bir yandan mevcut birkaç bölgeye bu statü verilirken bir yandan da yeni ve terince kapsamlı 1-2 bölgenin daha kurulmasına çalışılmalıdır." (B. Şahinalp Made in Turkey Dergisi, Ocak-Şubat 2002 syf: 18.). Ayrıca Gebze Organize Sanayi Bölgesi kapsamında kurulan teknopark ve bu kapsamda yapılan çalışmalar için bkz: www.gosbqiz.com/

KAYNAKLAR

1. <http://www.gsd.harvard.edu/courses/1210f99/pdfs/indust.PDF>
2. <http://www.jiec.com>
3. <http://www.ad-dulayl.com>
4. <http://www.ntvmsnbc.com>
5. <http://www.embassy-jordan.gov.jo>
6. "ABD'den tekstilciye nitelikli u-mut" Hürriyet, 28.07.2002, "ABD için sıfır gümrüklü endüstri bölgeleri geliyor" Hürriyet, 26.02.2002.
7. Dış politika haberleri; <http://www.dib.gov.tr>
8. Yılmaz, O. "Nitelikli sanayi Bölgeleri" <http://www.sendika.org>
9. "Müsiad Ürdün İş Gezisi Raporu", 14-16.06.2002. <http://www.musiad.org.tr>
10. "Prospects for the Industry" <http://www.jordaninvestment.com>
11. "Israel-Jordan joint venture appears to enhance ties" Washington Times, 06.05.1998.
12. "Nitelikli Sanayi Bölgeleri" Pamukbank Kredi Risk yönetimi Bölümü, <http://www.pamukbank.com.tr>
13. "İharacattaki Sorunların Çözümü Burda" TGSD AB-GB Anlaşmalar Şube Müdürü Esin Usta ile yapılan röportaj metni: <http://www.tgsd.org.tr>
14. Executive Summary, The Arab Bank Review, Vol 2, No 2, October 2000. <http://www.arabbank.com>
15. Şahinalp, B. "Nitelikli Sanayi Bölgeleri Çözüm mü? Yoksa Yeni Başlangıç mı?" Made in Turkey Dergisi, Ocak Şubat 2002.
16. Al Khouri, R. (2001) "Qualifying Industrial Zones as a Model for Industrial Development: the Case of Jordan and its Implications for the Middle East Region". www.fes-jordan.com/Download/qiz.doc
17. www.gosbqiz.com/

Kuzey – Güney Ulaştırma Koridoru veya “Yeni İpek Yolu”

Aslı GÜRATES
AB Uzman Yardımcısı^(*)

Avrupa ve Asya'daki üretim ve tüketim merkezlerinin bağlantısını en ucuz ve hızlı şekilde sağlamak amacıyla 1990'ların başlarından bu yana ortaya atılan ulaştırma projelerine bir yenisi daha eklendi: Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru veya kamuoyunda kullanılan diğer bir ifadeyle “Yeni İpek Yolu”.

II. Avrasya Ulaştırma Konferansı için 12 Eylül 2000'de Saint Petersburg'da bir araya gelen Rusya, İran ve Hindistan Ulaştırma Bakanları, hazırlıkları 1998'de başlamış olan Uluslararası Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru'na İlişkin Hükümetlerarası

Anlaşma'yı imzalamışlardır. Anlaşma, her 3 ülkenin ulusal mevzuatlarına göre onaylanarak 21 Mayıs 2002'de yürürlüğe girmiş böylece Koridor resmen hizmete açılmıştır. Koridorun işleyişini düzenleyecek Tüzük ile ilgili Anlaşma da 22 Ocak 2002 tarihinde parafe edilmiş bulunmaktadır.

Anlaşma metninde: “Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru: Hindistan ve Umman'dan deniz yoluyla İran'a, buradan da Hazar Denizi üzerinden Rusya Federasyonu'na bağlanan (ve tersi istikamet)” bir güzergahı tanımlamaktadır. Anlaşmanın amacı, Kuzey-Güney Ulaştırma Korido-

(*) Gümrük Müsteşarlığı AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

ru üzerinde hızlı, ucuz ve güvenli taşımacılık yapılmasına imkan sağlamaktır. Koridor üzerinde kara, hava, deniz, demiryolu ve nehir taşımacılığı olmak üzere çok modlu taşımacılık yapılması öngörülmektedir. Bu çerçevede, transit sürelerinin azaltılması, transit taşımacılık ücretlerinin asgariye indirilmesi, uluslararası taşımacılıkta kullanılan tüm idari belge ve usullerin (gümrükler dahil olmak üzere) basitleştirilmesi ve yeknesak hale getirilmesi ve çoklu vize uygulaması konularında düzenlemeler yapılması öngörülmektedir. Ayrıca taşımacılık giderleri, geçiş ücretleri ve gümrük işlemleri ile ilgili masraflar haricinde hangi ad altında olursa olsun hiçbir vergi ve ücret talep edilmemesi de (gümrük vergileri dahil) Anlaşmanın hükümleri arasındadır. Bütün bu konularda yapılacak çalışmaları yürütmek ve uygulamayı takip etmek görevi ise taraf ülke temsilcilerinden oluşacak Koordinasyon Konseyi'ne düşmektedir. Bunun yanı sıra, depozitör ülke olan İran'da bir de Sekreteryaya kurulmuştur. Önemli bir nokta da Anlaşmaya katılımın taraf ülkelerin tamamının onayına bağlı olmasıdır.

Anlaşma esasen Hint mallarının Kuzey ve Orta Avrupa'ya daha ucuz ve hızlı şekilde taşınması gereksiniminden ortaya çıkmıştır. Halihazırda Hint mallarının büyük bölümü Süveyş Kanalı'ndan Akdeniz'e, buradan da Atlas Okyanusu'na çıkmak suretiyle Batı Avrupa limanlarına ulaştırılmakta ve buradan Avrupa'ya dağıtılmaktadır. Bu güzergahın maliyetinin çok yüksek olması ve taşıma süresinin uzunluğu taşımacıları doğal olarak alternatif güzergah arayışına itmiş; bu bağlamda Kuzey- Güney Ulaştırma Koridoru olarak adlandırılan güzergah 1999 yılından itibaren, yani henüz resmi bir statü kazanmadan önce, taşımacılar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu güzergah üzerinde, Hindistan'ın Batı sahillerindeki limanlarından İran'ın Bandar Abbas limanına gelen yük karayolu ve demiryolu ile İran'ın Hazar Denizi limanlarına taşınmakta, Hazar Denizi üzerinden de Rusya Limanları'na ve buradan da karayolu ve demiryolu ile Kuzey Avrupa'ya ve İskandinavya'ya ulaştırılmaktadır.

Böylece maliyet Süveyş Kanalı güzergahına göre %15 ila 25 oranında azalırken, yaklaşık 35

Rusya-İran-Hindistan işbirliği ile hazırlanan Kuzey- Güney Ulaştırma Koridoru Anlaşması, ülkemizin de dahil olduğu tarihi İpekyolu güzergahını canlandırmaya çalışan TRACECA Projesi'nin aksine Asya-Avrupa bağlantısını tamamen Karadeniz'in kuzeyine kaydırmaktadır.

gün olan yolculuk süresi de 10 ila 12 gün kadar kısalmaktadır. Dolayısıyla, aslında söz konusu Anlaşma yeni bir güzergah oluşturmaktan ziyade taşımacılık sektörünün gereksinimlerine bağlı olarak ortaya çıkmış bir güzergaha resmi bir statü kazandırmış olmakta ve altyapıyı güçlendirmek, belge ve usulleri basitleştirmek ve bazı kolaylıklar sağlamak suretiyle bu güzergah üzerinden yapılacak taşımacılığı teşvik etmektedir. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan ve etkin şekilde işlemeye başladıktan sonra Koridorun, Süveyş Kanalı'nın halen yıllık 15-20 milyon ton olan yük kapasitesini ve 10 milyar dolarlık ticaret hacmini üstlenmesi, 2010 yılına kadar da yıllık yük miktarının 30 milyon tonu aşması ve ticaret hacminin 15 milyar dolara çıkması öngörülmektedir.

Anlaşmanın çıkış noktası Süveyş Kanalı güzergahına bir alternatif oluşturmak olmakla birlikte, Avrupa'dan Ortadoğu'ya ve hatta Güneydoğu Asya'ya uzanan çok geniş bir yelpazede Anlaşmaya gösterilen ilgi, Koridorun kapsamını da değiştirmiştir. Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru Sekreteryası'nın açıklamalarına

göre Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya, Beyaz Rusya, Polonya, Romanya, Bulgaristan, Ermenistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan, Bahreyn, Umman, Kuveyt, Katar, Suriye, Pakistan, Sri Lanka, Malezya, Singapur, Güney Kore ve Tayland Anlaşmaya taraf olma veya işbirliği yapma arzularını Sekreteryaya iletmışler; Azerbaycan, Bulgaristan, Beyaz Rusya, Ermenistan ve Kazakistan'ın Anlaşma'ya katılımı ise Hint Hükümeti'nce onaylanmıştır. Esasen Koridor'un "Yeni İpekyolu" olarak adlandırılması da bu gelişmelere dayanmaktadır. Görüleceği üzere, Avrupa Birliği'nin, ülkemizin de üyesi olduğu, TRACECA "Transport Corridor Europe, Caucasus, Asia" (Avrupa, Kafkasya, Asya Ulaştırma Koridoru) Projesi'yle canlandırmaya çalıştığı tarihi İpekyolu üzerinden yapılacak taşımacılık Karadeniz'in kuzeyine kaymakta ve Anlaşma bu yönüyle Türkiye'yi Asya- Avrupa ticaretinden by-pass etmektedir. Bu noktada Anlaşma'nın hazırlanması sürecinde etkili olan diğer bir hususu belirtmek gerekiyor: İran ve Rusya, Avrupa

Birliği tarafından 1993 yılında çalışmalarına başlanan ve ağırlıklı olarak Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi ülkeleri içeren TRACECA Projesi'ne (ve dolayısıyla bu projenin öngördüğü koridora) dahil edilmeyerek Asya ve Avrupa arasında yapılacak taşımacılıktan da dışlanmış olmaktadır. İrani ve Rus yetkililerin açıklamalarından öyle anlaşılmaktadır ki söz konusu iki lke Kuzey - Güney Ulaştırma Koridoru aracılığıyla bir yandan milyarlarca dolarlık transit taşımacılık geliri elde etmeyi planlarlarken, diğer yandan da özellikle Koridorun genişlemesiyle birlikte Asya'nın Avrupa'ya açılan kapısı haline gelerek bölge ülkeleri arasında stratejik konumlarını glendireceklerini hesaba katmışlardır.

Diğer taraftan, son yıllarda ülkemizin de içinde bulunduğu pek çok bölgesel işbirliği girişimi, bölgesel çalışmalardan sonuç almanın ne denli zor olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru'nun sürdürülebilirliğinin ve sektöre neler sunabileceğinin dikkatlice incelenmesi gerekmektedir. Bu konudaki tespitlerimizi birkaç ana

başlık altında toplayabiliriz: Birincisi, özellikle transit ülkeleri olan İrani ve Rusya'nın bu kadar büyük kapasitede eşya ticaretine imkan sağlayacak altyapılarının bulunmadığı kamuoyunun malumlarıdır. Ancak, İrani Hkmeti konu ile ilgili çalışmalara hızla başlamış olup bir yandan Hazar Denizi'ne kıyı limanlarında gerekli altyapı yatırımlarını yaparken, diğer yandan da bağlantı yolları üzerinde bulunan karayollarını ve demiryollarını geliştirmeye çalışmaktadır. Ayrıca, Koridorun ticaret hacminin gektirdiği hizmetleri vermek için yetersiz olan İrani taşımacılık sektörü, kapasitesini artırmaya yönelik girişimlere ve işbirliği arayışlarına başlamıştır. Bu erevede, İrani'nin transit taşımacılık potansiyelini ve bu konudaki işbirliği olanaklarını tanıtmak amacıyla 11-12 Haziran 2002'de Tahran'da "İrani Transit 2002 Forumu" düzenlenmiştir. Rusya'nın ise altyapı yatırımlarını gerçekleştirmeye yönelik kaynak tahsisini henüz yapmadığı görülmektedir; bu ülkenin özellikle Hazar Denizi'ndeki limanlarına gerekli yatırımı yapmamış olması Koridorun işleyişini frenlemektedir.

Koridorun, Sveys Kanalı'nın halen yıllık 15-20 milyon ton olan yük kapasitesini ve 10 milyar dolarlık ticaret hacmini üstlenmesi, 2010 yılına kadar da yıllık yük miktarının 30 milyon tonu aşması ve ticaret hacminin 15 milyar dolara çıkması öngörülmektedir.

**Önemli bir
nokta da
mevcut ve
muhtemel
taraf ülkeler
arasındaki bu
yakınlaşma-
nın bölgedeki
dengelere
olası
etkileridir.**

İkinci önemli nokta, ilgililerin yakinen bildiği bir diğer husus olan bölgede yapılan taşımacılıkta vergilerin belirsizliği, geçiş ücretleri, şoför vizeleri, sınır kontrolleri vb. konularda karşılaşılan sıkıntılardır. Her ne kadar Anlaşmada bu hususların Koordinasyon Konseyi tarafından basitleştirme ve yeknesak hale getirme yoluyla çözüme kavuşturulması öngörülmekteyse de bölge ülkeleri arasında bu konuda şimdiye dek yapılan hiçbir ikili veya çok taraflı çalışmanın sonuç vermemiş olması, Koridor kapsamında yapılacak çalışmaların nasıl sonuçlanacağını merak konusu yapmaktadır. Koridorun kaderini belirleyecek üçüncü husus, bölgedeki siyasi konjonktürdür: özellikle İran ve Rusya arasındaki işbirliğine dayanan bu girişimi 11 Eylül 2001'den sonra dünyadaki dengelerde yaşanan değişimden, ABD Başkanı G.W. Bush'un İran'ı "şer eksenini"nin bir parçası olarak nitelendirmesinden veya henüz statüsü kesinleşmemiş olan Hazar Denizi'ne ilişkin olarak İran ve Rusya arasında süregelen çekişmelerden bağımsız düşünmeye imkan yoktur.

Değerlendirme ve Sonuç

Yakın çevremizde meydana gelen bu gelişmeyi dar anlamda, yani yalnızca Kuzey- Güney Ulaştırma Koridoru Anlaşması çerçevesinde ele aldığımız takdirde, yeni Koridorun taşımacılık sektörümüzü olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olmadığı söylenebilir. Bilakis, Süveyş Kanalı'ndan bölgemize kayan bu denli büyük bir ticaret hacmi, taraf ülkelerin taşımacılık sektörlerindeki yetersizlikler nedeniyle, sektörümüze önemli işbirliği imkanları getirecektir. Taşımacılık maliyetlerinde gerçekleşecek düşüşün taraf ülkelerin mallarının ucuzlamasıyla sonuçlanacak olması ve bunun dış piyasalara ve ihracatımıza etkisi ise dış ticaret yetkililerimizce değerlendirilmesi gereken bir husustur.

Diğer taraftan, Kuzey- Güney Ulaştırma Koridoru Projesi'ni geniş anlamda, yani çok geniş bir bölgede Koridora gösterilen ilgi ve bu ilginin Koridorun kapsamını değiştirmesi çerçevesinde, ele aldığımızda ise ülkemiz açısından büyük önem arz eden sonuçlara ulaşmaktayız. Birincisi, yukarıda da belirtildiği üzere, Koridor Hint Denizi ve Basra Körfezi ülkeleri-

nin yanı sıra Türk Cumhuriyetleri ve Uzakdoğu'yu da Avrupa'ya bağlayacak bir güzergah haline gelmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, bütün bu bağlantıların tamamen Karadeniz'in kuzeyinden, yani ülkemizi saf dışı ederek, sağlanacak olmasıdır. İkinci önemli nokta, mevcut ve muhtemel taraf ülkeler arasındaki bu yaklaşmanın bölgedeki dengelere olası etkileridir. Ayrıca, Koridorun etkin şekilde işlemeye başlaması ile birlikte taraf ülkelere enerji kaynaklarına ulaşımında da önemli avantajlar sağlayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

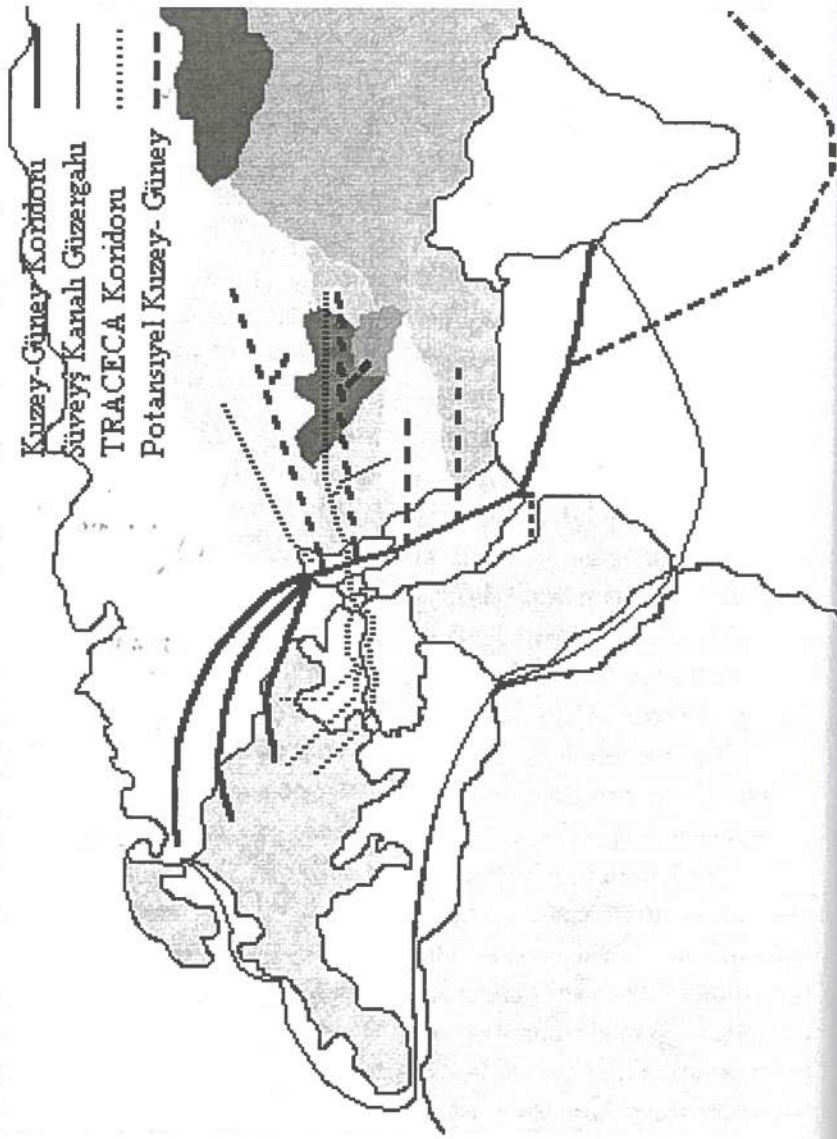
Sonuç olarak, görülen odur ki önümüzdeki yıllarda dünyada taşımacılık sektörünü en çok meşgul eden konulardan biri, Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru olacaktır. Türkiye'nin de, yakın çevresinde meydana gelen ve çıkarlarını birinci derecede etkileyen bu konuyu öncelikli olarak ele alması gerektiği açıktır. Ancak, konunun çok yönlü olması atılacak adımların kapsamlı değerlendirilmelere dayandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu da ancak ilgili tüm kurumların etkin çalışması ve özellikle sektörün deste-

ğiyle gerçekleştirilebilecek bir husustur.

KAYNAKLAR

1. Uluslararası Kuzey- Güney Ulaştırma Koridoru'na ilişkin Hükümetlerarası Anlaşma
2. Kuzey- Güney Ulaştırma Koridoru Resmi Web Sitesi (www.instc.org)
3. TRACECA Resmi Web Sitesi (www.traceca.org)
4. Yetkililerin İran, Hint ve Rus basınında yer alan açıklamaları
5. ABD Başkanı G.W.Bush'un 29.01.2002 tarihli konuşması (www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html)
6. Uluslararası Nakliyeciler Derneği (UND) Dergisi

* Harita, yalnızca koridorların ana hatlarını göstermek üzere hazırlanmıştır. Detaylı haritalara yukarıda belirtilen web sitelerinden ulaşılabilir.

Ortak Transit ve Teminat

Özden CESUR
Gümrük Uzmanı^(*)

Transit, Gümrük Rejimlerinin Basitleştirilmesi ve Uyumlaştırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (Kyoto Sözleşmesi) ile gümrük gözetiminde bir gümrük idaresinden bir başka gümrük idaresine eşya taşınması olarak tanımlanmaktadır. Transitte, Kyoto Sözleşmesi uyarınca, vergi muafiyeti, transit beyannamesi, teminat, eşyanın muayenesi ve eşyanın ayniyetinin sağlanması için mühür takılması, ilave gözetim önlemleri (güzerhah ve eskort) ve transit süresi, temel unsurlar olmaktadır. Her ülkenin bu unsurları içeren kendi transit uygulaması olduğu gibi gümrük kolaylığı sağlanması amacıyla uluslararası düzenlemelerle ortak uygulamalar da bulunmaktadır.

Türkiye'nin Akit Taraf olma çalışmalarını yürüttüğü Ortak Transit, eşyanın cinsine ve menşine bakılmaksızın Ortak Transit Rejimi kapsamında gerektiğinde aktarma yapılan, yeniden gönderilen veya depolanan eşya dahil olmak üzere eşyanın, transit olarak Topluluk ve EFTA Ülkeleri (Topluluk Ülkeleri dışında kalan Akit Taraflar) arasında veya EFTA Ülkelerinin kendileri arasında karayolu, demiryolu, denizyolu, havayolu ve Akit Tarafların uygulamama kararı almaları hariç boru hattı ile taşınmasına uygulanmaktadır.

Teminat Gerekliliği

Ortak Transit Rejimi'ne tabi tutulacak eşya ile ilgili doğabilecek borcun¹ ödenmesinin sağ-

(*) Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü

Teminat, hareket idaresine nakit şeklinde veya teminat idaresine kefilin verdiği teminat belgesi şeklinde sunulmaktadır.

lanması amacıyla bir teminatın verilmesi gerekmektedir. Teminat, şahsen veya yetkili temsilcisi aracılığı ile eşyayı Ortak Transit Rejimi'ne tabi tutan kişi olarak tanımlanan asıl sorumlu tarafından verilmektedir.

Akit Tarafların kendi aralarında sadece kendi topraklarını kapsayan Ortak Transit işlemleri için teminattan vazgeçme konusunda anlaşmaya varması, Akit Tarafın Ortak Transit işleminin hareket idaresi ile ilk transit idaresi arasındaki bölümü için teminat istememesi, kapsamlı teminat kapsamında teminattan vazgeçme izni ve Akit Tarafın eşya taşınan su yolları, Ren ve Ren su yolları, boru hattı, havayolu ve basitleştirme izni kapsamında gerekli olması hariç olmak üzere demiryolu ile eşya taşınması durumlarında teminat verilmesi gerekmektedir.

Teminatın Şekli ve Türleri

Teminat, hareket idaresine nakit şeklinde veya teminat idaresine kefilin verdiği teminat belgesi şeklinde sunulmaktadır.

Teminat, tek bir Ortak Transit işlemini kapsayan bireysel teminat ve Ortak Transit Sözleşmesi EK I Madde 48 anlamında basit-

leştirme durumunda birden fazla Ortak Transit işlemini kapsayan kapsamlı teminat olmak üzere iki türde olmaktadır.

Bunlardan bireysel teminat, tek bir Ortak Transit işlemini kapsayacak şekilde verilmektedir. Bireysel teminat, aynı tür eşyanın üçüncü bir ülkeden ithal edilerek yurtiçi kullanıma sokulmuş olması durumunda Ortak Transit işleminin başlatıldığı hareket ülkesinde uygulanabilir ithalat vergileri dahil en yüksek oranlar esas alınarak hesaplanmak suretiyle doğabilecek borcun tam tutarını kapsamaktadır. Bununla birlikte, Ortak Transit Sözleşmesi EK I Ek I kapsamı "Yüksek Kaçakçılık Riski İçeren Eşya" listesinin ikinci sütununda belirtilen eşya olması ve bu eşya için listenin üçüncü sütununda belirtilen asgari miktarın aşılması halinde, bu eşya için hesaplanarak bulunan tutar, listenin beşinci sütununda belirtilen asgari orana göre hesaplanarak bulunan tutarla karşılaştırılır ve bu tutarlardan büyük olanı, teminat tutarının belirlenmesinde esas alınır.

Bireysel teminat, nakit şeklinde veya kefilin verdiği teminat belgesi şeklinde verilmektedir.

Kefilin verdiği teminat belgesi şeklinde bireysel teminat ise, bireysel teminat belgesi veya fişli bireysel teminat belgesi şeklinde olmaktadır.

Nakit şeklinde bireysel teminat, Ortak Transit işleminin başlatıldığı ülkenin parası veya o ülkenin yetkili makamları tarafından kabul edilen bir başka ödeme aracıdır.

Kefilin verdiği teminat belgesi şeklinde bireysel teminat şekillerinden bireysel teminat belgesi, asılsorumlu olarak hareket etmek isteyen kişiler için kefil tarafından Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B1'de yer alan örneğe uygun olarak düzenlenmekte ve söz konusu belge üzerinde onaylanmak suretiyle teminat idaresince kabul edilmektedir.

Kefilin verdiği teminat belgesi şeklinde bireysel teminat şekillerinden fişli bireysel teminat belgesi, asılsorumlu olarak hareket etmek isteyen kişiler için 7.000 EUR tutarında teminat fişlerini düzenlemek üzere kefil tarafından Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B2'de yer alan örneğe uygun olarak düzenlenmekte ve söz konusu belge üzerinde onaylanmak

suretiyle teminat idaresince kabul edilmektedir.

Kapsamlı teminat, Ortak Transit Sözleşmesi EK I Madde 48 anlamında basitleştirme durumunda, birden fazla Ortak Transit işlemini kapsayacak şekilde verilmektedir. Kapsamlı teminat için Ortak Transit Sözleşmesi EK I Madde 49 koşullarının karşılanması ve izin alınması gerekmektedir.

Kapsamlı teminatta, indirilmiş tutarda kapsamlı teminat veya teminattan vazgeçme izni verilebilmektedir. Bu izinler için Ortak Transit Sözleşmesi EK I Madde 49 koşullarının yerine getirilmesi gerekmektedir. Asılsorumlunun, ayrıca, mali yapısının sağlam olduğunu gösteren kanıtı yetkili makamlara sunması ve yeterli Ortak Transit Rejimi deneyimi bulunduğunu kanıtlaması durumunda, referans tutarın % 50'si ve asılsorumlunun mali yapısının sağlam olduğunu gösteren kanıtı yetkili makamlara sunması ve yeterli Ortak Transit Rejimi deneyimi bulunduğunu ve yetkili makamlarla çok yakın işbirliği yaptığını kanıtlaması durumunda, referans tutarının % 30'u olmak üzere, asılsorumluya indirilmiş

tutarda kapsamlı teminat kullanma izni verilmektedir. Yine, asılsorumlunun, Ortak Transit Sözleşmesi EK I Madde 49 koşullarını karşılamaına ek olarak, mali yapısının sağlam olduğunu gösteren kanıtı yetkili makamlara sunması ve yeterli Ortak Transit Rejimi deneyimi bulunduğunu, yetkili makamlarla çok yakın işbirliği yaptığını, taşıma işlemlerini yönetim altında bulundurduğunu ve yükümlülüklerini karşılayacak yeterli mali kaynağa sahip olduğunu kanıtlaması durumunda, asılsorumluya teminattan vazgeçme izni verilmektedir.

Asılsorumlu, kapsamlı teminat, indirilmiş tutarda kapsamlı teminat veya teminattan vazgeçmeyi referans tutara kadar kullanabilmektedir. Referans tutar, teminat idaresi tarafından asılsorumlu ile işbirliği içinde belirlenmektedir. Referans tutar, asılsorumlunun geçmişte taşıdığı eşyaya ilişkin bilgiler ile tasarlanan Ortak Transit işlemlerinin hacminin tahmini ve teminat idaresinin ülkesinde uygulanabilir ithalat vergileri dahil en yüksek vergi ve yük oranı dikkate alınarak, asılsorumlunun en az bir hafta süresince Ortak Transit Re-

jimi'ne tabi tutacağı eşya ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek borç tutarına eşit olmaktadır.

Teminat idaresi, özellikle hareket idarelerinden sağlanan bilgiler ışığında referans tutarı yıllık olarak gözden geçirmekte ve gerekirse ayarlamaktadır. Ayrıca, asılsorumlunun, Ortak Transit Rejimi'nin henüz sonlandırılmadığı tüm işlemleri de dikkate alarak, risk altındaki tutarın referans tutarı aşmamasını sağlaması gerekmektedir. Asılsorumlu, referans tutarın Ortak Transit işlemlerini kapsamaya yeterli bir düzeyin altına düşmesi durumunda, teminat idaresine bilgi vermek durumundadır.

Ortak Transit Sözleşmesi EK I Ek I kapsamı "Yüksek Kaçakçılık Riski İçeren Eşya" listesinde yer alan eşya için kapsamlı teminat izin koşulları, ayrıca düzenlenmiştir. Ek I eşyası için teminattan vazgeçme izni verilmemektedir.

Kapsamlı teminat veya indirilmiş tutarda kapsamlı teminat izni bulunan asılsorumlu için kapsamlı teminat belgesi, kefil tarafından Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B4'te yer alan örneğe uygun olarak düzenlenmekte ve söz konusu belge üzerinde o-

naylanmak suretiyle teminat idaresince kabul edilmektedir.

Ulusal yasa, yönetmelik veya idari hüküm veya ortak uygulamanın gerektirmesi durumunda, her ülke, Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B1, B2 ve B4'te yer alan örneklerde gösterilen taahhütle aynı hukuki etkiye sahip olması koşuluyla, kefil tarafından verilen bireysel teminat belgesi, fişli bireysel teminat belgesi ve kapsamlı teminat belgesinin farklı bir şekilde olmasına izin verebilmektedir.

Teminatın İptali ve Feshi

Teminat idaresi, kefilin taahhüdünün kabulünü, düzenlendiğinde belirtilen koşulların sürdürülememesi halinde, iptal etmektedir. Aynı şekilde, kefil, herhangi bir anda taahhüdünü fesh edebilmektedir. İptal veya fesih, kefil veya teminat idaresine bildirildiği tarihi izleyen onaltıncı gün geçerli hale gelmektedir.

İptal veya feshin geçerli hale geldiği tarihten önce düzenlenen bireysel teminat fişleri, bu tarihten itibaren eşyanın Ortak Transit Rejimi'ne tabi tutulması için kullanılamamaktadır. Teminat idaresi, herhangi bir iptal veya feshi ve geçerli olacağı tarihi, AB

Komisyonu'na ve AB Komisyonu da bu bilgileri diğer ülkelere bildirmektedir.

Kapsamlı teminat, indirilmiş tutarda kapsamlı teminat veya teminattan vazgeçmenin kullanılmasına ilişkin iznin, izin makamı tarafından iptalinin yürürlüğe girdiği, kefilin taahhüdünün teminat idaresi tarafından iptal edildiği veya kefilin taahhüdünü feshettiği tarihten itibaren, eşyayı Ortak Transit Rejimi'ne tabi tutmak için daha önce düzenlenmiş kapsamlı teminat ve teminattan vazgeçme sertifikaları kullanılmamaktadır. Asılsorumlunun kapsamlı teminat ve teminattan vazgeçme sertifikalarını teminat idaresine gecikmeksizin iade etmesi gerekmektedir. Teminat idaresi, henüz iade edilmeyip geçerli kalan kapsamlı teminat ve teminattan vazgeçme sertifikaları ile çalıştığı, kayb olduğu veya sahte olarak düzenlendiği anlaşılan kapsamlı teminat ve teminattan vazgeçme sertifikalarına ilişkin bilgileri, AB Komisyonu'na ve AB Komisyonu da bu bilgileri diğer ülkelere bildirmektedir.

Teminatın Yasaklanması

Kapsamlı teminat ve indirilmiş tutarda kapsamlı teminat

kullanılmasına yönelik izni düzenleyen ilkeler dikkate alınarak, özel hallerde, indirilmiş tutarda kapsamlı teminat kullanılması geçici olarak yasaklanabilmektedir. Yine, teminat tutarının indirilmesini düzenleyen ilkeler dikkate alınarak, kapsamlı teminatın kullanılması, bu teminatın kullanılmasını kapsayan büyük ölçekli kaçakçılığın kanıtlandığı eşya türleri için geçici olarak yasaklanabilmektedir.

Teminatın Kullanılması

Bireysel teminat belgesi açısından, teminat idaresi tarafından kabul edilmiş bireysel teminat belgesi, hareket idaresinde başlatılacak Ortak Transit işlemlerinde kullanılmaktadır. Teminat idaresinin Ortak Transit işlemi için hareket idaresi olmaması durumunda, teminat idaresi, kefilin taahhüdünü kabul ettiğinin kanıtı olan bu belgenin bir nüshasını saklamaktadır. Asılsorumlu, asıl belgeyi hareket idaresine sunmakta ve bu belge, hareket idaresi tarafından saklanmaktadır.

Fişli bireysel teminat belgesi açısından, kefil tarafından fişli bireysel teminat belgesine istinaden asılsorumlu tarafından hareket idarelerinde başlatılacak Or-

tak Transit işlemlerinde kullanılmak üzere Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B3'te yer alan örneğe uygun 7.000 EUR tutarında bireysel teminat fişleri düzenlenmektedir. Ortak Transit Sözleşmesi EK I Ek I kapsamı "Yüksek Kaçakçılık Riski İçeren Eşya" listesinde yer alan eşya için kullanılmalarının önlenmesi amacıyla sınırlı geçerliliğe sahip bireysel teminat fişlerinin düzenlenmesi de mümkün bulunmaktadır. Bireysel teminat fişleri, en fazla bir yıl geçerlidir. Başlatılacak Ortak Transit işlemi için hareket idaresi tarafından yeterli sayıda bireysel teminat fişi alınmaktadır.

Kapsamlı teminat açısından, teminat idaresi tarafından kapsamlı teminat, indirilmiş tutarda kapsamlı teminat veya teminattan vazgeçme kanıtı olmak üzere asılsorumluya Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B5 ve EK III Ek B6'da yer alan örneklere uygun bir veya birden fazla kapsamlı teminat sertifikası veya teminattan vazgeçme sertifikası verilmektedir. Bu sertifikalar, asılsorumlu tarafından hareket idarelerinde bir hafta içinde referans tutarı aşmayacak şekilde

başlatılacak Ortak Transit işlemlerinde kullanılmaktadır. Sertifikaların geçerlilik süresi, iki yılı aşmamaktadır. Bu süre, teminat idaresi tarafından iki yılı aşmayan bir süre için bir kez uzatılabilmektedir.

Teminat Kefil

Bireysel teminat (nakit hariç) ve kapsamlı teminat için kefil öngörülmektedir. Kefil, teminat tutarına kadar doğabilecek her hangi bir borcu asılsorumlu ile birlikte müştereken ve müteselsilen ödemeyi yazılı olarak üstlenen gerçek veya tüzel üçüncü kişidir.

Kefil, teminatın verildiği Akit Taraf'ta yerleşik ve teminat idaresi tarafından onaylanmış olmalıdır. Kefil, ilgili Ortak Transit işleminde yer alan her bir Akit Taraf'ta tebligat adresi göstermekte veya temsilci atamaktadır. Topluluğun, Akit Taraflardan biri olması durumunda, kefil, her bir Üye Devlet'te tebligat adresi göstermekte veya temsilci atamaktadır. Teminat idaresi, doğabilecek borcun öngörülen süre içinde azami teminat tutarına kadar ödenmesini sağlaması kesin görünmeyen bir kefil onaylamayı red etmektedir.

Bireysel teminat belgesi ve kapsamlı teminat belgesinde kefil, Ortak Transit Akit Taraflarında banka gibi kurumlar olmaktadır. Fişli bireysel teminat belgesinde ise kefil, Ortak Transit Akit Taraflarında taşımacılık sektöründe temsilci konumunda olan oda, dernek veya birlik olmakta ve bunlardan teminat istenmektedir. Bazı Akit Taraflarda ise, fişli bireysel teminat uygulaması bulunmamaktadır.

Kefilin yükümlülüğü, verdiği teminat kapsamındaki bir Ortak Transit işlemi sırasında doğan bir borç için asılsorumlunun borçlu² olması, borcun ödenmesi veya ortadan kalkması vb şekilde borcun kalkmamış olması, ödenecek borç tutarının güvence altına aldığı tutarı aşmaması ve öngörülen süre içinde bildirimde bulunmaması nedeniyle yükümlülüklerinden kurtulmaması koşuluyla, borcun ödenmesinin gerekebileceği sürece devam etmektedir.

Ortak Transit beyannamesinin kabul tarihinden itibaren en geç oniki ay içinde Ortak Transit Rejimi'nin ibra edilmediği ve ardından Ortak Transit beyannamesinin kabul tarihinden itibaren üç yıl içinde beyannamenin tarih ve

Bireysel teminat (nakit hariç) ve kapsamlı teminat için kefil öngörülmektedir.

sayısı, hareket idaresinin adı, asılsorumlunun adı ve tutar belirtilmek suretiyle ilgili Ortak Transit işlemi açısından yükümlü olduğu borcu ödemesi gerektiği veya gerekebileceği kefile bildirilmektedir.

Kefil, talep edilen tutarı, kendisi veya ilgili bir başka kişi, bildirim tarihinden itibaren otuz günlük süre sona ermeden önce ilgili Ortak Transit işleminin sonlandırıldığını kanıtlayamazsa, bu süreyi geçirmeksizin ödemek durumundadır. Kefil, geçerli kabul edilecek herhangi bir nedenle, ödeme başvurusu tarihinden itibaren talep edilen tutarı ödemek zorunda olduğu otuz günlük sürenin uzatılması talebinde bulunabilmektedir. Bu ilave sürenin verilmesi nedeniyle ortaya çıkacak masraflar ve özellikle de faizler, para piyasasında veya mali piyasada tahakkuk edecek tutara eşit olacak şekilde hesaplanmaktadır.

Kapsamlı teminatta, birden fazla ödeme talebi durumunda, bir ödeme talebinin alınmasından önce başlatılmış Ortak Transit işlemleri ile bu talebin alınmasından sonraki 30 gün içinde başlatılmış Ortak Transit işlemleri için yeni bir ödeme talebinde bulu-

nulması halinde, kefilin sorumluluğu, bu süre içinde başlatılan Ortak Transit işlemleri için ödenmiş tutarların teminat tutarından düşülmek suretiyle bulunulacak tutar kadar olmaktadır. Örneğin, kapsamlı teminat belgesinde teminat tutarının 50.000 EUR olması, ilk ödeme talebinin 15 Ocak'ta 40.000 EUR tutarında yapılması ve kefilin bu ödemeyi gerçekleştirmesi halinde, 14 Şubat'tan önce başlatılan bir Ortak Transit işlemi için kefil yükümlülüğünü 10.000 EUR ile sınırlayabilmektedir. Bu Ortak Transit işleminin 15 Ocak'tan önce veya sonra başlamış olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 14 Şubat'tan sonra başlamış bir Ortak Transit işlemi ile ilgili ikinci bir ödeme talebinde, kefil, tekrar 50.000 EUR'ya kadar sorumlu olmaktadır.

Öngörülen bildirimlerden herhangi birinin yapılmış olduğu kefile borca ilişkin tahsilatın bir başka kişiden gerçekleştirilmesi durumunda tahsilat veya rejimin ibra edilmesi durumunda ibra bildirilmektedir.

Transit Uygulamalarında Teminat

Uluslararası transit uygulamaları arasında TIR Karnesi ve ATA Karnesi ile transitte teminat, uluslararası kefalet zinciri kapsamında uygulanmaktadır. TIR Karneleri için Uluslararası Karayoluyla Taşımacılık Birliği'nin (IRU) kefaleti bulunmaktadır. Bu kefalet çerçevesinde, TIR Karneleri Himayesinde Uluslararası Eşya Taşınmasına Dair Gümrük Sözleşmesi (TIR Sözleşmesi) uyarınca, ulusal kefil kuruluşlar belirlenmektedir. Türkiye'de TOBB kefil kuruluş konumundadır. Eşyanın Geçici Kabulü İçin ATA Karnesi'ne İlişkin Gümrük Sözleşmesi (ATA Sözleşmesi) kapsamında ATA Karnelerinin ise, İstanbul Sözleşmesi kabul edilinceye kadar Türkiye'de transitte henüz uygulaması bulunmamaktadır.

Kuvvetlerin Statüsü Hakkında Kuzey Atlantik Antlaşması'na Taraf Devletler Arasındaki Sözleşme ile öngörülen Form 302 ile ilgili olarak, Türkiye'nin, bu belgenin gümrük beyannamesi olarak değil, gümrük beyannamesi eki olarak kabul edilmesine ilişkin rezervi bulunmaktadır. Bu

nedenle, Form 302, Türkiye'de halen transit beyannamesinin eki olarak işlem görmektedir.

Ortak Transit ile mevcut uluslararası transit uygulamaları, belge maliyeti, kefalete kabul maliyeti ve teminat tutarı maliyeti açısından karşılaştırılabilir. TIR Karneleri uygulamasında, Sözleşme uyarınca, TIR Karnelerinin basım ve dağıtım işleminin uluslararası bir kefil kuruluş tarafından yapılması nedeniyle, TIR Karneleri, ulusal kefil kuruluşlara belirli bir satış fiyatı üzerinden gönderilmektedir. IRU'dan aldığı TIR Karnelerini TOBB, belirlediği satış fiyatı üzerinden odalara vermekte ve odalar da, TOBB tarafından belirlenen oranlar içinde belirledikleri satış fiyatları üzerinden bu belgeleri taşımacılara satmaktadır. Ortak Transit'te, bireysel ve kapsamlı teminat belgeleri, Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B1, B2 ve B4'te yer alan örneklere uygun olarak kefil tarafından düzenlenmektedir. Kapsamlı teminatta, Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B5 ve EK III Ek B6'da yer alan örneklerle uygun olarak teminat idaresi tarafından düzenlenen bir veya birden fazla kapsamlı teminat ve-

ya teminattan vazgeçme sertifikasının, iki yıl geçerli olmak üzere çoklu kullanımı göz önünde bulundurulduğunda, kaliteli bir basım için bir basım maliyeti bulunmaktadır. Fişli bireysel teminatta, Ortak Transit Sözleşmesi EK III Ek B3'te yer alan örneğe uygun bireysel teminat fişlerinin basım ve dağıtım işleminin kefil kuruluş tarafından yapılacak olması ve uygulamasının henüz olmaması nedeniyle, bireysel teminat fişlerinin basım maliyetinin bulunduğu belirtilmesi dışında konu hakkında yorum yapılması mümkün olamamaktadır.

Kefalet kabul açısından TIR Karneleri uygulamasında gümrük tarafından sadece TIR Karnesi aranmaktadır. Ancak, TOBB tarafından taşımacıların kefalet kabulü için nakit, banka teminat mektubu ve senet istenmesi, faiz gelirinden vazgeçme ve teminat mektubu komisyonu ödenmesi şeklinde bir maliyeti gerektirmektedir. Ortak Transit'te bireysel ve kapsamlı teminat belgeleri açısından, Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenmiş olan teminat vermeye yetkili banka ve finans kurumu tarafından bu belgelerin düzenlenmesi karşılığında

komisyon istenebilecektir. Fişli bireysel teminatta ise, teminat idaresi tarafından kefilden Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenmiş olan teminat vermeye yetkili banka ve finans kurumu tarafından düzenlenecek banka teminat belgesi istenebilecek ve kefil tarafından asılsorumluların kefalet kabul şartları belirlenebilecektir.

TIR Karneleri uygulamasında her transit işlemi için TIR Karnesi aranmaktadır. Ortak Transit'te sadece kapsamlı teminat açısından, aynı kapsamlı teminat veya teminattan vazgeçme sertifikasının, bir hafta içinde referans tutara kadar çoklu kullanımı mümkün bulunmaktadır.

TIR Karneleri uygulamasında teminat tutarı, her transit işlemi ve her transit işlemi gerçekleştiren için aynıdır. Ortak Transit'te bireysel teminat açısından, teminat tutarı, taşınan eşyaya ilişkin doğabilecek borç tutarını kapsayacak şekilde belirlendiğinden, her Ortak Transit işlemi için teminat tutarı farklılaşmaktadır. Fişli bireysel teminat açısından, her Ortak Transit işlemi için yeter sayıda teminat fişi kullanıldığından, sabit gibi görünen teminat tutarı farklılaşmaktadır. Kapsamlı

teminat açısından, her asılsorumlu için bir hafta içinde gerçekleştirilen veya tasarlanan Ortak Transit işlemine göre belirlenen referans tutarı esas alınmakta ve bu referans tutarı aşmayacak şekilde Ortak Transit işlemi başlatılmaktadır. Kapsamlı teminatta, ayrıca, indirilmiş tutarda teminat veya teminattan vazgeçme izni verilebilmektedir.

Değerlendirme

Ortak Transit Rejimi'nin, bulunduğu farklı teminat şekilleri ile Ortak Transit içinde yer alan ülkeler açısından TIR Karnesi'ne bir alternatif oluşturduğu düşünülmektedir.

DİPNOTLAR

- 1 Borç, Ortak Transit Sözleşmesi EK I Madde 3/l uyarınca, Ortak Transit Rejimi'ne tabi tutulan eşya için ödenmesi gereken ithalat ve ihracat vergileri ve diğer yükler olarak tanımlanmaktadır.
- 2 Borçlu, Ortak Transit Sözleşmesi EK I Madde 3/m uyarınca, borcun ödenmesinden sorumlu gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Convention on the Simplification of Formalities in Trade in Goods, Official Journal of the European Communities, L134, 22.05.1987, p.2 + değişiklikler
2. Convention on the Common Transit Procedure, Official Journal of the European Communities, L226, 13.08.1987, p.2 + değişiklikler
3. Convention on the Common Transit Procedure, Consolidated Version, Situation of 01.07.2001, www.europa.eu.int
4. Compendium of Administrative Arrangements
5. European Commission, Transit Manuel, Provisional Edition, September 2002 Version (including update no. 2), www.europa.eu.int
6. 4458 sayılı Gümrük Kanunu'na ilişkin Gümrük Yönetmeliği
7. International Convention on the Simplification and Harmonisation of Customs Procedures (The Kyoto Convention), www.wcoomd.org
8. Convention on the International Transport of Goods Under Cover of TIR Carnets (TIR Convention), www.unece.org

Çarşaf Beyannameden Elektronik Beyannameye

Yasemin DALKIRAN
Gümrük Uzmanı^(*)

Modern gümrük anlayışı, iletişim teknolojisinden maksimum düzeyde faydalanan, standart ve basitleştirilmiş gümrük işlemlerinin uygulandığı ve ticaret çevresiyle yakın işbirliği içinde bulunan bir yapı öngörmektedir. İşte, BİLGE de (BİLGisayarlı Gümrük Etkinlikleri) bu anlayışın bir uzantısıdır.

Gelişen teknolojinin uzağında kalmamak anlayışından hareketle, gümrük işlemlerini bilgisayar ortamında yürütmek üzere hazırlanan BİLGE yazılımı, sadece veri girişi yapılıp dökümü alınan, verilerden oluşan bir program değildir. Aksine alt sistemlerin birbirini tamamlaması ile oluşan

komplike bir yapıya sahiptir ve veri girişi sırasında eksik veya tutarsız bilgi bulunması durumunda bir sonraki aşamaya geçilmesine izin vermemektedir.

Gümrük mevzuatının kapsamı çok geniş olduğu düşünülürse gümrük işlemlerini manyetik ortamda gerçekleştirmek için hazırlanan programın da basit bir program olması beklenemez. Bu yüzden, çok kapsamlı olan BİLGE'yi her yönüyle anlatmanın zor olacağı düşüncesi ile, ufak bir kesit olan BİLGE'de beyanname üretme yöntemleri için ne gereklidir, bir beyanname ne şekilde üretilir ve hangi aşamalardan geçer konularına değinilmeye çalışılacaktır.

(*) Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü

BİLGE'DE NASIL BEYANNAME OLUŞTURULUR?

BİLGE'de esas olarak, beyanname işlemlerinin yapıldığı detaylı beyan modülü, taşıyıcı ve araca ilişkin bilgileri içeren özet beyan işlemlerinin yapıldığı özet beyan modülü ve vezne işlemlerinin yapıldığı muhasebe modülü olmak üzere üç ana modül bulunmaktadır.

Beyanname, BİLGE'nin detaylı beyan modülü kullanılarak;

- ◆ Veri giriş salonlarında,
- ◆ EDI (Elektronik Veri Değişimi) kullanılarak,
- ◆ İnternet üzerinden bağlantı yapmak şeklinde üç farklı şekilde oluşturulabilmektedir.

Yukarıda belirtilen her üç yöntem için, BİLGE Kullanıcı kodu ve şifresine sahip olmak gerekir. Bu şifreler, bir nevi elektronik imza gibidir diyebiliriz. Çünkü BİLGE şifresi gizli olarak imza karşılığında verilmekte ve BİLGE'de yapılmış olan bütün işlemler bu kullanıcı kodu ile takip edilmektedir. Gümrük idaresi bile, kişi şifresini teslim aldıktan sonra şifreyi bilmemekte ve yalnızca kullanıcı kodu gümrük ida-

resince bilinmektedir. Bir kullanıcı kodu ile, hangi tarihte, hangi saat ve dakikada hangi işlemler yapılmış görülebilmektedir. Sahibinden başkası tarafından kullanılan bir şifre ile yapılmış olan işlemlerin bütün sorumluluğunun, işlemi yapan kişiyle beraber müteselsilen şifre sahibine de ait olduğunun bilincinde olunması gerekir.

BİLGE şifreleri bilgisayar sisteminde işlem yapabilmeyen anahtarı olması nedeni ile her işlem yapmak isteyenlere verilmemektedir. Bu şifreler, bir dilekçe ve ekinde yer alan ibraz edilmesi zorunlu belgeler ile gümrük idarelerine başvurulması durumunda edinilebilmektedir. İstenilen bu belgeler müşavir firma, firma temsilcisi veya taşıyıcı firma / acenta olunması durumuna göre farklılık göstermektedir.

Sekiz karakterden oluşan bilgi kullanıcı kodu ve şifresine sahip olmak için; Gümrük Müşavirleri serbest meslek erbabı olarak faaliyetlerini sürdürüyor iseler, gümrük müşavirliği belgesinin fotokopisi ile beraber vergi numaralarının gümrük idaresine ibraz edilmesi, BİLGE kullanıcı ve

kodlarının kendilerine verilmesi için yeterli olacaktır.

Eğer gümrük müşavirleri bir tüzel kişilik olarak faaliyetlerini sürdürüyor ise, kullanıcı kod ve şifresi alabilmek için bu tüzel kişiliğin kuruluşunun Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanması ve gümrük müşavirinin bu tüzel kişilikte pay sahibi olması gerekir. Farklı tüzel kişiliklere ortak olan müşavire her bir tüzel kişilik için ayrı kullanıcı kodu ve şifresi verilebilmektedir.

Gümrük müşavirlerinin, serbest çalışmayıp bir şirketin personeli olması durumunda, şifre alınabilmesi için veya bir Ticari şirkete bağlı olarak çalışan ve bu şirketin işlemlerini takip etmekle yükümlü bulunan memurların şifre alabilmeleri için Gümrük Yönetmeliğinin 696. maddesinin 2 fıkrasının (a) bendinde yer alan belgelerin ibraz edilmesi gerekmektedir. Ancak firma temsilcileri sadece bir firmanın işlemlerini takip edebileceğinden sadece bir şifre verilmektedir.

Müşavir yardımcıları bir müşavire bağlı olarak çalıştıkları için, şifre başvuruları da ilgili müşavir tarafından yapılmaktadır. Müşavir yardımcısının kendi şif-

resi ile yaratacağı beyannamele-
rin 54. hanesinde ilgili gümrük
müşavirinin ismi çıkmakta ve be-
yanname ilgili gümrük müşaviri
tarafından imzalanmaktadır. (Şif-
re almak için gerekli olacak bel-
gelerin neler olduğu konusunda
detaylı bilgi; Customs-edi.gov.tr
web sitesinden de alınabilecektir.)

1- Veri Giriş Salonlarında Beyanname Oluşturul- ması,

Gümrük idarelerince kendile-
rine şifre verilen kişiler, gümrük
idarelerinde, yükümlülerin be-
yanname veya özet beyan üret-
meleri için ayrılmış olan veri giriş
salonlarında işlem yapabilmekte-
dir. Veri giriş salonları 24 saat a-
çık olup, yükümlülere tahsis e-
dilmiş bilgisayarlar ve yazıcılarda
istenildiği saatte işlem yapılabil-
mektedir. Salonlardaki bilgisayar
sayısı tamamen gümrük idaresi-
nin işlem hacmine bağlı olarak
değişmektedir. Örneğin işlem
hacmi yüksek olan, İstanbul Hal-
kalı Gümrük Müdürlüğü veri gi-
riş salonunda 75 adet bilgisayar
bulunurken, Konya Gümrük Mü-
dürlüğü veri giriş salonunda 4 a-
det bilgisayar bulunmaktadır.

Veri giriş salonunda detaylı beyan üretmek isteyen bir yükümlü, önce şifresini ekrana yazıp BİLGE’de TCGB modülünü çalıştırarak “TCGB Genel Bölüm Ekranı” na (Detaylı Beyan) girecektir. Yapmak istediği işleme göre, Gümrük Yönetmeliği 20 numaralı ekinin 14 numaralı ekinde yer alan rejim kodlarından birisini yazmakta ve bu rejim koduna göre sistem hangi alanlar doldurulması zorunlu ise bu alanları yeşil alan olarak belirlemektedir. Beyanname üzerinde doldurulması gereken bütün alanlar doldurulduktan sonra beyanname tescil edilmekte ve imzalanmakta ve gümrüğe onay işlemi yapılmak üzere sunulmaktadır.

Beyannamenin yükümlü tarafından tescil edildiği an hukuki sonuçlar doğurması bakımından önem arz etmektedir. Gümrük yükümlülüğünün başladığı an da yükümlü tarafından beyannamenin tescil edilmiş olduğu andır. BİLGE tescil tarihini esas alarak vergi tahakkuk ettirmekte ve dış ticaret mevzuatı ile ilgili diğer düzenlemelerde de bu tarih esas alınmaktadır (Gümrük Yönetmeliği madde126).

Beyanname tescil işlemini tamamlamış yükümlüye, BİLGE 16 karakterli bir tescil numarası vermekte ve bu tescil numarası ile beyannamenin işlemleri takip edilmektedir. Bu tescil numarasında, tescil işlemi yapılan yılın son iki rakamı, tescil işlemi yapılan gümrük idaresinin kod numarası, yapılan işlemin niteliğini gösteren harfler ve tescil sıra numarası bulunmaktadır. Örneğin, Esenboğa Gümrük İdaresinde, 2003 yılında 300. sırada tescil edilmiş bir ithalat beyannamesi, 03060200IM000300 numarasını alacaktır. Numaradaki “03” 2003 yılının son iki rakamını, “060200” Esenboğa Gümrük İdaresinin kod numarasını, “IM” yapılan işlemin bir giriş işlemi olduğunu (Bu ibare çıkış beyannamesinde “EX”, antrepo beyannamesinde “AN” ve transit beyannamesinde “TR” olmaktadır.), “300” ise tescil sıra numarasını göstermektedir.

Tescil işlemi tamamlanmış ve dökümü alınıp imzalanmış bir beyanname, gümrük onay memuruna sunulmakta, onay memuru tarafından, Gümrük Yönetmeliği 126. madde uyarınca gerekli kontroller yapıldıktan sonra hem

ekran üzerinde hem de belge üzerinde onay işlemi yapılmaktadır.

Onaylanmış beyannamenin, BİLGE’ce belirlenmiş muayene memuru tarafından muayene işlemleri gerçekleştirilmektedir. Eşyanın muayenesi aşamasında zaman kaybının önlenmesi ve etkin bir muayene yapılabilmesi amacıyla, eşyanın muayeneye yönlendirilmesi aşamasında selektif bir yapı bulunmaktadır. Bu yapı Risk Analizi teknikleri ile belirlenmiş kriterlere göre riskli veya az riskli eşya tespitini içermektedir. Riskli eşyalar sistem tarafından fiziki muayeneye tabi tutulmak üzere “kırmızı hatta”, diğer eşyalar ise belge muayenesine tabi tutulmak üzere “sarı hatta” veya basitleştirilmiş usulden faydalanan bir firma söz konusu ise muayene işleminin daha sonra yapıldığı “mavi hatta” sevk edilmektedir. Muayenesi ve varsa vezne işlemleri de biten beyannamenin işlemleri tamamlanmış olmaktadır. Sistem üzerinde işlemleri tamamlanmış bir beyanname “Kapanmış” statüde görülmektedir.

İhracat beyannamelerinde KDV iadelerinin doğru etkin ve hızlı bir şekilde alınabilmesi için, Gümrük Müsteşarlığı ve Maliye

Bakanlığı arasında imzalan bir protokole istinaden, Şubat 2001 tarihinden itibaren çıkış Beyannamelerinin teyitleri manyetik ortamda yapılmaya başlanılmıştır. Sistem üzerinde “Kapanmış” statüde bulunan, yani işlemleri tamamlanmış olan çıkış beyannamelerinin bazı bilgileri, her hafta düzenli olarak, Maliye Bakanlığı kayıtlarına aktarılmakta ve yükümlülere ödeme yapılırken bu kayıtlar esas alınmaktadır.

Beyannamenin yanı sıra, bildirildiği üzere, Gümrük Kanunu 42. maddesine göre, gümrüğe sunulan eşyanın, bu sunumu takip eden ilk iş günü mesai bitimine kadar taşıyıcısı veya temsilcisi tarafından özet beyanın verilmesi gerekir. Aynı şekilde, Türkiye’den yurtdışı edilecek gümrük işlemleri tamamlanmış eşyanın da taşıyıcısı tarafından özet beyanın gümrük idaresine verilmesi gerekir.

Özet Beyan oluşturabilmek amacıyla şifre alınmak istenilmesi durumunda; özet beyanı imzalayacak ve aynı zamanda taşıt sahip veya acentaları adına hareket edecek kişilerin, Noterlikçe onaylanmış vekaletnameleri ve imza sirkülerlerini ilgili gümrük müdürlüğüne ibraz etmeleri ge-

rekmetedir. (Şifre almak için gerekli olacak belgelerin neler olduğu konusunda detaylı bilgi; Customs-edi.gov.tr web sitesinden de alınabilecektir.)

BİLGE'de özet beyan işlemlerini yapmak isteyen bir kişi, veri giriş salonunda bilgisayar ekranında, şifresini yazarak özet beyan modülünü çalıştırdıktan sonra yapacak olduğu işlemin niteliğine göre, özet beyan türünü seçmekte ve araç bilgileri, alıcı gönderici firmalar ve eşyaya ilişkin özet bilgilerin yer aldığı özet beyanı doldurmakta ve sistem üzerinde tescil işlemini yapmaktadır. Tıpkı detaylı beyan gibi özet beyanda da sistem bir tescil numarası vermekte ve bu tescil numarası ile işlemler takip edilmektedir. Tescil edilmiş özet beyan, onay memurunca da gerekli kontroller yapıldıktan sonra onaylanmaktadır.

Ambarlama işlemleri, özet beyan eksiklik fazlalık takibatı ve transit teyidinde uzaktan teyit işlemleri de gümrük idaresince özet beyan modülünde yapılmaktadır. Örneğin; Ankara TIR Gümrük Müdürlüğünden hareket edip Kapıkule TIR Gümrük Müdürlüğünden çıkışı yapılacak bir TIR için, eşyanın yurdu terk etmesini

takiben, özet beyan modülünde, "uzaktan teyit" yöntemi ile Kapıkule'den Ankara TIR Gümrük Müdürlüğünün kayıtları kapatılabilmektedir.

BİLGE'de beyanname aşamalarını, buraya kadar anlatılanlar kadarıyla iş akışı olarak özetlersek;

Giriş için özet beyan işlemleri;

Özet beyanın bilgilerinin taşıyıcı firma tarafından sisteme girilmesi → özet beyanın tescil edilmesi → özet beyanın onaylanması → özet beyan kapsamı eşyanın ambar giriş işleminin yapılması,

Giriş için beyanname işlemleri;

Beyanname bilgilerinin yükümlü tarafından girilerek özet beyan ile ilişkilendirilmesi ve tescil edilmesi → beyannamenin gümrük onay memuru tarafından onaylanması → muayene memuru tarafından muayene işlemlerinin yapılması → vezne işlemlerinin tamamlanması → beyannamenin sistem tarafından otomatik olarak kapatılması → ambar çıkış işleminin yapılması → özet beyanın sistem tarafından otomatik olarak kapatılması.

Çıkış için beyanname işlemleri;

Beyanname bilgilerinin yükümlü tarafından sisteme girilerek tescil edilmesi ve döküm alınarak imzalanması → beyannamenin gümrük onay memuru tarafından onaylanması → muayene memuru tarafından muayene işlemlerinin yapılması → varsa telafi edici verginin ödenmesi,

Çıkış için özet beyan işlemleri;

Özet beyanın bilgilerinin taşıyıcı firma tarafından sisteme girilmesi ve ilgili beyanname ile ilişkilendirilmesi → özet beyanın tescil edilmesi → özet beyanın onaylanması → eşya yurt dışı edildikten sonra beyannamenin ve özet beyanın kapatılması → beyanname bilgilerinin Maliye Bakanlığına manyetik ortamda aktarılması şeklinde olmaktadır.

2- EDI (Elektronik veri Değişimi) Yöntemi Kullanılarak Beyanname Oluşturulması

Gümrük idarelerine gitmeden kendi ofislerinden beyanname oluşturmak isteyen kişiler için EDI kullanımı da vardır. EDI kullanımını yoluyla, gümrük idaresi ile ithalatçı/ihracatçı firmalar, gümrük müşavirleri arasında elektronik

ortamda veri alışverişini sağlamaktadır. Bu uygulamadan, gerekli donanıma ve EDI çevirici yazılıma sahip her kuruluş yararlanabilmektedir. Veri değişiminde taşıyıcılık görevini ise, Telekom servisleri sağlamaktadır.

EDI Sistemi, gümrük işlemlerini yapmaya yetkili gümrük müşavirleri veya ithalatçı/ihracatçı firma temsilcilerinin beyan bilgilerini gümrük bilgisayarına elektronik ortamda kendi bürolarından belli standartta (EDIFACT) transfer etmelerini sağlamaktadır. EDIFACT (EDI for Administration, Commerce and Transportation) mesajları içerisinde gümrük sektöründe kullanılanlar aşağıda belirtilmiştir.

- ◆ CUSCAR (Customs Cargo Messages-Gümrük Kargo Mesajları): Gümrük idaresi ve taşıyıcı firmalar arasında kullanılan mesajdır. İçeriğinde taşıyıcı firma tarafından gümrük idaresine gönderilen özet beyan bilgileri bulunmaktadır.
- ◆ CUSDEC (Customs Declaration Messages-Gümrük Beyannamesi Mesajları): İthalatçı, ihracatçı ve gümrük komisyoncuları ile gümrük idaresi arasında

kullanılan mesajdır. İçeriğinde gümrük beyannamesi bilgileri vardır.

- ◆ CUSRES (Customs Response Messages-Gümrük Cevap Mesajları): Gümrük idarelerinden CUSDEC ve CUSCAR mesajlarına yöneltilen cevapları içeren mesajlardır.
- ◆ CUSREP (Customs Report Messages-Gümrük Taşıma Raporu Mesajları): Her tür taşıma şekli için detaylı bilgileri içerir. Taşıyıcı firma ile gümrük idaresi arasında kullanılır.

EDI ile beyanname doldurmak için yükümlüler, EDI çevrici yazılımına sahip olmanın yanı sıra, BİLGE kullanıcı kod ve şifresi ve EDI kod-şifresi ve mesaj şifresine de sahip olmaları gerekmektedir. EDI şifresi almak isteyen yükümlüler, BİLGE kullanıcı kodu ile beraber, Gümrükler Genel Müdürlüğü Bilge Destek ve Sor-gulama Şubesine ekli dilekçe ile şahsen veya posta yolu ile başvurmaları gerekmektedir. (Detaylı bilgi Customs-edi.gov.tr web adresinden alınabilmektedir.)

EDI şifresine sahip yükümlüler, ofislerinde beyanname tescilini yaptıktan sonra tek idari bel-

ge üzerine döküm alıp imzalamakta ve beyannameyi onaylatmak üzere gümrük idaresinde gümrük onay servisine ibraz etmektedirler. Bu aşamadan sonra beyanname, veri giriş salonlarında oluşturulmuş bir beyanname gibi işlem görmektedir.

1999 yılından bu yana gümrükte kullanılan EDI yöntemi, giderek daha da yaygınlaşmaktadır. Belgelerin varacakları yere ulaşma sürelerini azaltan, zamandan, insan gücünden tasarruf sağlayan ve buna paralel olarak da işlemlerin basitleşmesini sağlayan EDI yönteminin Türkiye çapında kullanım oranı, bilgisayarda yapılan gümrük işlemlerinin içerisinde %45 olmuştur. Hiç küçümsemeyecek olan bu oranın, gelecekte daha da artması ve veri giriş salonlarının yerine insanların sadece ofislerinden beyanname doldurmayı tercih etmesi beklenmektedir.

3- İnternet Üzerinde Beyanname Oluşturulması

EDI çevirici yazılıma sahip olmayan mükellefler, internet üzerinden de gümrük bilgisayar sistemi BİLGE'ye veri transferi yapabilmektedir. İnternet üzerinde Customs-edi.gov.tr web adre-

sinde elektronik beyanname bölümüne geçildiğinde, EDI kullanıcı kodu ve EDI mesaj şifresi ile beyanname girişi yapılabilmektedir. Bu sitede, Gümrük Yönetmeliğinin 20 numaralı ekinin, 14 numaralı ekinde yer alan rejim kodlarından tamamı kullanılmamakta sadece 40 00 (daha önce bir rejime tabi tutulmamış eşyanın muafiyete tabi olmadan serbest dolaşıma girişi ile eş zamanlı yurt içi kullanımı) ve 10 00 (Daha önce bir rejime tabi tutulmamış eşyanın kesin ihracatı) rejim kodları ile işlem yapılabilmektedir. Beyannamenin internet üzerinden tescili yapıldıktan sonra, dökümü alınmakta, imzalanmakta ve onaylatmak üzere gümrük idaresine ibraz edilmektedir. Bundan sonraki aşamalar ise veri giriş salonlarında doldurulmuş beyanname ile aynı şekilde olmaktadır.

DEĞERLENDİRME

1990'lı yılların ortalarına kadar kullanılan çarşaf gümrük beyannameleri, tek idari belgenin uygulamaya geçmesi ile tarih oldu. BİLGE sisteminin uygulanmaya başlanması ile de tek idari belgenin yanı sıra bilgisayar kayıtlarının esas alındığı dönem

başladı. Bundan sonraki aşama ise, yasal alt yapının tamamlanmasından sonra, tamamen bilgisayar kayıtlarının esas alındığı elektronik beyanname dir. Bunun için, e-devlet projesi kapsamında Gümrük Müsteşarlığının koordinatörlüğünde diğer kamu kurumları ile beraber çalışmalar yapılmaktadır.

1998 yılında başlayan gümrüklerin bilgisayarlaşması süreci sadece önemli bir başlangıç adımı olarak kabul edilmelidir. Nihai amaç, sistemin aksayan yönlerinin düzeltilmesi ve günün değişen koşullarını sürekli olarak takip edilmesi ve böylelikle en iyi hizmetin sunulmasıdır.

KAYNAKLAR

- 1- GÖKÇELİK Cahit, Dış Ticarete Bilgisayarlı Gümrük İşlemleri-Ankara-2002
- 2- BİLGE Kullanım Kılavuzu, T.C Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı Modernizasyon Projesi Birim Başkanlığı, Ankara-2000
- 3- KARTAL Banu, "Gümrüklerde EDI Kullanımının Faydaları"-Gümrük Vakfı Gümrük Özel Sayısı-26.01.2001
- 4- Gümrük Müsteşarlığı web sitesi-www.gumruk.gov.tr

ABD Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi ve Türkiye'nin ABD'ye GTS Kapsamındaki İhracatı

Aytekin DURSUN
Gümrük Uzman Yardımcısı^(*)

Fatih BOZKURT
Gümrük Uzman Yardımcısı^(**)

Bir çok gelişmiş ülke gibi Amerika Birleşik Devletleri de gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, sanayilerine gerekli girdi temin etmek ve de tüketicilerine ucuz ürün ithal imkanı sağlamak için gelişmekte olan ülkelere Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS)¹ kapsamında taviz vermektedir. ABD GTS'yi etkin kullanan ülkelerden biridir. ABD, menfaatleri çerçevesinde GTS'den yararlanılmasını sağlamak için sistemi kendi yapısına uygun hale getirmiş ve

Başkana ülke ve ürün seçimi, bu ürün ve ülkelerin sağlanan preferanslardan yararlanma süreleri ve çıkarılmaları gibi konularda geniş yetkiler vermiştir.

ABD pazarına girişte tercihli ticaretten ticari ambargoya kadar hiyerarşi şu şekilde sıralanabilir: Serbest Ticaret Anlaşması (STA), Özel Ticari Preferanslar, GTS, Normal Ticari İlişki (NTR), Koşullu NTR, NTR'nin geçerli olmadığı ticaret, Ticari Ambargo. Bu ticaret şekilleri ve 1999 yılı ithalatında payları UNCTAD'ın GTS el kitabında aşağıdaki şekil-

(*) Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü.

(**) Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü.

de belirtilmiştir.

Tablo 1'e göre ABD ithalatı büyük oranda normal ticari ilişki yürüttüğü ülkelerden tavizsiz olarak gerçekleşmektedir. 1999 yılı verileri için 2. sırada STA kapsamı ithalat yer almakta, 3. sırada

ise GTS kapsamındaki ithalat bulunmaktadır. Tercihli ithalatın ise büyük kısmı STA kapsamında yapılmakta ve GTS kapsamındaki ithalat toplam tercihli ithalat içinde en az paya sahip bulunmaktadır.

Tablo 1: ABD Pazarına Girişte Ticari Düzenlemelerin Hiyerarşisi (1999 yılı için)

Tür	Tanım	Faydalanan Ülkeler	İthalat içinde Payı	Tüm tercihli ithalat içindeki payı
STA	Serbest Ticaret Anlaşmaları, ABD pazarına kapsamlı ve vergisiz giriş sağlamaktadır.	Kanada, Meksika ve İsrail	31,2	59,9
STP	(Special Trade Preferences) Özel Ticari Preferanslar; petrol, tekstil, giyim eşyası, deri ürünleri ve bazı ürünler dışında preferans sağlanmaktadır.	Orta Amerika ve Karayip Ülkeleri, Bolivya, Kolombiya, Ekvador, Peru	2,9	15,8
GTS	Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi.	Gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkeler	10,2	13,0
NTR	Normal Trade Relations, Normal Ticari İlişki içinde bulunan ülkelere uygulanan vergi (MFN) geçerlidir. MFN (Most Favoured Nation)	AB, Japonya, OPEC ülkeleri	47,3	0
CNTR	Conditional NTR, Koşullu NTR, Jackson- Vanik yasası hükümlerine tabi uygulama	Çin, eski Sovyet Ülkeleri (Bu ülkelerden bazıları GTS kapsamında da bulunmaktadır)	8	0
DNTR	Denial NTR, NTR uygulanmayan ülkeler; 1930 Smooth-Hawley Tarife Yasası Hükümlerinin uygulandığı ülkeler. (ABD Tarife Cetvelinde 2. sütun)	Afganistan, Küba, Laos, Kuzey Kore, Vietnam	0,1	0
Ticari Ambar-go		Küba, İran, Irak, Sudan, Yugoslavya	0,3	0

Kaynak: UNCTAD, 2000, Handbook on the scheme of the USA, GSP.

140 ülke ve yaklaşık 1560 ürün GTS kapsamındadır. 2001 yılı için ABD GTS kapsamında yaklaşık olarak 15,3 milyar dolarlık ithalat yapmıştır. GTS kapsamında ithal edilen başlıca ürünler arasında petrol ürünleri, otomobil parçaları, mücevher, mobilya bulunmaktadır. ABD'nin faydalanan ülkelerden yaptığı ithalatının ancak %10'u GTS kapsamında tercihli olarak yapılmıştır.

Programın kuralları kesin ve açıktır. Ancak çeşitli dönemlerde yeniden uzatılması ve ürün/ülke kapsamının değişmesi, programın tahmin edilebilirliği ve istikrarının eksik kalmasına sebep olmakta ve gelişmekte olan ülkelerdeki ihracatçıların bu yönde yatırım yapmalarını engellemektedir. GTS kapsamındaki ürün listesinin değişebilir ve farklı ülkelerin farklı ürünleri GTS kapsamına alabilir olmaları gelişmekte olan ülkelerin belli bir ürün üzerinde yoğunlaşarak uzmanlaşmalarını ve GTS'den faydalanmalarını zorlaştırmaktadır.

Diğer taraftan ülkeler arasında tavizli ticaret anlaşmaları imzalandıkça daha çok ürün gümrük vergisinden muaf hale gelmekte-

dir. Ayrıca Uruguay Round sonrası ülkeler tarifelerini indirmek zorundadır. ABD Uruguay Round öncesinde ortalama %5,4 olan vergilerini Uruguay sonrasında %3,5'lere indirmiştir. Dolayısıyla, zamanla GTS ile MFN² arasındaki marj azalmakta ve GTS'den sağlanan fayda da erozyona uğramaktadır. GTS kapsamında gelişmekte olan ülkelere ithal edilebilecek bir çok ürün MFN oranından diğer ülkelere ithal edilmektedir. Bir çok ürün için de MFN oranı preferanssız vergi oranına yakındır. Ayrıca ABD'nin ithal ettiği bir çok ürün ABD ile STA (Serbest Ticaret Anlaşması) imzalamış ülkelere ithal edildiği için gelişmekte olan ülkelerin GTS kapsamı ihracatı görece olarak daha önemsiz kalmaktadır.

ABD GTS'sine yapılan önemli bir eleştiri de ABD'nin GTS kapsamındaki ithalatının büyük oranda az sayıdaki görece ekonomik durumu daha iyi olan gelişmekte olan ülkelere yapıldığıdır. Bu ülkeler orta yükseklikte gelir seviyesine sahip ülkelerdir. Dolayısıyla bu ülkelerin GTS'den faydalanmaları önlenerek hem programın maliyetinin azaltılması

hem de daha fazla ihtiyaç duyan ülkelerin faydalanmalarının sağlanması önerilmektedir. ABD GTS'sinden faydalanan ülkelerin dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.³

Program, ABD Ticaret Bakanlığının ilgili birimi tarafından yıllık olarak gözden geçirilmektedir. Bu birim kanunun kesin olarak tanımlamadığı "ithalata duyarlı", "yeterince rekabet edilebilir" kavramlarını ürün bazında değerlendirerek inceleme yapmaktadır. GTS kapsamındaki ürün listesi her yıl revize edilmektedir. Bu revizyonlara ilişkin du-

yuru her yılın Temmuz ayı ortalarında resmi gazetede yapılmaktadır. Başkanın nihai kararı da 1 Temmuz itibariyle yürürlüğe girmektedir. 11 Eylül'de yaşananlardan dolayı bu takvim 2002 yılı için gecikmeli olarak uygulanmıştır.

Birçok tekstil ürünü; saatler, ayak giyeceği, çantalar, bavullar, iş eldivenleri, deri giyim eşyası gibi bazı ürünler; bazı cam, çelik ve elektronik eşya ve ithalata duyarlı olduğu kabul edilen ürünler GTS den faydalanmamaktadır.

Tablo 2: ABD GTS Kapsamı 2001 yılı ithalatı- En çok Faydalanan Ülkeler (milyon \$)

Sıra	Ülke	Ülkeden Toplam İthalat	Ülkeden Yapılan GTS kapsamındaki İthalat
1	Angola	3,100	2,635
2	Tayland	14,279	2,197
3	Brezilya	14,462	1,949
4	Hindistan	9,738	1,334
5	Endonezya	10,105	1,321
6	Filipinler	11,331	668
7	Venezuela	15,236	637
8	G. Afrika	4,204	506
9	Şili	3,555	483
10	Türkiye	3,054	437
	İlk 10 ülke toplamı	89,064	12,167
	Tüm faydalanan ülkeler toplamı	160,559	15,830

Kaynak: <http://bennelson.senate.gov>

Tablo 3: GTS müzakerelerine ilişkin takvim

Tarih	Program
1. yıl için Nisan ortası	USTR resmi gazetede GTS için takvim yayınlar. Kapsama alınacak ürünler için başvurulara ilişkin duyuru yayınlanır.
1. yıl için Haziran ortası	Yıllık GTS revizyonu için son başvuru tarihi.
1. yıl için yaz sonu veya son bahar başı	GTS Alt Komitesi yıllık revizyon için hangi başvuruların kabul edildiğini yayınlar.
2. yıl için kış dönemi	Kamuoyundan USITC'ye (ABD Uluslararası Ticaret Komisyonu) müracaatlar için son tarih.
1. yıl için son bahar veya kış dönemi	Kamuoyundan GTS Alt Komitesine müracaatlar için son tarih.
1. yıl kış	USITC GTS Alt Komitesine sunacağı rapor için kamuoyundan değerlendirmeleri kabul eder.
1. yıl kış	GTS Alt Komitesi değerlendirmeleri kabul eder.
2. yıl kış	USITC başkana tavsiyesini sunar.
2. yıl bahar veya yaz başı	Başkanın yıllık revizyona ilişkin kararı yayınlanır.
2. yıl 1 Temmuz	GTS değişiklikleri uygulamaya girer.

Kaynak: UNCTAD, 2000, Handbook on the scheme of the USA, GSP.

GTS kapsamında bulunan bir ürün GTS'den yararlanan tüm ülkeler için tercihli durumdadır. Ancak bir ülke bazı hallerde uygulanan tercihlerden faydalanamaz. Bu haller aşağıda sıralanmıştır.

- 1 - Ülkenin söz konusu ürün ihracatının Rekabet İhtiyacı Limitini aşması.
- 2 - Ülkenin program kapsamından çıkartılması.
- 3 - Ürünün katma değerinin GTS menşe şartını sağlamaması.
- 4 - ABD Gümrük İdaresinin ürüne ilişkin istediği belgelerin sağlanamaması.

Bir ürün yıl içinde rekabet ihtiyacı limitini aşarsa o yıl için programdan faydalanmaya devam eder, ancak GTS Alt Komitesi istatistikleri değerlendirerek bu ürünün, bir sonraki yılın 1 Temmuz ayını geçmeyecek şekilde programdan çıkartılmasına karar verir. Bu konuda Alt Komite rekabet ihtiyacı limitini geçen ürünler için bir uyarı listesi yayınlar. Ancak bir üründe rekabet ihtiyacı limitinin belli miktarda aşıyor olması durumunda Başkanın bu miktarı göz ardı edebilmesi de söz konusudur. Ayrıca Alt Komite istediği ürüne ilişkin istatistikleri de takip edebilir.⁴

Tablo 4: ABD'nin GTS Kapsamındaki Toplam İthalatı İçinde En Çok Paya Sahip Ürünler (1999-2002)

Pozisyon	1999 %	Pozisyon	2000 %	Pozisyon	2001 %	2002 %
27090020 +	6,77	27090020+	9,79	27090020+	19,17	16,53
71131950 *	2,83	71131950*	3,3	71131950*	3,77	6,29
72024100	1,69	29091914	1,99	29051120	2,81	1,89
87089967	1,67	29051120	1,52	27090010+	0,06	1,31
87087045	1,34	74031100	1,44	68029300	0,85	1,13
29091914	1,27	87087045	1,40	87087045	0,94	1,10
85272110	1,18	72024100	1,39	76061230	1,02	1,09
17011110	1,17	87089967	1,22	29091914	1,96	1,05
76061230	1,16	71131929*	1,18	85254080	0,01	1
71131929 *	1,09	76061230	1,12	44182080	0,75	0,84
74031100	1,03	17011110	1	44189045	0,0	0,80
48235940	1,00	85443000	1	85281228	0,27	0,79
76151930	0,96	73239300	0,89	39076000	0,53	0,78
87086080	0,94	84145100	0,88	87083950	0,66	0,74
85443000	0,91	48235940	0,84	87089980	0,71	0,73
Ara toplam:	25 %	Ara toplam:	28,99 %	Ara toplam:	33,52 %	36,08 %

Kaynak: <http://dataweb.usitc.gov> 3

GTS kapsamından çıkartılma iki şekilde olabilir: 1. Bir ülkeden ithalatı yapılan ürün rekabet ihtiyacı limitini aşmış olabilir. 2. Ülke GTS kapsamından çıkartılabilir. Örneğin bir ülke milli geliri Dünya Bankası verilerine göre belli bir düzeyi aşarsa veya ülkemiz AB tam üyesi olursa GTS'den yararlanamayacaktır. Ayrıca GTS'den etkilenen taraflardan herhangi biri bir ürünün GTS'den faydalandırılmaması için Alt Komiteye revizyon sürecinde başvurabilir. Eğer başvuru kabul edilirse ürün GTS den çıkartılmış olur.

GTS kapsamına yeni bir üri-

nün alınması için başvurulması halinde müzakereler için uygulanan takvim Tablo 3'de verilmiştir.

İthalatçı ithalat beyannamesinde ürün koduna ilişkin tarifeye pozisyonu önüne ürünün GTS kapsamında olduğunu belirten SPI (Special Programme Indicator – Özel Uygulama Göstergesi) denilen A işaretini koyar. Dolayısıyla ihracatçı ürününün ABD GTS'si kapsamında olduğunu düşünüyorsa bunu ithalatçısına hatırlatmalıdır. GTS programının geçerlilik döneminin sona ermesi ile yeniden onaylanıncaya kadar geçen dönemde it-

Tablo 5: ABD'nin İthalatı İçinde En Yüksek Paya Sahip 15 Üründe Türkiye'den İthalatı (1999-2002)

Pozisyon	1999		2000		2001		2002		Yüzde Değişim 2001-2002
	Bin \$				Toplamın Yüzdesi	Ocak- Eylül			
						Bin \$			
68029300	65.0	364.4	235.7	0.1%	149.4	1,460.5	877.6%		
87087045	190.3	164.4	155.1	0.0%	152.7	111.4	-27.0%		
76061230	1,710.7	1,743.5	95.3	0.0%	95.3	841.5	783.0%		
29091914	0	0	0	0	0	0	0		
85254080	4.9	0.0	0.0	0.0%	0.0	0.0	0		
44182080	46.3	85.6	647.5	0.2%	547.9	902.0	64.6%		
44189045	0.0	0.0	0.0	0	0.0	23.0	0		
85281228	0	0	0	0	0	0	0		
39076000	2,638.6	0.0	21.8	0.0%	21.8	0.0	-100.0%		
87083950	230.4	789.6	1,456.3	0.1%	1,092.3	1,616.0	47.9%		
87089980	1,805.0	1,488.3	2,953.7	0.1%	1,743.8	2,881.0	65.2%		
74031100	0	0	0	0	0	0	0		
87087045	190.3	164.4	155.1	0.0%	152.7	111.4	-27.0%		
72024100	31,901.9	20,478.0	0.0	0.0%	0.0	1,094.0	0		
87089929	463.3	1,751.2	1,805.5	0.1%	1,711.7	1,405.8	-17.9%		
17011110	0	0	0	0	0	0	0		
85443000	2.4	5.0	0.0	0.0%	0.0	4.3	0		
73239300	471.9	567.8	686.2	0.1%	584.0	697.9	19.5%		
84145100	0	0	0	0	0	0	0		
48235940	0.0	0.0	116.7	0.0%	116.7	0.0	-100.0%		
85272110	0	0	0	0	0	0	0		
76151930	0.0	7.9	0.0	0.0%	0.0	24.2	0		
87086080	54.2	6.2	0.0	0.0%	0.0	0.0	0		

Kaynak: <http://dataweb.usitc.gov>

halatta MFN geçerli olmaktadır. Eğer ürün yeniden GTS kapsamında onaylanırsa ithalatçıya vergisi geri ödenir. Burada ithalatçının ithalat aşamasında beyannamesinde belirttiği işaret bu dönemde alınan verginin geri ödenmesi için önem arz etmektedir. A işareti belirtilmemiş fakat ürünün GTS kapsamında olduğu düşünüüyorsa vergi iadesi için yazılı müracaat gerekecektir.

II. ABD'nin GTS Kapsamındaki İthalatı ve Türkiye Üzerine Bazı Gözlemler

ABD'nin GTS Kapsamındaki toplam ithalatının içinde en yüksek paya sahip ilk 15 ürün, 1999-2002 (Ocak - Eylül ayı itibariyle) Tablo 4'de gösterilmektedir.⁵

Tablo 4'de verilen ürünlerde Türkiye'nin ihracatı, diğer bir ifade ile bu pozisyonlarda ABD'nin Türkiye'den ithalatı 1999-2002 (Ocak- Eylül ayı itibari-

Tablo 6: 1999-2002 yılları için ABD pazarında önemi artan/azalan/değişmeyen pozisyonlar.

Açıklama / Semboller	1999-2000	2000-2001	2001-2002	1999-2002
1- ABD'nin GTS kapsamındaki toplam ithalatı içinde payı artarken Türkiye'den ithalatının da arttığı pozisyonlar	87086080 85443000 73239300 71131950 71131929	44182080 39076000 87083950 87089980	44182080 44189045 87083950 87089980 71131950	71131950 44182080 44189045 87089980 87083950
2- ABD'nin GTS kapsamındaki toplam ithalatı içinde payı azalırken Türkiye'den ithalatının da azaldığı pozisyonlar	72024100	72024100 87087045 76061230 76151930 87086080 85443000 71131929	48235940 87089967 71131929	48235940 87086080 72024100 87087045 87089967
3- ABD'nin GTS kapsamında toplam ithalatı içinde payı azalırken Türkiye'den ithalatının arttığı pozisyonlar	76061230 76151930 87089967	48235940 73239300 87089967	72024100 76061230 85443000 73239300	76061230 76151930 85443000 73239300
4- ABD'nin GTS kapsamında toplam ithalatı içinde payı artarken Türkiye'den ithalatının azaldığı pozisyonlar	87087045	68029300 71131950	87087045 39076000	85254080 39076000 71131929
5- ABD'nin GTS kapsamında toplam ithalatı içinde payı azalırken Türkiye'den ithalatının değişmediği pozisyonlar	87272110 17011110 48235940	29091914 85272110 17011110 74031100 84145100	29091914 85272110 17011110 74031100 87086080 84145100 29051120	29091914 85272110 17011110 74031100
6- ABD'nin GTS kapsamında toplam ithalatı içinde payı artarken Türkiye'den ithalatının değişmediği pozisyonlar	84145100 74031100 29091914 29051120	85281228 44189045 85254080 29051120	85254080 85281228	85281228 29051120
7- ABD'nin GTS kapsamında toplam ithalatı içinde payı değişmezken Türkiye'den ithalatının arttığı pozisyonlar	68029300 44182080 87083950	Yok	Yok	Yok
8- ABD'nin GTS kapsamında toplam ithalatı içinde payı değişmezken Türkiye'den ithalatının azaldığı pozisyonlar	85254080 39076000 87089980	Yok	Yok	Yok
9- ABD'nin GTS kapsamında toplam ithalatı içinde payı değişmezken Türkiye'den ithalatının değişmediği pozisyonlar	44189045 85281228	Yok	Yok	Yok

Kaynak: Tablo 5.

riyle) Tablo 5'de verilmiştir.

ABD'nin GTS kapsamında en çok ithal ettiği ürünlerde 1999-2002 yılı için 3 yıllık dönemde ithalat içindeki payı artan, azalan ve değişmeyen pozisyonlar vardır. Bu durum ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatı için de söz konusudur. ABD'nin bir pozis-

yon kapsamı ithalatının, GTS kapsamında toplam ithalatı içindeki payı artarken bu pozisyon kapsamı Türkiye'den ithalatı artıyor, azalıyor veya değişmiyor olabilir. Dolayısıyla Tablo 4 ve 5'de verilen pozisyonlar için 9 durum söz konusudur.⁶

1. durumda Türkiye'nin GTS

Tablo 7: Tablo 4, 5 ve 6'da verilen tarife pozisyonları için Armonize Sistem 4'lü açılım tanımları.

Pozis.	Tanım
1701	Kamış veya pancar şekeri ve kimyaca saf sakaroz (katı halde)
2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozolanmış türevleri
2909	Eterler, eter-alkoller, eter-fenoller, eter-alkol-fenoller, alkol paroksitler, eter-peroksitler, keton peroksitler, (kimyasal olarak belirli bir yapıda olsun olmasın) ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozolanmış türevleri
3907	Poliasetaller, diğer polieterler ve epoksi reçineler (ilk şekillerde); polikarbonatlar, alkit reçineler, poliallilesterler ve diğer poliestereerler (ilk şekillerde)
4418	Bina ve inşaat için marangozluk mamulleri ve doğrama parçaları (hücreli ahşap levhalar, birleştirilmiş parke tahtalarından panolar, padavralar ve "shakes")
4823	Diğer kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz lif tabakaları (ölçüsüne veya şekline göre kesilmiş); kağıt hamurundan, kağıt, karton, selüloz vatka veya selüloz lifinden diğer eşya
6802	Yontulmaya veya inşaatla elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç) ve mamulleri (6801 pozisyonunda yer alanlar hariç); tabii taşlardan (kayagan taşı dahil) mozaik için küp şeklinde taşlar ve benzerleri (takviye edilmiş olsun olmasın); tabii taşlardan (kayagan taşı dahil) suni olarak boyanmış granüller, küçük parçalar ve tozlar.
7113	Mücevherci eşyası ve aksesuarları (kıymetli metallere veya kıymetli metallerle kaplama metallere)
7202	Ferro alaşımlar
7323	Demir veya çelikten sofa, mutfak veya diğer ev işlerinde kullanılan eşya ve aksesuarları; demir veya çelik yünü; demir veya çelikten sünger ve temizleme veya parlatmada kullanılan eşya, eldivenler ve benzerleri.
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)
7606	Alüminyum saclar, levhalar, şeritler, (kalınlığı 0,2 mm yi geçenler)
7615	Alüminyumdan sofa, mutfak ve diğer ev işlerinde kullanılan eşya ile sağlığı koruyucu eşya ve bunların aksesuarları; alüminyumdan sünger ve temizleme veya parlatmada kullanılan eşya, eldivenler ve benzerleri.
8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar (vantilatörler ve aspiratörler); bir aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar (filtreli olsun olmasın)
8525	Telsiz telefon, telsiz telgraf, radyo veya televizyon yayınlarına mahsus verici cihazlar (alıcı cihazı veya ses kaydetme yada kaydedilen sesi tekrar vermeye mahsus cihazı olsun olmasın); televizyon kameraları, sabit görüntü kameraları ve diğer görüntü kaydedici kameralar, dijital fotoğraf makineleri
8527	Telsiz telefon, telsiz telgraf veya radyo yayınları için alıcı cihazlar (aynı kabin içinde ses kayıt ve kaydedilen sesi tekrar vermeye mahsus cihazı veya saatle birlikte olsun olmasın)
8528	Televizyon alıcıları (radyo yayınlarını alıcı cihazı veya ses yada görüntü kayıt veya tekrar verme cihazıyla birlikte olsun olmasın) video (görüntü) monitörler ve projektörler
8544	İzole edilmiş (emaye kaplanmış veya anodize edilmiş olanlar dahil) teller, kablolar (koaksiyel kablolar dahil) ve diğer izole edilmiş elektrik iletkenler (bağlantı parçaları ile teçhiz edilmiş olsun olmasın); tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar (bağlantı parçalarıyla veya elektrik iletkenler ile teçhiz edilmiş olsun olmasın)
8708	8701 ila 8705 pozisyonlarında yer alan motorlu taşıtların aksesuarları, parça ve aksesuarları.

kapsamında ihracatı açısından önemli fırsatları yakaladığı, 4. durumda ise bu kapsamda yapılacak ihracat için önemli fırsatları kaçırdığı pozisyonlar söz konusudur. 2. durumda Türkiye'nin ABD pazarında bu kapsamda önemini kaybeden ürünlerden çe-

kildiği pozisyonlar bulunmaktadır. 3. durumda ise ABD pazarında önemi azalan ürünlerde Türkiye'nin bu pazarı zorladığı ve ihracatını artırdığı pozisyonlar verilmiştir. Bu pozisyonlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 8. 84 - 85 ve 87. fasıllarda bazı pozisyonların ABD'nin ithalatındaki payının ve Türkiye'den ithalatının değişimi

Pozisyon	99-00	00-01	01-02	99-02
8414.51.00	ABD ith. payı artarken TR ithalatı değişmemiştir		ABD ith. payı azalırken TR ithalatı değişmemiştir	
8525.40.80		ABD ith. payı artarken TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı artarken TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı artarken TR ithalatı azalmıştır
8527.21.10	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı değişmemiştir
8528.12.28	ABD ith. payı ve TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı artarken TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı artarken TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı artarken TR ithalatı değişmemiştir
8544.30.00	ABD ith. payı ve TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı azalmıştır	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı artmıştır
8708.39.50	ABD ith. payı değişmemiş, TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı artmıştır
8708.99.80	-	ABD ith. payı ve TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı artmıştır
8708.99.67	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı azalmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı azalmıştır
8708.70.45	ABD ith. payı artarken TR ithalatı azalmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı azalmıştır	ABD ith. payı artarken TR ithalatı azalmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı azalmıştır
8708.60.80	ABD ith. payı ve TR ithalatı artmıştır	ABD ith. payı ve TR ithalatı azalmıştır	ABD ith. payı azalırken TR ithalatı değişmemiştir	ABD ith. payı ve TR ithalatı azalmıştır

Kaynak: Tablo 6.

Tablo 6'ya göre ABD ithalatı içinde payı artarken Türkiye'den ithalatının (Türkiye'nin ihracatının) arttığı pozisyonlar arasında 44.18 ve 87.08 pozisyonları alt açılımları bulunmaktadır. Bu pozisyonlarda inşaatlarda kullanılan panolar ile otomotiv sanayi parçaları bulunmaktadır. Ancak GTS kapsamında bulunan pozisyonlarda iğne yapraklı ve tropikal ağaçların dışında kalan diğer a-

ğaçlardan kapı çerçeveleri, pervazlar ve eşikleri için panolar ve çok spesifik ve belli araçlara mahsus motorlu taşıtların parçaları bulunmaktadır. Oto aksam parçalarının ABD pazarında artan önemi düşünüldüğünde Türkiye'nin bu üründe ihracatının artıyor olması önemlidir. Ayrıca bu gruba 71.13 pozisyonu da girmektedir.

Ancak buradaki pozisyonlarda

Türkiye kapsam dışında tutulmaktadır. ABD pazarında ithalatı artarken Türkiye'nin bu ürünlerde ihracatı da artmaktadır. Ancak bu ürünler GTS kapsamı dışında tutulmakta ve ABD'ye girişte tercihli tarife yerine % 5,5 vergi uygulanmaktadır. Mücevherci eşyası için ABD'nin Türkiye'den ithalatının azaldığı dönemler de söz konusudur. Bu durum gelişen bir pazarda önemi artan bir ürün için Türkiye'nin önemli bir fırsatı kaçırıyor olduğunu göstermektedir. Aynı durum polieter ve poliasetallerin bulunduğu 39.07 pozisyonu için de geçerlidir.

ABD pazarında GTS kapsamındaki ithalat içinde önemi azalırken Türkiye'nin ihracatını artırdığı ürünler arasında paslanmaz çelikten ev işlerinde kullanılan eşya ve sofraya eşyası bulunmaktadır. 85.25 pozisyonu için de böyle bir eğilim söz konusudur. TV ve parçalarının bulunduğu 85.28 pozisyonu alt açılımı incelendiğinde; 1999-2000 döneminde bu pozisyon "istikrarlı" durum arz ederken, 2000-2001 ve 2001-2002 dönemlerinde söz konusu ürünlerin ABD'nin ithalatı içinde payı artarken Türkiye'den ithalatının değişmediği kategoride bulunmaktadır.

Genel itibariyle söz konusu ü-

rünlerin ABD pazarında önemi artarken Türkiye'nin bu ürünlerde ihracatını artırmadığı gözlenmektedir. Ancak bu ürünler için kısa bir zaman periyodu üzerinden değerlendirme yapmak ve ithalat rakamları içinde payının azaldığına bakarak ABD pazarında öneminin kaybolduğunu söylemek sağlıklı sonuçlar verebilir.

ABD'nin GTS kapsamındaki toplam ithalatı içinde en çok paya sahip ilk 15 pozisyon arasında elektronik, mekanik ve oto aksamaına ilişkin pozisyonlar Tablo 8'de verilmiştir. 8414.51.00 pozisyonu 2000-2001 dönemi için ilk 15 ürün arasına giremediği için verilmemiştir. Vantilatör ve aspiratörlerin bulunduğu bu alt pozisyonun 1999-2002 için ABD toplam ithalatı içinde payının arttığı ancak Türkiye'nin bu pozisyonda ihracatını artırmadığı söylenebilir. Elektronik eşyaların bulunduğu 85.25, 85.27, 85.28 ve 85.44 pozisyonları alt açılımlarında son pozisyon haricinde Türkiye'nin ihracatının artmadığı gözlenmektedir.

Tablo 7'de ise burada sözü edilen pozisyonların Armonize Sistem 4'lü açılım için kısa tanımları verilmiştir. Söz konusu pozisyonların 8'li veya 10'lu açılımlarının tanımlarına tabloların

Ülke olarak belli fasıllar kapsamı ürünlere yoğunlaşarak, ürünün ABD pazarındaki payının artırılması yerine ürün çeşitlendirilmesi yoluna gidilerek daha fazla üründe bu kapsamdan yararlanılmalı ve avantajlı olunabilecek sektörlerde üretim ve ihracat, kapsam dışı ürünlerden GTS kapsamında bulunan yakın veya benzeri ürünlerin üretim ve ihracatına kaydırılmalıdır.

kaynağını oluşturan web adresinden ulaşılabilir.

Ateşleme bujilerinde kullanılan kablo bağlantılarının olduğu 8544.30.00 pozisyonunda ise ABD pazarında söz konusu ürünün ithalat payının azaldığı gözlenmektedir. Motorlu taşıt aksam parça ve aksesuarlarının olduğu 87.08 pozisyonlarında "iyileşmenin" olduğu görülmektedir. Genel anlamda bu ürünlerde ABD ithalatında pay artarken Türkiye'nin de ihracatı artmıştır.

III. Sonuç ve Değerlendirme

GTS, ABD'nin ticarete tanıdığı tavizlerin bir kısmını yansıtan bir listedir. Bu liste kapsamı ürünler ve bu tavizlerden yararlanacak ülkeler ABD Başkanının kararı ile değişebilmektedir. Kuralları kesin ve belli olmasına rağmen bu durum belli ürünlere yoğunlaşmanın önlenmesini sağlayarak ABD açısından bir esneklik sağlamaktadır. Ayrıca belli koşulların sağlanmaması durumunda ülke olarak da sistemden çıkartılma söz konusu olabilmektedir. ABD'nin özellikle önem verdiği ve yaptırım uyguladığı konular arasında fikri ve sınai mülkiyet hakları gelmektedir.

Bir ürün GTS kapsamına alındığında o ürüne sağlanacak

preferanstan GTS'den yararlanıcı diğer tüm ülkeler faydalanacaktır. Dolayısıyla ihracatçı ürüne ABD pazarında GTS avantajı ile pay ararken ürünün ABD piyasasındaki rekabet gücü, rakip ülkelerin bu ürünü ABD'ye preferanslı olarak ihraç edip etmediği, ürün ihracatının ABD'nin o ürün ithalatının yüzde kaçını karşıladığı, belli bir oranın aşılması durumunda programdan çıkartılma durumunu ve böyle bir durumda pazarda rakiplerin avantajları, ürüne normal ticarete uygulanan vergi oranı gibi konuları göz önünde bulundurmalıdır. GTS, programın özellikleri iyi bilinip doğru uygulandığında ve rakiplerin pazar payı ve avantajları iyi değerlendirildiğinde ihracatçı için avantajlı olacaktır.

Ülke olarak belli fasıllar kapsamı ürünlere yoğunlaşarak, ürünün ABD pazarındaki payının artırılması yerine ürün çeşitlendirilmesi yoluna gidilerek daha fazla üründe bu kapsamdan yararlanılmalı ve avantajlı olunabilecek sektörlerde üretim ve ihracat, kapsam dışı ürünlerden GTS kapsamında bulunan yakın veya benzeri ürünlerin üretim ve ihracatına kaydırılmalıdır.

GTS kapsamı ticaret, gerek ABD ticareti içinde gerekse Tür-

kiye'nin ABD'ye ihracatı içinde çok önemli paya sahip değildir. Ayrıca Türkiye'nin ABD'ye ihracatını artırmada kullanabileceği kolay bir yol da değildir. GTS iki ülke arasında ticaretin artırılmasında makro çözüm veren kapsamlı bir yol olmaktan çok, iyi kullanıldığında ürün bazında üreticiye mikro avantajlar sağlayan etkili bir araç olarak değerlendirilmelidir. Ancak Türkiye GTS'yi yeterince değerlendirememektedir. GTS kapsamı ihracatımız, özellikle de elektronik fasılları kapsamı eşyalarda ihracatımız son dönemlerde artma eğilimindedir ve sistemin özellikleri fark edildikçe de artacaktır.

DİPNOTLAR

- 1 Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) Generalised System of Preferences (GSP)'nin Türkçe karşılığıdır. Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi olarak çevirisi de mümkündür. Yazıda GTS olarak kısaltılmıştır. Ayrıca tüm yazıda preferans ve tercih kavramları tercihli tarife uygulaması anlamını içerecek şekilde birbirinin yerine dönüşümlü olarak kullanılmıştır.
- 2 NTR: (Normal Trade Relation) ABD'nin normal ticari ilişki içinde bulunduğu ülkelere uygulanan MFN: Most favored nation vergi oranını ifade eder.
- 3 Tablo 2 incelendiğinde Türkiye'nin ABD GTS'sinden faydalanan 10. ülke olmasına rağmen pastanın çok küçük bir payına sahip olduğu görülür.
- 4 Bu istatistikler için kaynaklar : www.ita.doc.gov, www.census.gov, ve www.usitc.gov

- 5 Tablo 4'e ilişkin notlar: 1. Burada verilen 8'li tarife pozisyonları ABD Tarife Cetveli Pozisyonlarıdır ve Türk Gümrük Tarife Cetveli ile **uyuşmazdır**. Bu pozisyon kapsamı eşyalar için web adresine bakılabilir. 2. 2001 ve 2002 yılları Ocak Eylül ayları itibarıyla'dır. 3. * işaretli pozisyonlar için hariç tutulan ülke Türkiye'dir. + işareti en az gelişmiş ülkelere tanınan preferans kapsamı ürünleri belirtmektedir. 4. dataweb.usitc.gov adresinden alınan verilerin listelendiği **tüm tablolar** için: Sayfanın son güncellenme tarihi:14.11.2002. 2002 yılı için en son veriler: Eylül Ayını kapsamaktadır. Sayfanın ziyaret edilme tarihi: 20.11- 10.12.2002.
- 6 Burada verilen semboller söz konusu durumların pozitif veya negatif olduğunu göstermekten çok fikir vermesi amacıyla kullanılmıştır. Analiz yaparken her bir ürünün durumu incelenmeli ve Türkiye'nin bu ürünlerde rakiplerinin durumu, ürünün Türkiye ihracatı içindeki payı, Türkiye'nin bu ürünlerde Dünya piyasasındaki konumu gibi diğer durumları da göz önünde bulundurmak gerekir. Ayrıca verilen 3 yıllık dönem yukarıda yapılan yorumlar için oldukça kısadır, pazar payının azalışı arttığı ürünlerde pazardan çıkış veya pazara giriş bu denli kısa dönem için kolay değildir.

KAYNAKLAR

1. "ABD Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi ve İGEME'nin ABD GSP Sistemine Yönelik Hizmetleri" Deniz ÇAKIROĞLU, İGEME'den Bakış, Yıl:6 2002 Sayı:21.
2. <http://dataweb.usitc.gov>
3. www.igeme.gov.tr
4. <http://www.customs.ustreas.gov/travel/gsp.htm>
5. www.ita.doc.gov
6. <http://bennelson.senate.gov/Crs/trade/preferences.pdf>
7. "Handbook on the scheme of the USA, GSP" UNCTAD, 2000.

Kopenhag Zirvesi'nin Ardından

Ahmet Şevket DAYIOĞLU
AB Uzman Yardımcısı¹⁾

Avrupa Birliği'ne (AB) üye 15 ülkenin devlet ve/veya hükümet başkanlarını biraraya getiren AB Konseyi'nin tarihi zirvesi 12-13 Aralık 2002 tarihlerinde, dönem başkanlığını yürüten Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da gerçekleştirildi. Kopenhag Zirvesi tarihiydi; çünkü Birliğin kurulduğu günden beri gerçekleştirdiği beşinci genişleme dalgası (ilk dalgada 1973'te Britanya, İrlanda Cumhuriyeti ve Danimarka, ikincisinde 1981'de Yunanistan, üçüncüsünde 1986'da İspanya ve Portekiz ile dördüncüsünde 1995'te Avusturya, İsveç ve Finlandiya tam üyeliğe kabul edilmişlerdi) yalnızca, ilk kez bu kadar fazla sayıda ülkeyi beraberin-

de getirmekle kalmadı; tam üyeliğe davet edilen 10 ülkenin niteliği açısından da anlam taşıyordu: Akdeniz'deki iki ada ülkesi Malta ve Güney Kıbrıs'ın yanı sıra Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Slovenya, Litvanya, Letonya ve Estonya gibi, daha düne kadar Doğu Blokunun kaleleri COMECON ve Varşova Paktı'na üye olan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Mayıs 2004 tarihi itibarıyla AB'ye tam üyeliğe davet edilmesi, Soğuk Savaş'ın sadece resmen değil, fiilen de bittiğinin açık bir göstergesiydi.

Zirvede ayrıca, henüz müzakerelerini tamamlayamayan Bulgaristan ve Romanya'nın 2007 yılında tam üye olmaları karar-

(*) Gümrük Müsteşarlığı, AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.

laştırıldı ve Kıbrıs'ın, adanın tamamını kapsayan tek bir devlet olarak AB'ye katılabilmesi amacıyla, Türk ve Rum tarafları arasında, Birleşmiş Milletler tarafından sunulan çözüm planı temelinde yoğun görüşmeler gerçekleştirildi ancak (ve yazının hazırlandığı tarih itibariyle henüz) başarı sağlanamadı. Gündem maddelerinden de açıkça anlaşılacağı üzere Zirve, bir genişleme zirvesiydi. Ancak yerli-yabancı tüm gözlemcilerin üzerinde mutabık kaldıkları bir konu var: Kopenhag Zirvesi'nde liderler genişlemenin, genellikle tek bir halkası üzerinde yoğunlaştılar: Türkiye.

Neden? Bu sorunun hem Türkiye hem de AB açısından değerlendirildiğinde birbirini tamamlayan ancak farklı olan yanıtları var: Kopenhag Zirvesi Türkiye açısından bir dönüm noktası olarak görülüyor ve aylar öncesinden büyük bir heyecanla bekleniyordu. 57. hükümet döneminde, 3 Ağustos 2002 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçen geniş kapsamlı demokratikleşme paketi, tam üyelik müzakerelerinin başlatılabilmesi için AB tarafından koşul olarak öne sürülen Kopenhag Si-

yasi Kriterlerinin yerine getirilmesi bakımından önemli bir adım olarak değerlendirilmekteydi. 3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçimlerin ardından kurulan 58. hükümetin de AB'ye tam üyeliği gerçekleştirilmesi gereken en önemli ulusal hedefler arasına koyması, Türk kamuoyu nezdinde Zirve'nin önemini ve tabii buna bağlı olarak, kamuoyunun Zirve'den beklentilerini artırdı.

Zirve AB açısından, "Türkiye" konusuyla ilgili olarak belki de daha büyük bir önem taşıyordu: Birlik, Türkiye'yle tam üyelik müzakerelerine başlamak için kesin bir tarih vermek konusunda ilk kez bu kadar büyük bir baskıyla karşılaşıyordu. Baskı sadece, Türkiye'nin kriterleri karşılama konusunda ilk kez böylesine hazırlıklı ve müzakerelere başlama tarihi talep etme konusunda haklı olmasından (en önemli nedenin bu olduğu ortada olsa da) kaynaklanmıyordu; Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD), özellikle 11 Eylül sonrası dünya konjonktüründe Türkiye'yi, Müslüman dünyaya örnek oluşturabilecek laik, çağdaş ve Batılı bir model olarak değerlendirmesi

58. hükümetin AB'ye tam üyeliği gerçekleştirilmesi gereken en önemli ulusal hedefler arasına koyması, Türk kamuoyu nezdinde Zirve'nin önemini ve tabii buna bağlı olarak, kamuoyunun Zirve'den beklentilerini artırdı.

nedeniyle, AB liderleri nezdinde gerçekleştirdiği girişimler de söz konusuydu.

13 Aralık 2002 tarihinde açıklanan Zirve Sonuç Bildirgesi'nin* Türkiye'yle ilgili bölümlerinde şu ifadelere yer verildi: 18. paragrafta AB Konseyi'nin, 1999'da gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nin Sonuç Bildirgesi'nde yer alan kararları doğrultusunda, Türkiye'nin aday ülke statüsünde olduğunu ve diğer adaylarla aynı ölçütlerle AB'ye katılacağını anımsattığı; Türkiye'nin Kopenhag Siyasi Kriterlerinin karşılanması yolunda attığı olumlu adımları memnuniyetle karşıladığı; AB'nin, yeni Türk hükümetinin reformlar yolunda daha ileri adımlar atma kararlılığının da farkında olduğu; bununla birlikte, hükümetin siyasi kriterleri sadece yasal düzenleme olarak değil, özellikle uygulama boyutunda da dikkate alması gerektiği belirtildi. 19. paragrafta AB'nin Türkiye'yi enerji reform sürecini sürdürmesi için cesaretlendirdiği; Avrupa Komisyonu'nun raporu ve tavsiyesi doğrultusunda, Aralık 2004'te AB Konseyi, Türkiye'nin Kopenhag Siyasi Kriterlerini karşıladığına karar verirse, Türki-

ye'yle müzakerelerin gecikmeden başlayacağı vurgulandı. 20. paragraftaysa, Türkiye'ye AB üyeliği yolunda yardım etmek için, katılım stratejisinin güçlendirilmesi gerektiği; Avrupa Komisyonu'nun gözden geçirilmiş bir katılım ortaklığı hazırlamaya ve yasal tarama sürecini yoğunlaştırmaya davet edildiği; buna paralel olarak Gümrük Birliği'nin güçlendirilmesi gerektiği ve AB'nin katılım öncesi mali yardımlarını önemli miktarda artıracığı ifade edildi.

Ayrıca 21. paragrafta, AB'nin ve üyeliğe yeni davet edilen ülkelerin, Mayıs'ta Atina'da imzalanması öngörülen katılım antlaşmalarına eklenecek olan ve genişleme sürecinin sürekli, kapsayıcı ve geri döndürülemez olduğunu teyid ettikleri "Tek Avrupa" adlı ortak deklarasyonun kabul edildiği belirtilerek, Türkiye'nin yeni üyelerin katılımı nedeniyle Aralık 2004'ten sonra başlaması öngörülen tam üyelik müzakerelerinin sekteye uğrayacağı endişesi bertaraf edilmeye çalışıldı.

Bu ifadeler, iç ve dış kamuoyunda farklı değerlendirmelere yol açtı: Bazı yorumlar Türki-

ye'ye ilişkin hükümlerin, AB ülkelerinin Türkiye'yi aralarına almak istemediklerinin açık bir göstergesi olduğunu ve bu "ikiyüzlülüğün" daha fazla devam ettirilmemesi gerektiği üzerinde yoğunlaşırken, kimi bazı yorumlar da AB'nin Türkiye'nin tam üyeliği için gerekli olan perspektifi bu hükümler yoluyla ortaya koyduğunu, geri döndürülemez sürecin daha da derinleştirildiğini savundu.

Bu bağlamda, söz konusu ifadelerin gerçekte nasıl ve hangi olgulara dayanarak yorumlanması gerekiyor? Sağlıklı bir değerlendirmeye yapılabilmesi için özellikle AB içi dengelerin, AB'nin karar alma mekanizmasında ağır basan unsurların, Türkiye'nin özel durumunun ve bu özel durumdan kaynaklanan gerçekliklerin dikkate alınması zorunluluk taşıyor.

Çünkü, Türkiye-AB ilişkileri açısından gerçekten büyük önem taşıyan Kopenhag Zirvesi'nde açıkça görüldü ki, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde frenleyici veya hızlandırıcı etki yapan asıl aktörler, günümüze dek öne sürüldüğü gibi belli bazı ülkeler değil de, Almanya ve Fransa'dır.

Son genişleme sürecinin asıl olarak, AB'nin başat gücü Almanya'nın, kendisinin "doğal ekonomik arka bahçesi" olarak gördüğü Orta ve Doğu Avrupa'ya yönelik olduğu biliniyor. AB'nin karar alıp uygulayabilmesi için olmazsa olmaz koşul olan Alman-Fransız uzlaşmasının sonucunda alınan genişleme kararı gerçekte, genişlemenin finansmanının çoğunlukla Almanya tarafından karşılanacak olması nedeniyle hayata geçirilebildi.

Bu bağlamda Türkiye'yle, talep edildiği üzere tam üyelik müzakerelerinin 2003 yılı içerisinde başlatılabilmesinin maddi temelleri (ne yazık ki) henüz oluşturulmuş değil. Çünkü, Alman yetkililerin de büyük bir açık sözlülükle ve çekinmeden söyledikleri gibi "Almanya'da para yok."

Daha 1991'de Doğu Almanya'nın katılmasının ekonomik yükü tam olarak karşılanamamışken (daha uzun bir süre de üstesinden gelinemeyeceği anlaşılmaktayken) ve son genişleme sürecinin asıl lokomotif durumundayken, Türkiye'yle müzakerelerin açılması ve Türkiye'ye katılım öncesi maddi yardımların başlatılması, Almanya açısından

**AB'nin
Türkiye'yi
samimiyeti
konusunda
ikna
edebilmesi
için daha ne
yapması
gerekliyor?**

olanaklı görünmüyor. Alman ekonomi basınına göre Türkiye'yle tam üyelik müzakerelerinin başlatılmasının maliyeti, iyimser bir tahminle 38 milyar euroyu buluyor ve bu miktarın % 25'ini Almanya'nın karşılaması öngörülüyor. Oysa ki yeni katılım sağlayacak ülkelere, üstelik aradaki farkın tamamını kendisi finanse edecek olmamasına rağmen, 1999-Helsinki Zirvesi'nde vaat edildiği gibi iki yıllık bir süre için 42.5 milyar euroluk yardımın yerine verilmesi önerilen 40.4 milyar euroluk yardımın artırılmasının söz konusu dahi olamayacağını belirten ve 2.1 milyar euronun hesabını yapan; ekonominin kötü gidişine son verebilmek için yurtdışındaki Alman yatırımlarının geri dönmesine ve bu sayede elde edilecek olan vergi artışına bel bağlayan Almanya'nın, Türkiye'nin ilk aşamada beraberinde getireceği yaklaşık 10 milyar euroluk maliyeti karşılamak istemeyeceği (çünkü karşılayamayacağı) açıkça görülüyor.

Fransa açısından da benzer gerekçeler geçerli olmakla beraber, Türkiye'yle müzakerelerin başlatılmasına ilişkin çekincenin siyasi

yönleri de söz konusu: AB'nin kuruluşunun temelinde Alman-Fransız birlikteliğinin yattığı ve bu ikilinin onayı olmaksızın AB'nin harekete geçemeyeceği, sık sık dile getirilen ve bu nedenle doğruluğu sanki biraz yıpranmış gibi görünen bir söylemdir. Ancak bu durum, halen geçerli olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Fransa'nın Türkiye'ye ilişkin asıl kaygısı da tam bu noktadan kaynaklanıyor: AB içerisinde uzun bir süredir, İtalya ve İspanya'nın önderliğinde ve İngiltere'nin desteğiyle, Alman-Fransız eksenine karşı bir Akdeniz eksenini oluşturulmaya çalışılmakta. Türkiye'yle müzakerelere başlanmasının en ateşli savunucularının bu ülkeler olması bir rastlantı değil. Fransa'nın değerlendirmelerine göre, bir Akdeniz ülkesi olan Türkiye'nin tam üyelik müzakerelerine başlaması dahi, olası Akdeniz eksenini güçlü bir şekilde tamamlayabilir ve AB'nin hali hazırda varolan dengelerini bozabilir. Bu durumun Fransa tarafından, kendisinin AB içerisindeki konumunu zayıflatacağı ve ulus-devlet konusunda güçlü bir geleceğe sahip olan bu devletin ulusal çıkarlarının zarar göreceği şek-

linde yorumlanması, şaşırtıcı bir değerlendirme olmasa gerek.

Özellikle tam üyelik konusunda (hangi ülke için olursa olsun) izlenen tavırlar hakkında görünür ve sıkça dile getirilen nedenlerin ötesinde, daha derinlere inmek ve gerekçeleri maddi temellere dayandırmak, doğru bir değerlendirme yapmanın ana koşulu gibi görünüyor. Bu çerçevede düğümün gerçekte çözüldüğü nokta, Türkiye'nin iki ana güç tarafından neden böyle değerlendirildiği: Türkiye farklı bir ülke.

Türkiye, yüzyıllardır diğer Avrupa ülkelerinin kendilerinin karşıtı olarak gördükleri değerleri bünyesinde topladığı varsayılan bir simge: Büyük bir çoğunluğu, Avrupa'nın diğer ülkelerinden farklı olarak, Müslüman olan bir nüfusa sahip; 1923'te kurulduğundan beri Batılı demokratik kurumları ve gelenekleri yerleştirmeye çalışan ama yapısal farklılıklar nedeniyle bu konuda AB standartlarından farklı bir gelişim çizgisinde olduğu ileri sürülen; nüfusunun % 52'si hala tarım sektöründe istihdam edilen; kişi başına gayri safi milli hasılası 2950 dolar düzeyinde bulunan; kişi başına ortalama eğitim süresi

3,5 yıl olan bir ülke. Ancak Almanya ve Fransa'nın Türkiye'ye bakış açılarını şekillendiren ana etmenlerin bu ve buna benzer unsurlar olduğunun ileri sürülmesi, en hafif deyişle "naif" kalıyor. Evet, Türkiye farklı bir ülke. Fakat, Türkiye'nin AB'den taleplerinin henüz karşılan(a)mamasını gerektiren asıl farklılıklar yukarıda belirtilenler değil. Çünkü benzeri çekinceler Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in tam üyelikleri sürecinde de dile getirildi.

Özellikle Yunanistan'ın "Avrupalılığı" uzun süre sorgulandı. Bu bağlamda Türkiye'nin tam üyeliğinin, ancak İngiltere'nin tam üyeliğiyle karşılaştırılabileceğini söylemek yanlış olmaz: Çünkü, tam üyelik süreçleri karşılaştırılacak olursa, her ikisi de gerek bölgeleri, gerek Avrupa ve gerekse dünya coğrafyası ve siyaseti açısından çok önem taşıyan, göz ardı edilemeyecek derecede büyük çaplı ekonomileri (ve ayrıca ekonomik sorunları) olan, nüfusları ve potansiyelleri itibarıyla AB içerisindeki dengeleri sarsabilecek ülkeler. İngiltere bu nedenle, 1973'te tam üye olana dek Fransa tarafından iki kez veto edildi; yani söylenildiği gibi asıl neden,

Fransız Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'ün 2. Dünya Savaşı sonrası düzenlemelerinde, ABD'yle birlikte, Fransa'yı rencide edecek tavırlar içerisinde bulunan İngiltere'ye duyduğu nefret değildi. Söz konusu vetoların Almanya'nın işine geldiğini söylemeye gerek yok.

Türkiye'nin tam üyeliğe giden yoldaki durumuna yönelik genel bir değerlendirme yapmak gerekirse şunlar söylenebilir: 1963-Ankara Antlaşması'yla (ki AB'nin en üst yargı organı olan ve kararları diğer tüm organları bağlayan Avrupa Toplulukları Adalet Divanı tarafından, AB'nin kurucu antlaşmaları olan Paris ve Roma Antlaşmaları'yla eşdeğer tutulmaktadır) başlayan ve kesintilerle günümüze ulaşan tam üyelik sürecinde, Ankara Antlaşması'nda öngörülen ve nihayetinde Türkiye'nin AB'ye tam entegrasyonu hedef alan Son Dönem, Türkiye-Avrupa Topluluğu Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı Gümrük Birliği Kararı'nın 31 Aralık 1995'te yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. AB Konseyi, Aralık 1999'daki Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'yi tam üye adayı olarak ilan etmiştir.

Son olarak Aralık 2002'deki Kopenhag Zirvesi'nde, Türkiye'yle tam üyelik müzakerelerinin, Aralık 2004'te AB Konseyi'nin, Türkiye'nin Kopenhag Siyasi Kriterleri'ni karşıladığına karar vermesi durumunda, gecikmeden başlatılacağı resmen ilan edilmiştir.

AB'nin Türkiye'yi samimiyeti konusunda ikna edebilmesi için daha ne yapması gerekiyor? Burada, belki, başka bir yazının konusu.

* Bildirge metninin tamamına, İngilizce olarak www.europa.eu.int ve Türkçe olarak www.ikv.org.tr internet adreslerinden ulaşılabilir.

Ticaretin Kolaylaştırılması ve Güvenliği

Kamile AÇIK
Gümrük Uzmanı^()*

Toplumun iyi yönetimi, refahı ve korunması için önemli kurlardan olan gümrükler sınır geçişlerinde eşyanın, insanların ve araçların fiziki kontrolünü yapar. Gümrük faaliyetleri hükümetlerin önceliklerine bağlı olarak şu alanlarda yer alır; gümrük vergilerinin toplanması, toplumun korunması, çevrenin korunması, istatistik verisi toplanması, ticaret uyumu, ticaretin kolaylaştırılması, kültürel mirasın korunması.

Gümrük idareleri çok çeşitli hükümet politikaları arasında hizmet sağladığından diğer kamu kurumları, bakanlıklar ve birimlerle birlikte hareket eder. Bu ne-

denle gümrüklerin ulusal seviyede performansı hedeflere ulaşılmasında büyük öneme sahiptir.

Bunun yanı sıra uluslararası ticaretin etkin işleyişinde de gümrüklere büyük görev düşmektedir. Bu nedenle de gümrük idarelerinin bir araya gelerek sorunlara ortak çözümler üretmek amacıyla sorunların ve çözüm önerilerinin tartışıldığı ve gümrük işlemlerinin verimli ve hızlı olmasının sağlanması için önerilerin üretildiği uluslararası bir platformun varlığı da önemlidir.

Dünya çapında gümrük idarelerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmayı amaçlayan ve hükümetler arası bağımsız bir organ

(*) Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü.

olan Dünya Gümrük Örgütü gümrük konularında yetkili küresel bir hükümetler arası organizasyondur.

Dünya Gümrük Örgütünün hikayesi 1947 yılında Avrupa Ekonomik İşbirliği Komitesinde temsil edilen on üç hükümetin bir çalışma grubu oluşturmaya karar vermesi ile başladı. Bu grup GATT prensiplerine dayalı bir ya da daha fazla Avrupa Gümrük Birlikleri kurulması ihtimalini araştırdı. 1948'de çalışma grubu bir Ekonomik Komite ve bir Gümrük Komitesi oluşturdu. Ekonomik Komite OECD'nin atasıdır. Gümrük Komitesi ise daha sonra Gümrük İşbirliği Konseyi'ne (GİK) dönüşmüştür.

1952'de Gümrük İşbirliği Konseyi'ni resmen kuran anlaşma yürürlüğe girdi. GİK'in idare organı olan Konsey'in açılış oturumu on yedi Avrupa ülkesi temsilcisinin katılımı ile 26 Ocak 1953 tarihinde Brüksel'de yapıldı. 1994'te Konseyin ismi hükümetler arası küresel bir kurum olmasını yansıtabilecek şekilde Dünya Gümrük Örgütü'ne dönüştü. DGÖ bugün 161 üyenin yer aldığı uluslararası bir platformdur.

Açılış oturumunun yapıldığı tarih olan 26 Ocak günü "Dünya Gümrük Günü" olarak kutlanmaktadır. Bu yılın konusu Dünya Gümrük Örgütü tarafından gümrüklerin "Ticaretin Kolaylaştırılması ve Güvenliği"ndeki rolü olarak belirlenmiştir.

Ticaretin kolaylaştırılması çalışmalarında gümrüklere düşen görevlerden biri uyumlu gümrük hizmetleri sunulmasıdır. Kamu kurumları ticareti daha güvenli yapmak ve toplumu hileli ticaretten korumak zorundadır. Eşya akışı üzerinde seçimlik gümrük kontrolleri ticaretteki firma ve bireyleri korurken işlemleri de hızlandırır. Bireyler üzerindeki hedeflenmiş kontroller yasak eşya, uyuşturucu ve kara para aklama gibi suçları açığa çıkarabilir.

Organize suçlar; sağlığı, çevreyi, bireylerin güvenliğini, yasal ticaret yapan firmaları ve adil rekabeti zayıflatan veya para aklamaya yarayan uygulamalardan zarara uğrayan ekonomik sektörleri tehdit eder. Bu tehditlerin bertaraf edilmesinde gümrük idarelerine büyük sorumluluk düşmektedir.

Yeni standartlar geliştirildikçe ulusal ve uluslararası seviyede

gümrükler ve uluslararası ticarette yer alan diğer kamu ve özel sektör grupları arasında yakın işbirliği ve süregelen diyalog hayati önem kazanmaktadır.

Ticaretin kolaylaştırılması uluslararası ticaret işlemlerinin basitleştirilmesi ve uyumu olarak tanımlanabilir. Ticaretin kolaylaştırılması ve güvenliği üzerinde uluslararası düzeyde çalışmalar yapılmaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) 9-13 (14) Kasım 2001 tarihleri arasında Katar'ın başkenti Doha'da yapılan IV. Bakanlar Konferansı sırasında karara bağlanan ve GATT sisteminin hayata geçirildiği 1947 yılından bu yana başlatılmış olan dokuzuncu müzakere turu konumundaki "Doha Kalkınma Gündemi" (DKG) ile on iki alanda müzakereler başlatılmıştır. DKG müzakerelerinin 1 Ocak 2005'e kadar tamamlanması öngörülmektedir.

Bu alanlar başlıklar itibariyle, "Uruguay Round" anlaşmalarından geriye kalan uygulama konuları; çevre, yatırım, rekabet, kamu alımları, sanayi ürünlerinde tarife indirimleri ve tarife dışı engellerin kaldırılması, ticaretin kolaylaştırılması, coğrafi işaret-

ler, anti-damping, sübvansiyonlar ve bölgesel ticaret anlaşmalarını içeren DTÖ kuralları ve Anlaşmazlıkların Halli Sistemi'dir.

Müzakereye açılan toplam 12 alandan Singapur konuları olarak adlandırılan rekabet, yatırım, ticaretin kolaylaştırılması ve kamu alımlarında iki aşamalı bir süre öngörülmüştür. Bu çerçevede, ilk iki yılda belli kural ve ilkelere netlik kazandırılması, bir sonraki Bakanlar Konferansı sırasında ise yeni bir karar alınmak suretiyle anlaşma yazımına geçilmesi söz konusudur.

Doha Konferansında ticaretin kolaylaştırılması konusunun gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkeler bakımından önemli yararlar sağlayacağı vurgulanarak, bu konunun ticari prosedürlerin kolaylaştırılması bakımından gelişmekte olan ülkelerin karşılaşılabilecekleri kapasite yetersizliklerinin yanı sıra, bu ülkelerdeki küçük ve orta ölçekli firmaların ihtiyaçlarını da dikkate alarak tatminkar bir şekilde müzakere edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu hususa ilaveten, temel DTÖ ilkelerinin bu alanda da uygulanması, doküman ve verilerin u-

Organize suçlar; sağlığı, çevreyi, bireylerin güvenliğini, yasal ticaret yapan firmaları ve adil rekabeti zayıflatan veya para aklamaya yarayan uygulamalardan zarara uğrayan ekonomik sektörleri tehdit eder. Bu tehditlerin bertaraf edilmesinde gümrük idarelerine büyük sorumluluk düşmektedir.

yumlaştırılması ve basitleştirilmesi, modern gümrük ve yönetim tekniklerinin uygulanması, resmi kontrollerin otomasyonu ve benzer hale getirilmesi, insan kaynaklarının ve fiziksel altyapının geliştirilmesi gibi konular, hedeflenen temel unsurlar olarak görülmektedir.

DTÖ Doha Bakanlar Bildirgesi, gelişmekte olan ülkelerde kapasite oluşturulmasının önemini vurgulayarak küreselleşme ve marjinalleşme sorunlarına yeni çözümler bulmak amacıyla, uluslararası ticaret ve yatırıma hız verme girişimidir.

Ne olursa olsun; ekonomik büyüme; sınır güvenliği; ekonomik, ticari ve sosyal korunma, çevrenin korunması güvence altına alınmalıdır.

Ticaretin kolaylaştırılması ve güvenliği ile ilgili olarak Ekim 2002'de Dünya Gümrük Örgütü ve Uluslararası Ticaret Odası (ICC) tarafından Brüksel'de bir sempozyum organize edildi. Bu sempozyumda hükümetlerin uluslararası arz zincirinin kanuna uygunluğunu ve uluslararası ticareti canlandıracak koşulları sağlayacak çeşitli yapı bloklarını tedarik etmeleri için bütünleşik

eylemlere ve değişen gümrük çevresine ihtiyacı olduğu belirtildi.

Her idare uluslararası arz zincirinin terörist saldırılardan korunması ve ticaret kolaylığının geliştirilmesinde faal olarak görev almaktadır. Bununla birlikte, uluslararası ticaret arz zincirinde yer alan birçok kamu ve özel sektör çıkar sahipleri arasında koordinasyona ihtiyaç vardır; bilgi değişimi ve modern bilgi teknolojileri ile desteklenen risk yönetimine dayalı istihbaratın kullanımını DGÖ tarafından geliştirilecek yeni standartlara ana öğeleri sağlamalıdır. Sevkiyatların fiziki muayenesine yardım edecek modern teknolojilerin kullanımı gümrüklerin sorumluluklarını yerine getirmelerinde özel öneme sahiptir.

Dünya 11 Eylül sonrasında terörizmi ortak bir problem olarak görmeye başladı. Sonuçta ulusal toprakların korunması ve güvence altına alınması temel konulardan biri oldu. Bu tür güvenlik konularının ticaretin bozulmasına ve ulusal ekonomilerin aşırı zarar görmesine neden olma ihtimali vardır. Bu nedenle, gümrük kontrollerinin etkin, düzgün ve sıkın-

tısız olması giderek önem kazanmaktadır.

1953'ten beri geçen sürede dünya üzerinde gerek bilimsel, gerek ekonomik ve gerekse siyasi çok sayıda değişiklikler ve gelişmeler oldu. İnsanoğlu aya ayak basarken uzay faaliyetlerinin yan ürününü olarak ortaya çıkan bilgisayar teknolojisinin hızla gelişmesi ve hayatın her alanında yerini alması insanların alışkanlıklarını değiştirdi.

İletişim ve ulaşımın gelişip hızlanması uluslararası ticaretteki rekabeti de kızıştırdı. "Tam zamanlı" (just in time) anlayışı ile çalışan işletmelerin dünya pazarlarında yer edinmeleri ve edindikleri pazarlarda konumlarını devam ettirmeleri bu işletmeler için olduğu kadar, ekonomiyi doğrudan etkilemesi nedeniyle hükümetler için de büyük öneme sahiptir.

Gümrük işlemlerinin kolay ve kısa olması firmaların hem maliyetini azaltıcı etkiye sahip olması hem de siparişlerini vaktinde yetiştirmeleri açısından önemli olduğundan gümrüklerin önemi giderek artmaktadır. Bunun yanı sıra yasadışı ticaret, kara para ve terörizm ile mücadele ve kamu

sağlığı, çevrenin ve kültürel mirasın korunması görevleri nedeniyle gümrüklere büyük görevler düşmektedir.

Ticaretin küreselleşmesi ve liberalizasyonu, ticaret hacminin artması, ürünlerin yapısının karmaşıklaşması, taşımacılık alanındaki gelişmeler, elektronik ticaretin büyümesi de gümrük idarelerine yeni sorumluluklar yüklemektedir. Bu değişiklikler siyasi ve ekonomik karar alıcıları; gümrük idarelerini gümrük vergisi toplamak, dış ticaretin gelişmesine yardımcı olmak, toplumumuzu tehdit eden belalarla (uyuşturucu, silah kaçakçılığı, endüstriyel korusanlık vs) mücadele ederek ulusal toprakların korunması görevlerini sürdürürken bir taraftan da hükümet tarafından konulan yeni hedeflere ulaşılması için yeni çözümler üretmeye zorlamaktadır.

Bu aşamada "Gümrük idareleri ticareti kolaylaştırırken sınırlarımızı, topraklarımızı, ekonomimizi ve toplumumuzu nasıl koruyacak?" sorusu akla gelmektedir. İşte bu soruya cevap bulmak amacıyla DGÖ çatısı altında bir Görev Gücü oluşturuldu.

Yasal ticareti kolaylaştırırken uluslararası arz zincirinin terö-

rizmden korunması ve güvence altına alınması amacıyla oluşturulan ve çalışmalarını Haziran'da tamamlayacak olan 50 üye ülke ve 25 organizasyondan gelen delegelerden oluşan Görev Gücü 5 Eylül 2002'de Brüksel'de çalışmalara başladı.

Gümrük idarelerini, hükümetlerarası organizasyonları, ticaret dernekleri ile hava ve deniz taşımacılığında yer alanları bir araya getiren görev gücünün oluşturulması eş zamanlı artan arz zincirinin güvence altına alınmasına yönelik yeni rehberler geliştirilmesi için ilk basamaktır. Grupta ithalat, ihracat ve iç-transit kontrollerinin zenginleştirilmesi, teknoloji ve otomasyonun geliştirilmesi, gümrük vergilerinin gelişmiş elektronik aktarımı, muayene için eşya ve araç seçiminde risk yönetimi ve risk değerlendirme tekniklerinin kullanılması konuları tartışılmaktadır.

Uluslararası Ticaret Odası tarafından DTÖ üyelerine hazırlanan 6 Haziran 2001 tarihli tavsiye metninde; tarife ve diğer ticaret engellerindeki azalmaların birçok ulusal sınırdaki işlemleri geciktiren

ciddi uygulama kısıtlamalarına ticari dikkati artırdığı ifade edilmiştir. Hızlı ticaret hareketleri için talep ve arz edilebilirlik çeşitli taşımacılık modelleriyle ve elektronik ticaretle artmıştır ve küresel olarak entegre olmuş, tam zamanlı arz üretimi ve dağıtım sistemlerinde kendini göstermiştir. Bu gelişmelerin azami faydayı sağlaması için basit, tahmin edilebilir ve yeknesak gümrük kontrollerinin ihtimamlı ve etkin uygulanması gerekmektedir.

Yine aynı metinde ICC ticareti kolaylaştırma hedefleri üzerinde odaklanarak ticaret üzerindeki gümrük kontrollerinin etkisinin analiz edilmesi ve uygun olduğu hallerde azaltılması hakkında ICC tavsiyeleri de bulunmaktadır. Söz konusu hedefler şunlardır:

- ◆ Gümrük kararlarına açık, bağımsız ve ekonomik başvuru sürecini de içeren kolay erişilebilir prosedürler ve düzenlemeler yoluyla gümrüklerin şeffaf idaresinin bütün yükümlülere açık olması,
- ◆ Gümrük idarelerine kaynaklarını yasadışı ticarete

odaklandırma imkanı veren varış öncesi beyanlar ve sonradan kontrollerin kullanımı ile yasal tacirlere sınır geçişlerinde asgari müdahale edilmesini sağlayacak yetkinin verilmesi,

- ◆ Sınırdaki gümrük işlemlerinin tamamlanma süresinin ölçülmesi ve hükümetlere gümrük işlemlerinin tamamlanma süresini azaltmak için hedefler sunulması,
- ◆ Yasal ticaretin sınır geçiş süresini azaltırken kaynak tasarrufu sağlayan risk değerlendirmesi ve profilleri gibi gümrük tekniklerinin kullanılması,
- ◆ Bağımsız gümrük bilgi teknoloji sistemlerinden daha hızlı olarak iş çevresi ihtiyaçlarına adapte olabilen ve gelişmiş bilgi teknolojileri, internet ve bütünleşik enformasyon sistemlerini kullanan gümrük kontrolleri için ticari sistemlerin kullanımı,
- ◆ Ticari işlem sürecinde yer alan uluslararası standartla-

rın uyumu ve uygulanması; EDI veya internet aracılığıyla aktarılan veriler ile kağıtsız bir çevre oluşturulması için “küresel otomasyon; resmi sınır kontrollerinin idaresinin tek bir elden tercihen gümrük idaresince yapılması.

Bu hedeflerin gerçekleşmesi, dahili yatırım ve ticaret büyümesinin teşviki sayesinde, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin faydasına olacaktır.,

Bir ülkenin gümrük idaresinin modernizasyonu yatırım, iktisadi büyüme ve ticarete fayda sağlamaktadır. Özellikle yabancı sermayenin cezbedilmesinde gümrüklerin modernizasyonu giderek daha önemli hale gelmekte ve gelişmekte olan ülkelerde küçük ve orta ölçekli işletmelerin rekabetçi küresel pazarlara entegrasyonu için ihracat teşvikleri çabalarına yardım etmektedir.

DGÖ, 11 Eylül sonrasında daha çok önem kazanan gümrüklerin ticaret ve ülke güvenliğindeki rolü konusuna ilişkin çeşitli etkinlikler düzenledi ve çeşitli bildiriler yayınladı. 11 Eylül sonra-

sında, 6 Kasım 2001'de uluslararası terörizmle mücadelede sınır güvenliğinin geliştirilmesi için yayımlanan "DGÖ Eylem Planı" bunlardan biridir. DGÖ, Haziran 2002'de yayınladığı "ticaretin güvenlik ve devamı" bildirisinde ise üyeler arasında bilgi akışını sağlama, DGÖ Data modelinin yeniden incelenerek yüksek risk içeren ürünlerin tespit edilmesi, üye idarelerinin kapasitelerinin güçlendirilmesi ve bu konuda rehberlik edilmesi gibi konularda çalışmalar başlattı. Bu bildirimlerin devamı ve geliştirilmesine yönelik de toplantılar düzenlenmektedir.

Ticaretin kolaylaştırılması ve güvenliği Türk Gümrük İdaresi için de büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla 1998 yılında pilot uygulama olarak başlayan Gümrük İdarelerinin Modernizasyonu Projesi (GİMOP) 2001 yılı sonu itibariyle 59 gümrük idaresinde uygulanır hale gelmiştir. Hali hazırda gümrük beyannamelerinin yaklaşık %98'i bilgisayar ortamında düzenlenip işlem görmektedir. Bu beyannameleri yükümlüler gümrük idarelerindeki ter-

minaller ya da Elektronik Veri Değişimi (EDİ) aracılığıyla kendi ofislerindeki bilgisayarlar aracılığıyla düzenlemektedir. Yine bankalarla yapılan protokol sayesinde gümrük vergileri elektronik ortamda tahsil edilmektedir.

Kaçakçılık ile mücadelede teknolojinin kullanılması amacıyla Gümrük Güvenlik Sistemleri Projesi (GÜMSİS) başlatıldı. Proje uzaktan plaka okuma, X-ray cihazlarının kullanılması ve araç takip programlarını da içermektedir.

GİMOP'un ticaretin kolaylaştırılması GÜMSİS'in ise güvenlik konularıyla ilgili olduğu söylenebilir.

Yine gümrüklerin modernleştirilmesi çalışmalarından biri olan Gümrük Veri Ambarı Sistemi (GÜVAS) ile sağlıklı istatistik elde edilmesi ve bu istatistiklerin amaçlar doğrultusunda analizi hedeflenmektedir.

1 Temmuz 2002'de yürürlüğe giren Gümrük Yönetmeliği ile günün koşullarına uygun yeni düzenlemeler yapıldı.

Mevzuat düzenlemeleri ve gümrüklerde teknolojinin kulla-

nılması, gümrük idarelerinin ve hizmetlerinin iyileştirilmesi amacıyla yürütülen gümrüklerin modernizasyonuna yönelik projeler ile önemli gelişmeler yaşanmıştır. Ancak, daha yapılması gereken işler bulunmaktadır.

Ticaretin kolaylaştırılması ve güvenliğinin sağlanması ve daha etkin-verimli gümrük idaresi için gümrük idarelerimizin personel ve fiziki yapısının iyileştirilmesi, personelin konusunda uzmanlaşması ve kendisini kuruma ait hissetmesi için yeni düzenlemeler yapılması, daha etkin gümrük kontrolleri sağlamak amacıyla risk yönetimi ve sonradan kontrollerin gümrük idaresinde etkin

olarak kullanılması, bilgi teknolojilerinden daha hızlı ve daha yaygın olarak faydalanılması, diğer kamu kurumları ile koordinasyon içerisinde çalışılması, ticaret uyum sisteminin (trade compliance) hayata geçirilmesi, gümrük idaresinin dış ticaret erbabına danışmanlık görevini yürütmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

www.dtm.gov.tr
www.iccwbo.org
www.mfa.gov.tr
www.wcoomd.org

İhracatı Arttırmak

İbrahim KUZU
Gümrük Uzman Yardımcısı^(*)

Takriben üç ay kadar önce elli yaşlarında bir bayan anlatmıştı. Damga Vergisi kesintisi ile ilgili bir sorunu varmış. Serbest bölgeye koyduğu malı ihraç ederken aracı banka ile arasında Damga Vergisi kesintisi yapıp yapılmayacağına dair bir anlaşmazlık çıkmış. Banka mevduat hesabından kesintiyi yapmış, o da geri alılamayacağını öğrenmek için Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gelirler Genel Müdürlüğü ve Gümrükler Genel Müdürlüğü arasında dört dönyormuş.

Dilim döndüğünce, bilgim yettiği ölçüde yardımcı olmaya çalıştım. İhracat nedir, serbest bölge ne işe yarar, hangi kurum

neye yetkilidir anlattım. Sonunda kurumlardan birine bilgi edinme amaçlı dilekçe verse bile konunun bahsi geçen üç kurumun yazışmaları sonucunda ancak netleşebileceğini ifade ettim.

Benzer durumlar sık sık yaşanır. İnsanlar bizzat gelerek veya telefonla ihracatla ilgili sorularını iletirler. Konunun gümrük, dış ticaret, kaçakçılık, teşvik, kambiyo ve vergi mevzuatı ile ilgili yönleri bulunabilir. Bu mevzuatların düzenlenmesinde ve uygulanmasında Gümrük Müsteşarlığı, DTM, Hazine Müsteşarlığı, Gelirler Genel Müdürlüğü esas yetkili kurumlardır. Bunların dışında Kültür Bakanlığında tutun Çevre Bakanlığında kadar çeşitli kurumlar usul ve standart belirler,

(*) Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü.

muhtelif kontrol veya uygunluk belgeleri, ekspertiz raporları vs. düzenlerler.

İstisnai durumlar dışında Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler (KOBİ) bu komplike yapıyı, çeşit çeşit mevzuatı bırakın ayrıntıları ile kabaca bile bilmezler. Bilmemeleri normal olduğu gibi yetişmiş uzman personel istihdam etmeleri de işletme için ciddi bir maddi yük ifade edebilir.

Sitelerde kanepeler aldığım bir mobilyacı güzel bir örnektir. Kaliteli ve oldukça makul fiyatlı mal satıyordu. Ekonomik kriz yurt içi talebi düşürdüğünden imalathane çiddi bir atıl kapasite vardı. İhracat yapmayı niye düşünmediğini sordum. Üniversite mezunu oğlu cevap verdi. Yabancı dil bilen, ticari bağlantı yapabilecek personelleri yoktu. Ayrıca ciddi bir çekingenlikleri vardı. Bilmedikleri işe girmek istemiyorlardı. Oysa, aynı üretim kapasitesine sahip –hatta malları daha kalitesiz- bir komşuları ihracat yapmaya başlamıştı. Ekonomik krizin sonunun ufukta görünmediğini, iç talebin kolay kolay canlanmayacağına meslektaşları daha erken

anlamıştı. “ Paraya para demiyorduk şimdi.”

Alüminyum ve plastikten tabaka imal eden küçük bir şirketin sahibi anlatmıştı. Krizden sonra ODTÜ’lü bir öğrenciyi part-time işe almış. İnternette müşteri bulmuşlar. “Ürdün’den anlaşma imzalamak için misafirlerim gelecek” diyordu. “Kefeni yırttık galiba” diye ekleyerek.

İhracat yapmak isteyen bir KOBİ’nin çeşitli zorlukları yenmesi gerekir. Birincisi kalite ve maliyet yönünden dış pazarlarda rekabet edebilmelidir. İkincisi makro ekonomik göstergeler, özellikle de döviz kuru uygun olmalıdır. Üçüncüsü müşteri bulmalıdır. Dördüncüsü resmi işlemleri doğru yapmalıdır. Beşincisi de ithalatçı ülkede çıkabilecek sorunları (tarife dışı engeller, yolsuzluk, ithalatçıdan kazık yeme ihtimali vs.) aşmalıdır.

Konu hakkında kuantitatif bir araştırma yapmadım ancak takip edebildiğim kadarıyla ekonomik krizden sonra ihracatımızın artışında KOBİ’lerin mecburiyetten de olsa ihracat yapmayı öğrenmeleri önemli rol almaktadır. Psikolojik bariyerleri bir çok kü-

çük iş adamı aşmış, gerekli bilgi birikimini şu veya bu şekilde edinmeye başlamışlardır.

Yeniden güçlü ekonomiye geçiş programında turizm ve ihracat gelirlerinde artış cari işlemler açığını kapatmanın iki temel yolu olarak gösterilmektedir. İhracatı ne olursa olsun alabildiğine arttırmamız gerektiği kanısında olmadığım gibi günümüzde yaşanan fakirleştirici ihracat diye ifade edilebilecek, işadamlarının kar marjlarını sürekli düşürerek, birbirlerinin pazarını kıırarak ihracat yapmaları olgusuna da dikkat edilmesi gerektiği kanısındayım. Ancak neredeyse kronik olarak atıl kapasitede bulunan, gerek köyden kente göç gerekse hızlı nüfus artışı olguları yüzünden imalat ve hizmet sektörlerini sürekli büyütme zorunda olan (ve iç talebin gerekli itmeyi sağlayamayacağı açık olan) Türk ekonomisinin dünya ekonomisi ile doğrudan yabancı yatırımı ve dış ticaret hacmini arttırarak daha çok entegre olmasından başka çıkışının olmadığını da farkındayım.

İhracatı arttırmak için çeşitli yollar öngörülebilir. Birincisi

TL'ye değer kaybettirilmesidir. Serbest kur rejiminde devalüasyon olmaz ayrıca olsa bile ihracatçılar dışındaki bütün diğer ekonomik aktörlere zarar verecektir. İkincisi yoğun devlet teşviği vermektir. DTÖ ve Gümrük Birliği üyesi bir ülkede uygulanması zor, astarı yüzünden pahalı olabilir ayrıca bütçede faiz ödemeleri ve personel giderleri dışında para bulunmamaktadır. (Hayali ihracatı da teşvik edecektir.) Üçüncüsü üreticinin diğer ülkelerdeki rakipleri ile enerji girdilerinin maliyeti ve vergi oranları yönünden eşit şartlarda rekabetini sağlamaktır. Kesinlikle şarttır ancak zaman ve ciddi emek gerektirmektedir. Ayrıca ekonomik krizin ortasında böyle bir teşebbüs bütçeye yeni bir kara delik açabilir. Belki, genel vergi reformunun bir parçası olarak uygulama şansı bulabilir. Dördüncüsü mevzuat ve uygulama yönünden ilgili kurumlar arasında koordinasyonu sağlamaktır. İhracat artışına kısa vadede düşük, orta vadede orta seviyede yardımcı olacaktır.

Beşincisi ve KOBİ'lerin şu an en çok işine yarayacak yol ise eğitim seferberliği başlatmaktır.

İlgili bütün kurumlardan uzmanların yer alacağı heyetlerin İhracatçı Birlikleri'nin desteğiyle Anadolu'yu gezerek seminerler vermesi düşünülebilir. Ayrıca İhracatı Geliştirme Merkezi bünyesinde gerçekleştirilmesi mümkün olabilecek, konunun çeşitli yönlerini bilen tam donanımlı bir ekibin yer alacağı bir danışmanlık mekanizmasının kurulması hususu değerlendirilmedi. Böylece ihracatçı adaylarının bilgiye ulaşmaları kolaylaşacaktır.

Bütün bunların yanında Sektörel Dış Ticaret Şirketlerinin farklı inisiyatifleri faydalı olabilir. Örneğin Laleli Sanayici ve

İşadamları Derneği ve Laleli Giyim Sanayicileri Dış Ticaret A.Ş.'nin ortak çalışması olan Rusya Federasyonu'nda LGS Dış Ticaret A.Ş.'nin ihraç edeceği malların ithalatçısı olarak fonksiyon ifa edecek ve kargo şirketleri aracılığıyla ülke içi dağıtımını temin edecek LARUS Dış Ticaret A.Ş.'yi kurma teşebbüsü kayda değerdir. Sektörel Dış Ticaret Şirketlerinin uzman kadro istihdam ederek KOBİ'lerin üzerinden önemli bir maliyeti devralabilecekleri, ayrıca beşeri sermayenin daha iyi istihdamını sağlayabilecekleri hususu bugüne kadar fazla dikkat çekmemiştir.

GÜMSİS Üzerine Röportaj

Nurcan ÖZYAZICI
Proje Birim Başkanı

Mehmet GÜZEL
Proje Birim Bşk. Yrd.

Gümrük idarelerinin ve hizmetlerinin iyileştirilmesi için modernizasyon çalışmalarının yürütülmesi ve bilgi teknolojilerinin kullanılmasının kaçınılmaz olduğu bilinen bir gerçek. Bu gerçeğin bilincinde olan Gümrük Müsteşarlığı son yıllarda modernizasyon çalışmalarına ağırlık verdi. Bu kapsamda, gümrük idarelerinin modernizasyonu için hep iki projeden bahsediliyor; GİMOP ve GÜMSİS. Bu iki projenin birbirinden farkı nedir?

Nurcan ÖZYAZICI: Gümrük İdarelerinin Modernizasyonu Projesi ile daha çok yasal eşya ticaretine ilişkin işlemlerin kolaylaştırılması ve otomasyonu a-

maçlanıyordu. Daha sonra yasa dışı eşya insan ve araç trafiği ile mücadele etmek için bir proje geliştirilmesi öngörülmüştü. Özellikle Ulusal Güvenlikle ilgili boyutu nedeni ile, bu görev doğrudan Başbakanlıkça TÜBİTAK'a (Marmara Araştırma Enstitüsü) Ekim 2000 yılında verildi. Projenin adına da GÜMSİS denildi (Gümrük Kapılarının Güvenlik Sistemi Projesi).

Sınır güvenliği ve ulusal güvenliği konularında TÜBİTAK'ın çalışmaları var. TÜBİTAK'ta ulusal kripto enstitüsü bulunmakta ve burada özellikle ulusal güvenliği ilgilendiren projelerde kriptolar üretilmektedir. Bu proje içe-

risinde de iletişim, kriptolu olarak sağlanmaktadır.

GÜMSİS projesinin tamamını kapsayan bir protokole TÜBİTAK ile bizim aramızda imzalandı, belli bir plan dahilinde de bu projenin yürütülmesine başlandı ve 2003 yılı ortasında tamamlanması öngörülüyor.

GÜMSİS Projesi deyince akla ilk olarak X-ray cihazları geliyor. Proje sadece X-ray cihazlarından mı oluşuyor? Başka boyutları da var mı?

Nurcan ÖZYAZICI: Projenin kapsamı içinde X-ray cihazları da vardı. X-ray cihazları Türkiye için çok yeni bir konu. Bunlar X ışını ile çalışan özel cihazlar. Bunların teknik şartnamelerini yazmak için de TÜBİTAK destek oldu. TÜBİTAK ile Gümrük Müsteşarlığı arasında Ocak 2001'de bir işbirliği protokolü imzalandı. Bu işbirliği protokolünden sonra TÜBİTAK'taki araştırmacılarından bir heyet ve Gümrük Uzmanları kara sınır kapılarında ve limanlarda incelemelerde bulundular ve bir fizibilite raporu ortaya çıktı. Temmuz 2001'de Müsteşarlığımız bünyesinde bir proje ekibi oluşturuldu.

Proje koordinatörü Muhafaza Genel Müdürü oldu. Proje Başkanlığı görevini ben ve başkan yardımcılığı görevini de Mehmet GÜZEL yürütüyor. Proje Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğünden, Muhabere Elektronik Dairesi Başkanlığından ve TÜBİTAK personellerinden oluşmakta. Proje için alınacak malzemelerin, ihale açılmadan TÜBİTAK tarafından temini için bir Bakanlar Kurulu Kararı imzalandı. Eylül-Ekim 2001 arasında X-ray cihazlarının teknik şartnameleri hazırlanmaya başladı. İki iş beraber götürüldü yani bir taraftan GÜMSİS kapsamındaki diğer şeyler yapılıyor diğer taraftan da X-ray cihazları. Aslında bu konuyu ikiye ayırmak lazım. GÜMSİS / X-ray çok karıştırılıyor. Aslında size biraz GÜMSİS'in kapsamından bahsetmem gerekiyor.

GÜMSİS projesi kapsamında neler var. GÜMSİS projesi birinci etabında proje kapsamındaki tüm gümrük kapılarına plaka okuma ve kapalı devre TV sistemleri kurulması hedefleniyor. GPRS dediğimiz yöntemle TIR'ların uzaktan takibi, gümrük kapılarına X-ray cihazları kurulumu, Müsteşarlık merkezinde kontrol ku-

manda merkezinin kurulması, CCTV ile kapalı devre TV sisteminin yukarıdan izlenmesi, mevcut otomasyon sisteminde muhafaza için geliştirilmiş Muhabere ve Elektronik Dairesi-Başkanlığı tarafından geliştirilen kara kapıları araç takip sistemi ve ihbar takip sistemi otomasyonunun TÜBİTAK'ın geliştireceği sistemlerle entegrasyonunun sağlanması, network güvenliğinin ve kriptolu iletişimin sağlanması proje kapsamında yer almaktadır.

DGÖ Dünya Gümrük Günü kutlamaları çerçevesinde bu yılın konusunu ticaretin kolaylaştırılması ve güvenliği olarak belirledi. Bu kapsamda, GİMOP ticaretin kolaylaştırılması GÜMSİS ise güvenliği konularıyla ilgilidir diyebilir miyiz?

Nurcan ÖZYAZICI: Aslında sınır güvenliği demek gerekir herhalde. Belirlenen gümrük kapılarına kameralar konulacak kapalı devre televizyon sistemi ile takip yapılacak. Kara sınır kapıları olarak Kapıkule, Sarp, Gürbulak, Habur ve İpsala Gümrük kapıları, limanlarda Haydarpaşa, İzmir ve Mersin limanları bulunuyor. Ancak, limanlarla il-

gili proje birinci etapta yer almıyor. Projenin birinci etabındaki bu kara sınır kapılarına kameralar kurulacak. Bu kameraların kayıtları sınır kapısında izleme merkezlerinde izlenecek ayrıca aynı izleme kumanda merkezinden de yapılacak. TIR'lara cihazlar takılacak, bir mobil telefon sağlayıcı şirketle anlaşarak GPRS sistemiyle, modemlerle, TIR'ların takibi yapılacak. Kumanda merkezine coğrafi bilgi sistemine göre bir harita yerleştirilecek bu haritadan TIR'ların hangi güzergahta oldukları görülebilecek.

Esasen GPRS'le herkes bir şeyler yapıyor mesela UND TIR'larını takip ediyor, çeşitli kargo şirketleri takip ediyor ama bizim geliştireceğimiz kutular tamamen Gümrük Müsteşarlığına özel olacak yani hem kriptolu iletişim sağlayan hem de Gümrük Müsteşarlığı için özel olarak dizayn edilmiş kutular olacak. Bu kutular TIR sınır kapısından girdiği zaman TIR'ın herhangi bir yerine takılacak ve bunun içerisinde yer alan çip üzerinde de TIR'a ilişkin çeşitli bilgiler bulunacak. Kara kapıları programımız TIR kara kapısından girdiği anda TIR'ın ihbarlı olup olmadığının

tespitini sağlıyor. Plaka okuma sistemi ile TIR'ın plakası okunup bilgisayara kaydedilecek bilgisayarda ihbar var mı yok mu bakılacak. TIR Kapıkule'den girdi varsayalım. Türkiye üzerinde herhangi bir güzergahta hareket ederken o TIR'la ilgili bir ihbar bilgisi Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğüne ulaştı. Şimdi bu TIR'ı nasıl bulacaklar? Bu şekilde bulmaları mümkün değil işte o zaman biz merkezden veri tabanına bir ihbar bilgisini gönderdiğimiz anda o GPRS sistemi ile bağlantı kurarak TIR'ın üzerindeki sistemle, haritada ihbarlı TIR'ın şu anda hangi karayolunda seyrettiğini yukarıdan görebileceğiz.

Şu anda TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi laboratuvarlarında TIR'a takılacak modül prototipinin üretimi ile uğraşılıyor. TIR'ın girişinde takılacak olan bu cihaz TIR'ın çıkışında Gümrük Muhafaza tarafından teslim alınacak

Bu cihazların TIR yurtiçinde seyrederken çıkartılması mümkün mü?

Nurcan ÖZYAZICI: Özel bir dizayn olacağından cihazın güm-

rük idaresince takılıp çıkartılması kolay olacak. bununla ilgili TÜBİTAK çeşitli çalışmalar yapıyor. Vakumlu olabilir, mıknatıslı olabilir. Ama bu cihazlara herhangi bir şekilde dışarıdan müdahale edilmek istenmesi halinde, merkeze bir sinyal gelecek yani üzerinden onu söktüğü anda sinyal gelecek ve her durumda izlenmesi sağlanmış olacak. Bu cihazlara özel bir batarya konulacak. Bizim TIR güzergahlarımız belli zaten, bir TIR'ın ne kadar günde seyretmesi gerektiği de yönetmeliğinde var. Ona göre o kadar süreyle dayanacak bataryalarda üzerine yerleştirilecek. İletişim kriptoyla olacak onun dışında plaka okuma sistemi çok önemli o konuda da TÜBİTAK ile İstanbul Teknik Üniversitesi'nin bir ortak yazılımı var. Aslında kara kapılarında bir takip programı var biliyorsunuz. Plaka numarasını memur elle giriyor ihbarlı olup olmadığına bakıyor ama elle girerken hatalar olabiliyor şimdi bunu TIR plaka okuma sistemi ile, bar kodu okuma gibi, TIR'ın plakasını okuyacak sisteme aktaracağız. Gümrük tarafında da iş sağlıklı olacak. Çünkü gümrükte de TIR karnelerinde dikkat eder-

seniz plaka numaraları yanlış olabiliyor. TIR-Transit Takip Programı, Taşıt Takip Programı Gümrük Muhafazanın kara kapıları ile tam olarak entegre edilmiş olacak. Oradaki hata alanlarını da azaltmış olacak böyle bir sistem.

Projenin finansmanı nasıl sağlandı?

Nurcan ÖZYAZICI: Aslında, GÜMSİS projesinin tamamı Dünya Bankası kredisi ile finanse edilmiyor. Sadece X-ray cihazlarının satın alınma bölümü Dünya Bankası kredisinden finanse ediliyor. Kalan kısmı tamamen milli bütçeden karşılanıyor.

X-ray cihazları konusunda TÜBİTAK'ın önemli katkıları oldu. Şartname yazma aşamasında teknik destek verdiler. Daha sonra da projenin testi sırasında X-ray cihazları Türkiye'ye geldikten sonra test aşamasında da yardımcı oldular. Bu test sonuçları cihazın yeterli olduğunu söylüyor. Cihaz dünyada kullanılan teknoloji ile üretilmiş bir cihaz. Dünya Sağlık Örgütünün belirlediği standartların altında radyasyon üretiyor. Atom Enerjisi Kurumu da bu konuda ölçümlerini yaptı ve gerekli izinlerini verdi. Dolayısı

ile gıda, ilaç, canlı organizma ithalatı-ihracatı sırasında radyasyonun etki etmesi mümkün değil. Sadece X-ray taraması yapılırken canlıların yani insanın o hangarda olmaması gerekiyor. Gümrük Muhafazanın bütün operatörleri bu konuda eğitildiler Çinli firma tarafından. Yani oldukça önemli bir aşama kaydedildi.

X-ray cihazlarının kullanımı Gümrük Müsteşarlığının gündeminde 1992'den beri bulunmasına rağmen alımı 8 ayda gerçekleştirilen bir konu oldu. GÜMSİS Projesindeki bütün modüller Gümrük otomasyonundaki bütün modüller ile entegre edilecek. Aslında çok önemli bu entegrasyon. (Özellikle TIR Programı, Taşıt Takip Programı) GÜVAS (Gümrük Veri Ambarı) içerisinde de kaçakçılık bilgi bankası ve araç takip sistemi yer alıyor. Bunlardan da Muhafaza Genel Müdürlüğü aynı Gümrükler Genel Müdürlüğünün yaptığı gibi Risk Analizi yapabilecektir. Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğünün işleri önemli bir adım oldu. Kara kapıları araç takip ve ihbar takip sistemi de son zamanlarda ilave gümrüklerle oldukça fazla bir yerde çalışır duruma geldi. Kapı-

kule, İpsala, Dereköy, Pazarkule, Yayladağ, Cilvegözü, Sarp, Dilucu sınır kapılarında çalışır durumda. Esendere, Derince RO-RO Limanı, Ambarlı Ro-RO, Haydarpaşa ve Mersin Ro-RO'da da çok yakında çalışmaya başlayacak.

Projeden beklenenler nelerdir?

Nurcan ÖZYAZICI: Proje kaçakçılıkla etkin bir şekilde mücadele etmeyi, özellikle sınır kapılarına kurulan X-ray cihazları ile insan ve eşya engel olmayı ve kaçakçılıkla mücadele eden diğer istihbarat birimleriyle de bilgi alış verişini sağlamayı, sadece Gümrük Müsteşarlığı olarak değil diğer kurumlardan gelecek ihbar bilgilerinin de elektronik ortamda gelmesi bizden oraya gidecek olan bilgi paylaşımlarının elektronik olarak yapılmasını amaçlıyor.

Ticari eşya kaçakçılığı ile mücadelede de faydası olacak. X-ray cihazları ile beyan edilmiş eşyanın beyana uygunluğu ya da beyanın farklılıkları görülebiliyor. TIR'da yüklü olan ve domates diye beyan edilen eşya tekstil çıkabiliyor. Bu cihazlarla eşyanın ne olduğu tespit edilebiliyor.

Gümrük İdaresinin Modernizasyonu Projesinden (GİMOP) sonra GÜMSİS başladı. GİMOP kamuoyunda bilinmesine rağmen GÜMSİS hakkında çok bilgi sahibi değiliz. Projenin nasıl başladığı hakkında bilgi verirmisiniz?

Mehmet GÜZEL: Ulusal Gümrük Güvenliğini sağlamak amacıyla Müsteşarlığımız ile TÜBİTAK arasında 17.01.2001 tarihinde "Gümrük Kapılarının Güvenlik Sistemleri Projesi Protokolü" imzalanmıştır.

Gümrük Müsteşarlığı olarak bu projenin temel amacı başta uyuşturucu madde, silah, mühimmat ve patlayıcılar olmak üzere her türlü yasal olmayan eşyanın kaçakçılığı ile mücadelede etkinliği arttırmak, Gümrük Kapılarını daha modern bir yapıya kavuşturmak, bunun yanında yasal zeminde gerçekleştirilen insan ve ticari eşya hareketlerini kolaylaştırmaktır.

Proje X-ray cihazlarından ve TIR takip sistemlerinden oluşuyormuş gibi bir kanı bulunmaktadır. Projenin bileşenleri nelerdir?

Mehmet GÜZEL: Proje sadece X-ray cihazlarından ve TIR takip sistemlerinden oluşmuyor. Projenin kapsamında;

- 1- Sistem Koruma Ve Kontrol Merkezi,
- 2- Sayısal Platformlu Kapalı Devre Tv Sistemi,
- 3- Uydu İletişimi Ve Kriptografik Haberleşme Sistemi,
- 4- Araç Ve Konteyner Tarama Sistemi,
- 5- Nükleer Madde Tespit Ve Algılama Sistemi,
- 6- Transit Geçiş Yapan Araçları İzleme Sistemi,
- 7- Araç Plaka Tanıma Ve Uyarı Sistemi bulunmaktadır.

Bu bileşenler hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

Mehmet GÜZEL: Gümrük kapılarında kurulması planlanan her türlü güvenlik sisteminin, Ankara'daki merkezi bir binadan kontrol ve komuta edilmesi

planlanmıştır. Böylece ulusal seviyede kontrol sağlanırken uygulamaların yeknesaklığı da sağlanacaktır.

Sayısal kapalı devre tv sistemi, bilgisayar kontrollü, istenen sayıda kamera ve alarm girişine sahip bir sistem olacaktır. İstenildiğinde seçilen bir kameradan alınan görüntüler video kayıt sistemiyle gerçek zamanlı olarak kayıt edilebilecektir. Sistemin istenilen görüntüyü büyütme, işleme ve depolama kabiliyeti bulunacaktır.

Merkez ile birimlerin her türlü ses, görüntü ve veri haberleşmesi özel kriptografik bir sistemle sağlanacaktır.

Sınır gümrük kapılarından ve limanlardan geçiş yapacak her türlü boyut ve biçimdeki motorlu taşıtlar ile bu taşıtların eklentilerinin ve konteynerlerin güvenlik amacı ile taranmasını ve geçişi yasak olan maddelerin bulunmasını sağlayacak bir sistem olacaktır. 28 OCAK 2002 tarihinde Dünya Bankası Kredisinden karşılanmak üzere 2 adet yarı sabit ve 1 adet mobil tarama sisteminin ihalesi yapılmıştır. Kapıkule, İpsala ve Dereköy Gümrük Kapılarımıza yerleştirilecek olan tarama

sistemleri ihalesini yapılan değerlendirme sonucunda CIMEC Chine Machinery and Equipment firması kazanmış ve 14 MART 2002 tarihinde sözleşme imzalanmıştır.

Nükleer maddelerin ülkemiz üzerinden izinsiz geçişini ve girişini önlemek üzere sabit, mobil ve el tipi algılayıcılarla, nükleer madde tespit ve algılanmasını sağlayan bir sistem oluşturulacaktır.

Ülkemiz üzerinden geçiş yapacak olan araçların ülkemiz sınırları içinde kaldıkları sürece izlenmelerini sağlayacak bir sistem oluşturulacaktır.

Herhangi bir kaçakçılık olayına karışması nedeniyle aranan ve yurda giriş veya çıkışında el konulması istenen araçların plakalarının veya motor ve şasi numaralarının tanınmasıyla, otomatik olarak alarm verebilecek bir sistem kurulacak ve bu sistem sayesinde bu tür araçların kontrolü sağlanacaktır.

Projenin Uygulanacağı Yerler Nereler?

Mehmet GÜZEL: Kara Hudut Kapılarından; Ankara Merkez, Kapıkule , Gürbulak , Habur,

İpsala ve Sarp projenin uygulanacağı kara hudut kapılarıdır. Ankara Merkezde kontrol mekanizması bulunacaktır.

Proje kapsamında yapılanlar nelerdir?

Mehmet GÜZEL: Kapıkule, Dereköy ve İpsala Gümrük Kapılarına konuşlandırılmak üzere iki adet yarı sabit ve bir adet mobil tarama sistemlerinin temini amacıyla Dünya Bankası İhale yöntemine uygun olarak 28.01.2002 tarihinde uluslararası bir ihale açılmıştır.

28.01.2002 tarihinde yapılan ihaleye altı (6) uluslararası firma katılmış ve söz konusu firmaların verdikleri tekliflerin teknik, idari ve mali açıdan TÜBİTAK-MAM ve Müsteşarlığımız uzmanları tarafından yeterlilikleri incelenmiş, söz konusu hususlar Dünya Bankasına iletilmiş ve Dünya Bankasından alınan "No Objection" cevabı ile en düşük fiyatı veren Çin firmaları CMEC (China National Machinery & Equipment Import & Export Corporation) ve NUCTECH Company Limited Ortak Girişimi ile 14.03.2002 tarihinde sözleşme imzalanmıştır.

Mevzuat Listesi

Nezaket ADIGÜZEL
Gümrük Uzman Yardımcısı(*)

Mevzuat Listesi (Ekim-Kasım-Aralık-2002)

TEBLİĞLER		
Tebliğ No	Tebliğ Konusu	Resmi Gazete Tarih / Sayısı
Gümrük İşleri Seri No: 19	8 seri no'lu Solvent ve bazı petrol ürünlerinin serbest dolaşıma girişi ile ilgili Gümrük Genel Tebliğinde değişiklik yapılması	01.10.2002 / 24893
Gümrük İşleri Seri No: 20	Hızlı kargo taşımacılığı	11.10.2002 / 24903
Gümrük İşleri Seri No: 21	Tekstil tebliği	01.11.2002 / 24923
Gümrük İşleri Seri No: 22	2003 yılı yeniden değerlendirme oranları	28.12.2002 / 24977
Gümrük İşleri Seri No: 23	16 seri no'lu Yaygın Basitleştirilmiş Usul ile ilgili Gümrük Genel Tebliğinde değişiklik yapılması	31.12.2002 / 24980
Gümrük İşleri Seri No: 24	15 seri no'lu Gümrükçe Onaylanmış kişiler ile ilgili tebliğde değişiklik yapılması	31.12.2002 / 24980
Tarife Seri No: 3	TGTC İzahnamesi değişiklikleri	15.10.2002 / 24907
Tarife Seri No:5	2003 Yılı Türk Gümrük Tarife Cetveli	31.12.2002 / 24980 2. Mükerrer
Yatırım Teşvik Seri No:7		05.11.2002 / 24897
Ticari Kullanıma Mahsus Kara Taşıtları Seri No: 1		18.10.2002 / 24880
Gümrük Antrepo Rejimi Seri No: 9	Kısmi Teminat Uygulaması	28.12.2002 / 24977
Serbest Dolaşıma Giriş Seri No:2	1 Seri No'lu Kullanılmış Makineler ile ilgili Gümrük Genel Tebliğinde değişiklik yapılması	31.12.2002 / 24980
Özel Kullanıma Mahsus Kara Taşıtları Seri No: 5	2 Seri No'lu Yabancı Plakalı Özel Kullanıma Mahsus Kara Taşıtları ile ilgili Gümrük Genel Tebliğinde Değişiklik yapılması	03.01.2003 / 24982

(*) Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü.

GENELGELER

Genelge Sayısı	Genelge Konusu	Genelge Tarihi
2002/28	Gümrük İşleri/ Özet beyan	25.09.2002
2002/29	Antrepo/ Geçici depolama yerleri	17.10.2002
2002/30	Gümrük İşleri/teminat mektubu vermeye yetkili banka ve ÖFK'ları	16.10.2002
2002/31	Bilge/ Bilgisayarlı Gümrük İdareleri Listesi	14.11.2002
2002/32	İhracat/ 2000/24 sayılı Genelgenin yürürlükten kalkması	22.11.2002
2002/33	Antrepo/ Teminat mektupları	27.11.2002
2002/34	Antrepo/ Gümrük antrepolarına yer ilave edilmesi	28.11.2002
2002/35	İhracat/ Altın ve Gümüş ihracatında arkeoloji müzesinden ekspertiz raporu aranmaması	02.12.2002
2002/36	Kıymet/ Satın alma komisyonları ve banka komisyonlarının kıymete dahil edilip edilmeyeceği	03.12.2002
2002/37	BİLGİ/ Bilgisayar sistemi bulunan gümrük idarelerinde teknik arıza halinde yapılacak işlemler	03.12.2002
2002/38	Kıymet/ Gümrük kıymeti ile ilgili Müsteşarlığımız aleyhine açılan davalarda yapılacak savunmalar	09.12.2002
2002/39	Set halinde ithal edilecek eşyalara uygulanacak gümrük işlemleri	13.12.2002
2002/40	Numune tekstil ürünleri	17.12.2002
2002/41	2002/4616 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı	30.12.2002

TASARRUFLU YAZILAR

Tasarruflu Yazının Konusu	Tasarruflu Yazının İçeriği	Tasarruflu Yazı Tarih / Sayısı
Gümrük İşleri	Dökme eşyada özet beyan takibatlarında uyulacak esaslara ilişkin	25.09.2002 / 21593
Gümrük İşleri	Teminat mektupları	01.10.2002 / 22101
Gümrük İşleri	Sanayide kullanılan ancak konfeksiyonda kullanılması mümkün olmayan bazı eşyalar	02.10.2002 / 22201
Gümrük İşleri	Gümrük işlemlerini yürütecek kişilere verilen giriş kartlarındaki değişiklik	03.10.2002 / 22356
Gümrük İşleri	Gümrük vergilerinin tahsilinde protokol yapılan bankaların uyacağı esaslar	16.10.2002 / 23434
Gümrük İşleri	Türkiye Turing ve Otomobil Kurumuna ait gümrüklü saha içerisinde yer alan bölüm-	30.10.2002 / 24471

	lerle ilgili tahliye işleminin 3 ay süreyle ertelenmesi	
Gümrük İşleri	2003 yılı başından itibaren tek tip (ortak) kimlik verilmesi	04.11.2002 / 24880
Gümrük İşleri	Hac işlemlerinde kullanılmak amacıyla kiralanen otobüs ve tırların Suudi Arabistan'dan Türkiye'ye giriş yaptıklarında uygulanacak işlemlere ilişkin	10.12.2002 / 27831
Gümrük İşleri	Gümrük İşlemlerini takip etmek üzere 2003 yılı başından itibaren verilecek olan tek tip (ortak) kimlik giriş kartları hakkında	17.12.2002 / 28400
Gümrük İşleri	AB menşeli olmayan 69.111 tarife pozisyonlu porselenden sofraya ve mutfak eşyasının hangi gümrüklerden yapılacağına dair	24.12.2002 / 29041
Gümrük İşleri	Teminat mektuplarına uygulanacak işlemlere ilişkin	24.12.2002 / 29123
Gümrük İşleri	Doldurulabilir olan ve olmayan çakmaklara ait yakıt haznelerinin ithal işlemlerine ilişkin	26.12.2002 / 29379
Gümrük İşleri	2003 yılı başından itibaren verilecek olan tek tip (ortak) kimlik giriş kartlarının yetki sınırı hakkında	30.12.2002 / 29705
Tarife	Radyolu kaset çalarlı, CD çalarlı kombine haldeki müzik setleri ile radyolu veya hem radyolu hem CD çalarlı VCD playerlar ile VCD disk playerların sınıflandırılmasında uyulacak esaslar	09.09.2002 / 20255
Tarife	2001/28 sayılı Genelgenin uygulanmasındaki tereddütler	26.09.2002 / 21758
Tarife	Sodyum Sülfat	30.10.2002/ 24428
KDV	ÖTV Kanununa ekli (1) sayılı listenin (A) ve (B) cetvellerine uygulanan ÖTV tutarları	16.09.2002 / 20783
KDV	ÖTV tutarlarını yeniden tespit eden 08.08.2002 tarih ve 2002/4675 sayılı BKK'nın 14.09.2002 gün ve 24876 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanması	17.09.2002 / 20925
KDV	ÖTV (1) sayılı listelere ilişkin	25.09.2002 / 21568
KDV	Özel tüketim vergisi	05.10.2002 / 22556
İhracat	Irak'a ihracat prosedürü	07.09.2002 / 20192
İhracat	İhracat beyannamelerinin teyidi	14.10.2002 / 23268
İhracat	Kuru incir ihracatında Aflatoksin analizi	17.10.2002 / 23587
İhracat	Kedi ve köpek ihracatı	13.11.2002 / 25675
İhracat	Kıymet araştırması	25.11.2002 / 26696
İhracat	İhracat beyannamelerinin teyidi	19.12.2002 / 28599
İhracat	Tuz İhracatı	20.12.2002 / 28721
Muafiyetler	Merkez ve şubeler şeklinde faaliyet gösteren	10.09.2002 / 20370

	ren bunker ve liman bayilerinin gümrük idaresinde tescil ettirecekleri her gümrük beyannamesi için yapılacak işlemler	
Hariçte İşleme	2 seri no'lu Gümrük genel Tebliği	10.10.2002 / 22984
Hariçte İşleme	INF Belgelerinin kullanım talimatına ilişkin	19.12.2002 / 28578
Hariçte İşleme	Tamir amaçlı hariçte işlemeye ilişkin	31.12.2002 / 29830
Transit	Transit Rejimi kapsamında taşınan eşyanın teminatının hesaplanmasındaki tereddütler	04.11.2002 / 24874
Geçici İthalat	Ev eşyası	30.09.2002 / 21960
Geçici İthalat	Geçici ithalat rejiminin uygulanması	09.10.2002 / 22845
Geçici İthalat	Geçici ithal eşyasının serbest dolaşıma girişi	09.10.2002 / 22846
Geçici İthalat	Ayniyet tespiti	31.10.2002 / 24551
Geçici İthalat	Ev eşyası	03.12.2002 / 27561
Geçici İthalat	1615 sayılı Gümrük Kanunu'nun 119/13-a maddesi	10.12.2002 / 27828
İthalat	Radyoaktif maddelerle ilgili ithal izinleri	02.09.2002 / 19779
İthalat	Teşvik Belgesi İthalat	03.09.2002 / 19847
İthalat	2002/5 sayılı tebliğ	04.10.2002 / 22551
İthalat	Dış Ticarete Standardizasyon Tebliğleri	05.09.2002 / 20006
İthalat	Gübre İthalatı	25.10.2002 / 24340
İthalat	Numune kaşesi uygulaması	04.11.2002 / 24849
İthalat	İthalat Rejim Kararının 7 nci maddesi ile ilgili izin başvuruları	28.11.2002 / 27109
İthalat	Gübre İthalatı	09.12.2002 / 27719
İthalat	Eski Eşya İthalatı	27.12.2002 / 29506
BİLGE	0712.90.90.00.11 ve 0703.20.00.00.11 GTİP'deki eşyanın KDV oranı	04.10.2002 / 22427
BİLGE	"Birlikte temsil"e yetkili firma temsilcilerine BİLGE kullanıcı kodu verilmesi	24.10.2002 / 24170
BİLGE	Bilgisayar sistemi bulunan gümrük idarelerinde transit işlemleri	13.11.2002 / 25739
BİLGE	Antrepo giriş listelerinin BİLGE'de üretilmesi	04.12.2002 / 27586
BİLGE	ÖTV Kanunu eki I sayılı listede yer alan eşyanın teminatının çözümü	30.12.2002 / 29555
BİLGE	Bankalarca yapılan tahsilatların elektronik teyidi	31.12.2002 / 29716

Haberler...

Fatih BOZKURT

Gümrük Uzman Yrd. (*)

Murat Engin AKKAŞ

Gümrük Uzman Yrd. (**)

DÜNYA EKONOMİK FORUMU 23-28 OCAK'TA DAVOS'TA TOPLANACAK

Bu yılki toplantının gündemi "Güven Oluşturmak" (Building Trust) olarak belirlendi. Dünya Ekonomik Forumunun (DEF) bu yıl otuz üçüncüsü gerçekleştirilecek olan geleneksel toplantısında toplantıya katılacak üye şirketlerin temsilcilerinin yanında 150 ülke liderine, 200 düşünür ve 40 dini lidere küresel ekonominin geliştirilmesi ve sürdürülebilir büyüme üzerine tartışma platformu oluşturması hedefleniyor.

DEF'in bu yılki konusu üzerine 46 ülkeden 36.000 kişi üzerinde yapılan "İnsanların sesi" araş-

tırmasının sonuçları bir çok alanda güvenin azaldığını ve 2003 için önemli bir konu olduğunu ortaya koyuyor. Temmuz- Eylül 2002'de ülkelerden 500 kişi ile evde veya telefonla yapılan bu araştırma sonuçlarına <http://www.voice-of-the-people.net> adresinden ulaşılabilir. Demokratik kurumlar, büyük şirketler ve hükümet dışı organizasyonlar (NGO) da bile güvenin azaldığını ortaya koyan DEF araştırmasının bazı sonuçları şöyle;

- ◆ Dünyada her bir ülkede en az güven duyulan kurumlar arasında ülkelerin demokratik kurumları ve çok uluslu şirketler geliyor,

(*) Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü.

(**) Gümrük Müsteşarlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü.

- ◆ Araştırmaya katılanların 2/3 si ülkelerinin halkın iradesi ile yönetildiği görüşüne katılmıyor,
- ◆ Terörist saldırılarında muhtemel etkisi ile aske-riye en çok güven duyulan kurumlar arasında sayılıyor,
- ◆ DTÖ, DB ve IMF de en az güven duyulan kuruluşlar arasında yer alıyor.

DÜNYA GÜMRÜK GÜNÜ KUTLANIYOR

26 Ocak 2003 Dünya Gümrük günü :

“Ticaretin Güvenliği ve Ge-
liştirilmesinde Gümrüklerin Ro-
lü”

Geleneksel olarak kutlanan Dünya Gümrük günü bu yıl da Gümrük camiasında çeşitli etkin-liklerle kutlanacak.

Dünya Gümrük Günü; Güm-
rük İşbirliği Konseyi'nin (şu an
ki adıyla DGÖ) 26 Ocak'ta yapı-
lan ilk toplantısını ölümsüzleş-
tirmek için kabul edilmiş bir gün-
dür.

Geçen yıl ki teması “Dürüst-
lük” olarak belirlenen Dünya
Gümrük gününün bu yıl ki teması

özellikle de post- 11 Eylül Dün-
yasında gümrüklerin görevlerinin
yeniden hatırlatılması ve misyo-
nunun altının çizilmesi açısından
“Ticaretin Güvenliği ve Gelişti-
rilmesinde Gümrüklerin Rolü”
olarak belirlendi.

Geçen yıl bu günle birlikte
Dünya Gümrük Örgütünün 50.
kuruluş yıl dönümü de kutlan-
mıştı. Gerek DGÖ Genel Sekrete-
ri gerekse de diğer yetkililer ver-
dikleri mesajlarda Gümrüklerin
“Dürüstlük”le artık eş anlamlı
hale geldiğini ve yolsuzluğun bir
tabu olmaktan çıktığını belirt-
mişlerdi.

11 EYLÜL SONRASINDA ABD GÜMRÜKLERİNDEN YENİ GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

11 Eylül sonrası dünyasının
yeni güvenlik uygulamalarını de-
vam ettiren ABD, Gümrük ala-
nında da yeni düzenlemeler geti-
riyor. Aşağıda ABD Gümrükleri-
nin bu yöndeki yabancı kaynakla-
ra haber olmuş girişimlerinden ve
düzenlemelerinden bazılarına yer
verilmiştir:

İç Güvenlik Birimi:Gümrük
İdaresinin de 2003'de İç Güven-

lik Bakanlığı'na bağlanacağı söyleniyor. Gümrüğün bir görevi de sınır güvenliğinin sağlanmasıdır. Bunun için ayrı bir bakanlığa bağlanmasına gerek olmadığı ve esas görevi olan ticaret fonksiyonlarını aynı ve şu an için geçerli organizasyon içinde devam ettireceği de söylentiler arasında.

Terörizme Karşı Gümrük Ticaret İşbirliği: (C-TPAT) Gümrük İdaresinin 11 Eylül'e karşı oluşturduğu en önemli program. Bu gönüllü program, ithalat prosedürüne müdahil tüm tarafları (kara, hava, deniz, demiryolu taşıyıcılarını, gümrük müşavirlerini, limanları, antrepoları, ithalatçıları, ve arz zincirinin diğer halkalarını) içine alarak, ve kargo filosuna da en az müdahale ederek güvenliği arttırmayı hedefliyor.

Gelişmiş Elektronik Kargo Raporu : Hava, demir, kara ve deniz nakliyecileri (NVOCC dahil) özet beyanlarını ayrılmadan 24 saat önce elektronik olarak ABD Gümrüklerine verecekler. Bu hem ithalat hem de ihracat taşımacılığı için geçerli olacak.

Taşımacılık Departmanı:

DOT yabancı bir limanda denetimlerin yetersiz olduğunu tespit ederse ABD Hükümetinin ilgili otoritelerini uyaracaktır. Ayrıca ABD güvenlik standartlarını yerine getiremeyen gemiler de ABD limanlarına yaklaştırılmayacaktır. Yeni düzenleme ayrıca gemi ABD limanına yanaşmadan yüksek risk içeren konteynerin bulunup bulunmadığını tespit edecek Düzenleme, Deniz Haber Alma (Maritime Intelligence System) Sisteminin kurulmasını da öngörüyor. Diğer düzenlemeler arasında, gemilere, özet beyanlarını ABD limanlarına geldiklerinde gümrük işlemlerinin tamamlanabilmesi için, önceden elektronik olarak gönderme zorunluluğu getirilmesi vardır.

Taşımacılık Güvenlik İdaresi (TSA): ABD Gümrük İdaresi TSA ile ortak olarak 20 Kasım 2002'de Güvenli Ticaret İşlemi adlı taşımacılık güvenlik programını hayata geçirdi. Bu program, ABD ye gelen konteynerlerin bütünlüğü konusunda konteyner mührü gibi yeni teknolojileri daha etkin kullanmayı hedefliyor.

Konteyner Güvenlik Girişimi (CSI) 31 Ekim 2002 tarihinde

yayınlanan ve Konteyner Güvenlik Girişimi adı verilen yeni bir düzenleme ile gemi yoluyla ABD'ye getirilecek kargoların özet beyanlarının, eşyanın yabancı ülke limanında gemiye yüklenmesinden 24 saat önce, ABD Gümrüklerine verilmesi zorunlu hale getirildi. 2 Aralık 2002 tarihinden itibaren yüklenen kargolar için geçerli olmaya başlayan yeni düzenleme, yabancı ülke limanında kargonun gemiye yüklenmesi tarihine bakılmaksızın, 1 Şubat 2003'ten itibaren ülkeye gemi yoluyla gelen tüm kargolara uygulanacak.

CSI temelde kargo konteynerlerde teröristlerin kaçak olarak eşya taşımalarını ve kitle imha silahlarının girişinin önlenmesini hedefliyor. Bu hedefi gerçekleştirme ise bilgi paylaşımına dayanıyor. CSI'nin tartışılacak en önemli unsuru, programın bir parçası olarak ABD Gümrük yetkililerinin taraf ülke gümrük yetkilileri ile birlikte bu ülke limanında ABD'ye taşınacak konteynerleri inceleyecek olmaları.

Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, Hollanda, Japonya,

Honkong, Çin ve Singapur limanlarından sonra İtalya'da 7 Kasım itibariyle CSI ya taraf oldu.

X-RAY TIR TARAMA SİSTEMİ İPSALA'DA HİZMETE GİRDİ

GÜMSİS kapsamında İpsala Gümrük Kapısında yarı sabit X-Ray TIR Tarama Sistemi Devlet Bakanı Kürşad TÜZMEN'in de katıldığı bir törenle hizmete açıldı. Devlet Bakanı Kürşad TÜZMEN konuşmasında; gümrüklerin dışarıdan gelenlerin ilk karşılaştıkları yer olduğu bu nedenle gümrük kapılarında teknolojik altyapı ve donanımlı personel ihtiyacının önemini vurguladı.

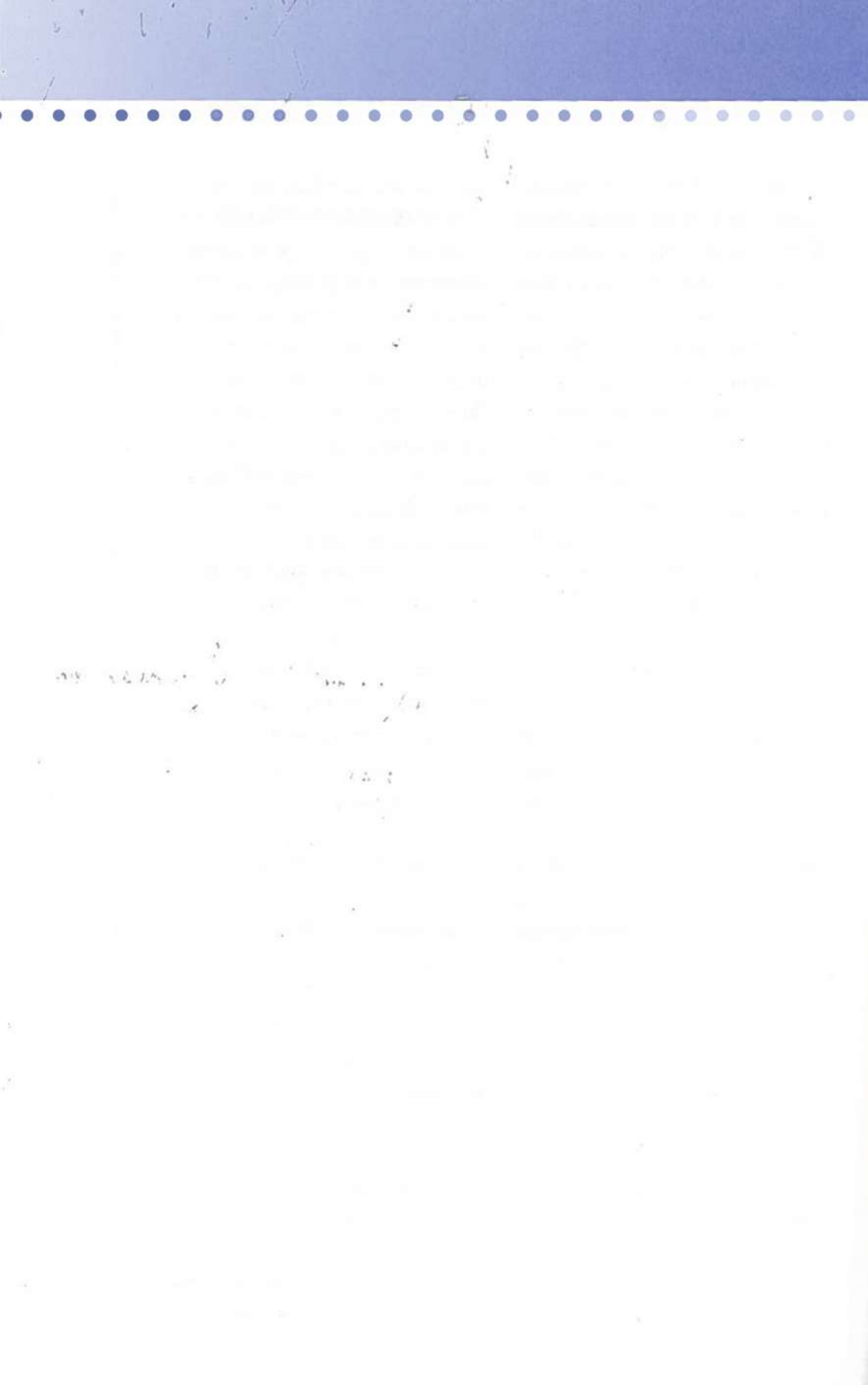
Türkiye'nin komşularıyla ticaretinin toplam dış ticareti içindeki payının %30'lara ulaşmasını hedeflediklerini belirterek bu hedefe ulaşmanın yolunun ise gümrük kapılarındaki teknolojik altyapıyı güçlendirerek insan ve kağıt unsurlarının azaltılmasından geçtiğini ifade etti.

Gümrük Müsteşarı Nevzat SAYGILIOĞLU ise; Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne açılan kapısı olması nedeni ile İpsala Gümrük

kapısının özel bir konumu olduğunu belirtti. 2002 yılında İpsala Gümrük Kapısından 900 bin yolcu, 220 bin araç ve 70 bin TIR'ın geçtiğini, İpsala sınır kapısındaki sistemin 4.5 ayda tamamlandığını biri Kapıkule sınır kapısında biri mobil olmak üzere üç sistemin toplam 5.1 milyar dolara mal olduğunu ifade etti. Sistemin insan kaçakçılığı uyuşturucu ve diğer yasal olmayan girişleri engellemeyi amaçladığını da ekledi.

ANKARA SİNCAN'A GÜMRÜK KOMPLEKSİ

Sincan OSB Bölge Müdürlüğünün yayınladığı Organize Bülten'de yer alan habere göre bir tır gümrüğü ve genel antrepodan oluşacak olan Gümrük Kompleksine yönelik çalışmalar 2002 yılının ağustos ayında imzalanan bir protokol ile start aldı. Gümrük Başmüdürlüğü, Ankara TIR Gümrük Müdürlüğü ve Gümrük Muhafaza Müdürlüğünü de içine alacak gümrük kompleksi ile bölge üyelerinin ithalat ve ihracat işlemlerini daha kolay yapabilmeleri amaçlanıyor.

Dergimize Abone Olmak İsteyen Okurlarımızın Dikkatine !

İş Bankası Ankara Şubesi 4200 304400 555 2949 numaralı hesabına,

veya

Ulus-1910815 numaralı Posta Çeki Hesabına,

yıllık 4 adet dergi için 10.000.000 TL. yatırılarak,

dergiabone@gumrukuzmanlari.org adresine detaylı adres ve fatura bilgilerinin

gönderilmesi veya 0.535.525 20 48 numaralı telefona adres ve fatura bilgilerinin

bildirilmesi abone için yeterli olacaktır.

Bir de onu
gönderebilsek!

Uluslararası Kuryeniz

a **TPG** company

444 0 868 [http:// www.tnt.com](http://www.tnt.com)